

III 466490

BIBLIOTECA „ASTRA”

Nr.

26

Gândirea biopolitică a lui Eminescu

„Sau fără aceasta să fie în
adevăr românească, sau nici
nu merită să fie”.

Eminescu

de

Gheorghe Vornica

SIBIU, 1943

Editura Astrei

Tiparul institutului de arte grafice „Dacia Traiană”

Prețul 200 Lei

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
București

Cota III 466490
Inventar 807283

u literatura română
rului român“

n 1861.

Președinte de onoare :
M. S. REGELE MIHAI I

Președinte :
Dr. Iuliu Moldovan.

Vice-președinți :
Dr. Gh. Moga, Dr. Gh. Preda și Sabin Eвуian

Membrii de drept ai Comitetului Central :
I.P.S. Sa Mitropolitul bis. ort. rom. din Sibiu Dr. Nicolae Bălan

Membrii Comitetului Central :

Agărbiceanu Ioan, canonic	Dr. Lăzărescu Vasile, episcop
Aron Victor, protopop	Dr. Lupaș Ioan, prof. univ.
Dr. Beu Ilie, medic	Dr. Macaveiu Victor, prepozit capit.
Bogdan-Duică Constanța, prof.	Dr. Manciu Ștefan, insp. școlar
Dr. Bologa Vasile, dir. lic. t. r.	Dr. Maniu Iuliu, f. Ministru președinte
Dr. Borcia Lucian, avocat	Dr. Moldovan Valer, prof. univ.
Dr. Bornemisa Sebastian, publicist	Dr. Nicoară Eugen, medic
Dr. Borza Alexandru, prof. univ.	Dr. Nițescu Voicu, avocat
Dr. Brediceanu Tiberiu, f. membru
în Cons. Dir. român	Olariu Petre, institutor-
Dr. Căliman Nicolae, medic	Pelivan Ioan, avocat
Cioran Emilian, protopop	Dr. Popa Augustin, prof.
Colan Nicolae, episcop	Pop Ștefan, dir. lic.
Dr. Corneanu Cornel, avocat	Dr. Russu Alexandru, episcop
Dănilă Gh., canonic	Rusmir Ilie, prof.
Dăncilă Ioan, protoereu militar	Sandu Ioan, dir. șc. normale
Dr. Dragomir Silviu, prof. univ.	Dr. Stanciu Victor, prof. univ.
Dr. Ghibu Onisifor, prof. univ.	Dr. Stăniloae D., rector. Acad. teol.
Dr. Hațiegan Iuliu, prof. univ.	Dr. Stoichiția Iosif, medic
Iacobescu Teodor, institutor	Dr. Suci Coriolan, prof.
Dr. Ilea Vasile, medic	Simu Ioan, protopop
Ionășiu Liviu, medic	Teposu Silviu, prof.
	Vătășianu Ioan, dir. gen. i. p.

27/10/13
BIBLIOTECA „ASTRA”

Nr. 26.

GÂNDIREA BIOPOLITICĂ
A LUI EMINESCU

DE

GHEORGHE VORNICA

138766
„Sau țara aceasta să fie în adevăr românească
sau nici nu merită să fie”.

Eminescu

SIBIU, 1942

Editura Astrei

Tiparul institutului de arte grafice „DACIA TRAIANĂ” S. A.

Inscris în Reg. Com. Fi. 2/75/1931

CUVÂNT ÎNAINTE

Lucrarea de față vrea să însemneze împlinirea în parte a unui gând mai vechiu al Domnului Profesor Iuliu Moldovan, acela de a arăta lumii românești gândirea biopolitică a lui Eminescu, gândirea aceleia „care ca nimeni altul a pretut tezaurul firei românești, care a fost cel mai autentic naționalist și nu a încetat să ceară orânduirea vieții noastre pe baza tradiției și a legilor firii”.

Mi-a revenit mie, umil slujitor al realităților românești, sarcina de a desprinde din scrisul eminescian această gândire pătrunsă de principii biopolitice. Am făcut-o cu toată pasiunea, convins că nu puteam cunoaște zăbavă mai plăcută decât strădania pentru împlinirea acestei lucrări.

Materialul de informație eminesciană l-am scos din următoarele lucrări: M. Eminescu, Scrieri politice, ed. D. Murărașu, Scrisul Românesc, Craiova 1931, M. Eminescu, Opere, vol. I-IV, ed. Profesor Ion Crețu, Cultura Națională, București 1939 și Naționalismul lui Eminescu de D. Murărașu, Bucovina-Torontu, București 1932. Partea de biopolitică am cules-o din lucrările Domnului Profesor Moldovan: Igiena Națiunii, Cluj 1925, Biopolitica, Cluj 1926, din Transilvania, revista „Astrei”, precum și din Buletin Eugenic și Biopolitic.

Gândul elevului, la îndemnul profesorului, a fost de a cerceta manuscrisele lui Eminescu dela Academia Română, dar împrejurările de azi nu mi-au îngăduit aceasta. Gândul rămâne viu, ca și preocuparea pentru gândirea biopolitică a lui Eminescu.

Mulțumesc Domnului Profesor Moldovan pentru faptul că mi-a fi încredințat mie această lucrare, pentru toate indicațiile date și pentru grija ca ea să vadă lumina tiparului.

GHEORGHE VORNICA

Sibiu, Septembrie 1942.

PARTEA I

EMINESCU, URIAȘ AL ROMANISMULUI

„Idealist pe culmile realității“

A. C. Popovici

Sunt oameni care întruchipează în lutul lor vremelnice veșnicia unui neam. Ei deslușesc căile viitorului și arată neamului drumul de lumină pe care trebuie să meargă. De cele mai multe ori neînțeleși de mulțimile oarbe, peste răstignirile prezentului îi așteaptă biruința viitorului, ziua de înviere când întreg neamul se regăsește în ei.

Uriăș al românismului, Eminescu răstoarnă azi lespezile grele de uitare sub care îl îngropaseră dușmanii neamului, pentru că se făcuse apărătorul drepturilor poporului român și apare la lumină mare și mândru, cum a fost, întruchipare a geniului național.

Pentru noi, cei care facem parte din rândul Românilor azi în viață, această regăsire este prilej de mare bucurie.

Împreună cu A. C. Popovici, noi ne manifestăm întreaga admirație pentru acela care a fost „întruparea înțelepciunii seculare a poporului român, un fel de arătare a duhului național“, întreaga noastră admirație pentru poetul neîntrecut de nimeni altul până azi și nemărginită admirație pentru gânditorul politic, din scrisul căruia scânteiază o întreagă filosofie politică. Eminescu a văzut în mod genial liniile dezvoltării noastre de totdeauna. El nu a făcut și nici nu putea să facă politică meschină de partid, ci a reprezentat o puternică individualitate cu rădăcinile adânc înfipte în glia străbună, care crește mereu pe măsură ce înaintăm pe drumul dezvoltării noastre firești și pe acela al împlinirilor naționale. Ca gânditor politic, Eminescu poate fi „un bun învățător al neamului“. „Eminescu e mîntea limpede a unui țaran român crescut la școli bune. Pare că neamul românesc l-a născut spre a ne da icoana vie a firii românești“.¹⁾

¹⁾ A. C. Popovici, Naționalism sau democrație, pag. 90.

NAȚIONALISMUL ROMANESC

Naționalismul s'a născut ca o reacțiune împotriva tăgăduirii sau nesocotirii naționalității. A. C. Popovici în opera mai sus amintită, arată că principiul naționalităților este un principiu reacționar, „o revoltă a naturii siluite a popoarelor, o reacțiune națională în contra sistemului de nivelare cosmopolită“. El s'a ivit atunci când visătorii sau vandalii în politică au brutalizat și siluit realitățile naționale, voind să facă din toate națiunile o singură masă uniformă.

Apărut la început ca o reacțiune împotriva opresiunii naționalităților de către stat, naționalismul a ajuns să însemneze în statele naționale, mișcarea de apărare și de promovare a drepturilor, neamului, mai presus de orice considerente și idei. Luptă pentru legea și datina străbună, luptă pentru așezările naturale de dezvoltare ale neamului, reacțiune împotriva a tot ce este străin firii și sufletului poporului.

Este foarte greu de a se defini ce este o națiune, un neam și un popor. Aceste noțiuni dobândesc un conținut sau altul, după cum autorii respectivi au o concepție mecanică-materialistă despre lume sau o concepție biologică-organicistă.

La gânditorii noștri politici găsim des folosită expresia de „naționalitate“.¹⁾ Această noțiune în înțelesul folosit de autorii citați cuprinde în ea apartenența la nația românească, mai precis calitatea de a fi român. Naționalitatea este totul pentru un om, ea este sublimul și divinul.

În veacul în care trăim noi însă, nu se poate suprapune „nația“ în înțelesul celor vechi ai noștri, cu națiunea, concept atât de politic și de politicianizat și naționalitatea. Profesorul George Montandon în cartea sa „L'Ethnie Française“, arată deosebirea dintre națiune și naționalitate. Un om poate fi membru al națiunii elvețiene, dar nu există o naționalitate elvețiană, ci există elvețieni de naționalitate franceză, germană sau italiană. Pentru George Montandon, nemții folosesc cuvântul Nation pentru națiune și cuvântul Volkstum pentru naționalitate. Pentru a evita confuzia dintre națiune și naționalitate, acest autor propune folosirea termenului de „ethnie“, grupare naturală la determinarea caracterului căreia intră toate caracterele omenești, somatice, ling-

¹⁾ M. Eminescu, A. C. Popovici, A. C. Cuza.

vistice și culturale. Națiunea este o grupare politică, creată de istorie și aparținând armaturei unui stat, iar rasa este o concepție savantă. Termenul de popor s'ar aplica atunci când nu se vorbește precis de o rasă, speță sau gen.¹⁾

Pentru democrație, cu corolarul ei științific, neolamarkismul, oamenii fiind egali între ei ca zestre ereditară, iar mediul atotputernic, națiunea constă dintr'o sumă de indivizi, pe care împrejurările și voința lor îi leagă împreună. Apartenența la o națiune este un act de voință, al individului care o cere sau o părăsește, a aceluia care o acordă sau o ridică.

Ernest Renan și-a întemeiat definiția națiunii pe elementul sufletesc. O națiune este un suflet, un principiu spiritual, o conștiință morală. Omul nu este sclavul rasei, religiei sau al mediului inconjurător.

Ramsey Muir susține de asemenea primatul elementului psihologic la formarea unei națiuni, recunoscând însă și prezența altor factori constitutivi. Astfel o națiune pentru a se forma are nevoie de următoarele elemente: arie geografică, arie de rasă, arie de limbaj, arie de religie, un sistem de guvernare, un sistem economic și o comunitate de tradiții. Acestea din urmă exprimate prin obiceiuri, cântece dragi, legende, etc. Factorul acesta din urmă este cel mai importat, cel mai puternic dintre toți factorii modelatori de națiune, - de altfel este și singurul indispensabil. În esență națiunea este un sentiment. Membrii care formează națiunea cred și sunt convinși pasional și unanim că alcătuiesc o națiune. Pentru aceasta se cere o organizare mentală, nu materială, comună, care să facă grupul capabil de o viață comună, cu deliberare și voință colectivă. După William McDougall, națiunea este un popor sau o populație care se bucură de un oarecare grad de independență politică și posedă un caracter național, fiind deci capabilă de o deliberare și de o voință națională.

Rabindranath Tagore în cartea sa „Naționalismul“ definește astfel națiunea: „O Națiune, în înțelesul de uniune politică și economică a unui popor e fenomenul pe care îl oferă o populație când e organizată în vederea unui scop mecanic.“²⁾ Pentru

¹⁾ George Montandon, *L'Ethnie française*, Paris, Payot, 1935, p. 26-29.

²⁾ Rabindranath Tagore, *Naționalismul*, Editura Cultura Națională, București 1922, pag. 15.

Tagore această națiune este egoismul organizat al unui întreg popor, tot ce poate fi mai puțin omenesc și mai puțin spiritual. Organizație fără suflet, națiunea este o mașină rigidă și cumplit de monotonă în tot mersul ei, iar naționalismul este o epidemie îngrozitoare, care distruge puterea morală a omenirii.

Dintre autorii români, D-l D. Gusti a elaborat următoarea definiție pentru națiune: „Națiunea este o creație sintetică voluntară, o unitate socială, cu voința socială drept *causa movens* procesului de naționalizare și cu manifestările creatoare, pe tărâmul sufletesc, economic, juridic și politic, al vieții naționale, care formează cultura națională“.¹⁾ Deci pentru autorul *Sociologiei militans*, la baza unei națiuni se află un act voluntar, ea este o creație voluntară care se realizează în fiecare clipă prin voința de a fi, a trăi și a lupta. O națiune lipsită de voință, recade în starea naturală de popor, comunitate de sânge și tradiție, cu o voință pasivă de resemnare și de fatalism. Așa explică D-l D. Gusti națiunea. Esența vieții naționale rămâne voința.

D-l A. C. Cuza definește astfel națiunea: „O nație este totalitatea indivizilor de același sânge, formând prin coeziunea lor naturală aceeași ființă colectivă cu organe proprii cari sunt clasele sociale și Statul și cu același suflet, care este naționalitatea“²⁾ Definiția aceasta se apropie de ceea ce înțelegem noi prin neam și alții prin popor.

Pe plan politic, naționalismul și-a întemeiat lupta pe deosebirea care trebuie făcută între conceptul de „național“ și cel de „cetățean“, acordând prima calitate numai acelor care prin sânge și tradiție sunt legați de comunitatea neamului și nesocotind cu totul calitatea de cetățean în ceea ce privește apartenența la colectivitatea națională a acelor pe care sângele și trecutul lor nu-i poate lega de pământul și de istoria țării.

Pentru naționalismul biologic națiunea are baze organice, independente de voința oamenilor și de împrejurări. Mai mult decât o sumă de indivizi, națiunea este o ființă, un organism în care indivizii joacă rolul celulelor cu rostul lor pecetluit de moarte față de permanența vieții. Națiunea este mai mult decât un principiu sufletesc sau un element psihologic care grupează pe oameni, ea este în primul rând un organism, cu netăgăduite

¹⁾ D. Gusti, Enciclopedia României, vol. I, pag. 18.

²⁾ A. C. Cuza, Naționalitatea în artă, Prefață la ediția III, pag. VII.

temeiuri biologice, din care răsar și cresc celelalte elemente componente.

Important de stabilit este raportul dintre rasă și națiune. Dela început trebuie să stabilim că rasa este un concept științific, nu politic. Unii autori și unele grupări acordă sau neagă valoarea acestui concept, după concepția lor de viață și după interesele grupului.

La origina națiunilor se află faptul material și biologic: rasa, adică patrimoniul ereditar. Noi nu putem fi mai mult decât ceea ce ne-a făcut natura. Purtăm în sângele nostru calitățile și defectele strămoșilor, care se pot sau nu actualiza în mediul inconjurator. Calitățile rasiale se transmit ereditar, individul nu are posibilitatea să evadeze din rasa lui. La temelia unui neam, la temelia unei națiuni, pot să stea mai multe grupări rasiale, unificate în caracterul neamului, constituind individualitatea etnică sau națională. Foarte important în stabilirea deosebirilor dintre națiuni, este felul de a reacționa, elementele sufletești reacționale, care ocupă cel dintâiu loc, fără a uita însă că izvoresc din substratul organic al rasei.

La temelia unei națiuni nu poate să stea un act de asociație între indivizi, un contract social. Noi aparținem unei comunități naturale nu prin voința noastră, căci nu ne putem alege patria, pământul strămoșilor, după cum nu ne putem alege părinții, ci această apartenență este hotărâtă numai de naștere. A fi român nu este un act de voință, ci este o stare de fapt care nu poate fi tăgăduită și din care nu putem evada.

Dar această stare de fapt, întemeiată pe tradiție și pe sânge, constituie sâmburele națiunii sau numai al poporului? Aici este problema care trebuie deslegată, aici se impune lămurirea și unificarea înțelegerii noțiunilor sociale și naționale, pentru binele întregii comunități românești. Pentru noi națiunea este o formațiune naturală, superioară indivizilor care o compun, dar nu națiunea este unitatea supremă, ci neamul, comunitate de sânge și tradiție. Neamul pentru noi nu poate să însemneze o stare naturală inferioară, pasivă și fatalistă prin lipsa voinței și conștiinței de a trăi și de a lupta. Neamul este veșnicia, națiunea un moment pe drumul veșniciei neamului, organizat în formă de stat și cu conștiință politică. Pentru o mai deplină lămurire să stăruim puțin în rândurile ce urmează asupra neamului.

NEAMUL

„comunitate de sânge, tradiție, spațiu și destin“.

Mult s'au străduit, nesfârșită strădanie, conducătorii popoarelor, învățații și legiuitorii, ca să găsească cuvântul cel mai potrivit care să cuprindă realitățile naționale, specificul ființei etnice. Nation, nationalité, ethnîe, population, - Nation, Volkstum, Volk, - Națiune, naționalitate, neam, popor.

Noi credem că Românii au în limba lor cuvântul mult căutat, cuvântul atotcuprinzător, săpat de vremuri în mintea și în sufletul nostru, cuvântul „neam“.

Mai mult decât nationalité și ethnîe, mai mult decât Volkstum și Volk, noi avem cuvântul neam, care vorbește singur din adâncurile ființei noastre și din negura istoriei. Cuvânt care înseamnă, așa cum se mai folosește în lumea noastră țărănească, legătura de sânge, cuvânt care arată obârșia și devenirea, deci continuitatea vieții, cuvânt care arată legătura de obiceiuri și datini, felul de a reacționa, calitățile bune și năravurile rele și care dela comunitatea filială, dela un grup de oameni, și-a întins cuprinsul la întreaga suflare românească.

Firească a fost la noi această trecere dela ideea de familie la cea de neam. În gândirea țaranului nostru neamul cuprinde o mare familie, care a ajuns azi marea familie românească.

Pretutindenii familia, și în deosebi la noi, a fost puternic înfiptă în glie și în trecut. În familia romană străbunii își aveau locul de cinste și de închinare, de pioasă aducere aminte, zei ai casei și ai neamului. De-a-lungul veacurilor noi am rezistat datorită trainiceii orânduiei vechi, cu familii bine încheiate, viguroase și strâns legate de glie.

Neamul românesc cuprinde pe toți Românii care trăesc pe acest pământ, pe toți Românii care au trăit dela începutul istoriei pe acest pământ și pe toți aceia care se vor naște Români.

Cea dintâi calitate a unui neam este continuitatea: istorică și biologică. Neamul este o unitate biologică în devenire! De-a-lungul veacurilor și de-a-lungul indivizilor se transmite patrimoniul ereditar al străbunilor, sângele și sufletul.

Neamul are un patrimoniu biologic: sângele, o zestre ereditară proprie și caracteristică, moștenire dela cei care au întemeiat neamul, modelată în timpul istoriei prin amestecul cu alte neamuri.

Afără de patrimoniul biologic, neamul mai are un patrimoniu spiritual: tradiția și cultura sa, crescute pe o gândire comună, pe o concepție de viață care îi este proprie. În acest patrimoniu spiritual se cuprinde, și limba, religia, obiceiurile, datinele ș. a. Limba însă nu constituie elementul principal al naționalității. O spunem împreună cu Eminescu, care arată cât de străini cu neamul și cu năravurile rele sunt unii indivizi care geograficește locuiesc acum pământul românesc și care ne-au învățat limba, fără să se poată apropia de firea și de sufletul adevăratului popor românesc; calitățile sufletești înăscute rasei au importanța principală. Neamurile își câștigă locul în fața lui Dumnezeu și în fața istoriei prin concepția lor despre viață și moarte, prin cultura lor, care este expresia geniului național, precum și prin vitejia și onoarea lor.

Patrimoniul material al unui neam este pământul țării, pământul care nouă ne-a fost întotdeauna „și leagăn și mormânt“.

Neamul cuprinde deci: un patrimoniu biologic: sângele, - un patrimoniu spiritual: tradiția, cultura, limba, religia, felul de înțelegere a lumii, onoarea, - și un patrimoniu material: pământul țării, glia străbună, - toate sub semnul devenirii istorice și biologice.

Domnul Profesor I. Moldovan a pus pentru noi Români această idee nespuse de prețioasă a neamului. Idee desprinsă din trecutul și din sufletul nostru, exprimând veșnicia comunității de destin în care trăim și care prin claritatea cuprinsului ei înlătură putințele de greșală și de confuzie cu alte noțiuni care vor să definească colectivitățile naturale.

Pentru a cuprinde în puține cuvinte întreaga realitate a neamului, Domnul Profesor Moldovan s'a oprit la formula: „Neamul este o comunitate de sânge, tradiție, spațiu și destin“.

Noi ne simțim Români în primul rând prin sângele care circulă în vinele noastre, sânge diferit de al altor popoare și care cuprinde o picătură din sângele acelora care au contribuit la făurirea neamului nostru, picătură transmisă nouă prin moși și strămoși. Această comunitate de sânge, mai mult decât limba, credința și interesele comune, explică legătura puternică și tainică care ne leagă pe toți într'o adevărată solidaritate națională, - această comunitate de sânge explică actele de disperare, de vitejie

și de suferință din trecutul unui neam, mândria originii noastre, dorul de a ne cunoaște trecutul și dragostea de moși-strămoși.¹⁾

Din această comunitate de sânge izvorește o comunitate de tradiție. Noi deținem o parte din sângele neamului, primită dela strămoși prin părinți pentru a o transmite urmașilor noștri. Pe lângă această părțică de sânge, deținem o părțică din sufletul neamului. Noi nu suntem decât vase de lut prin care vorbește eternitatea neamului. Există o comunitate de gândire și de simțire românească a tuturor Românilor din toate timpurile și din infinitul viitorului. Aici intră dragostea față de limba noastră, față de cântecele și legendele noastre, față de obiceiurile noastre, față de trecutul nostru. Aici se cuprinde orice manifestare autentic românească, orice exteriorizare a sufletului neamului. Această comunitate de tradiție explică întreaga noastră fire, care nu se poate desmînji fără a înceta să fie ea însăși. Aici intră și problema culturii, care nu poate fi decât națională, operă de adâncire și de diferențiere a geniului național.

Neamul este o comunitate de destin. Născuți români fără voia noastră, noi nu putem fi altceva prin voința noastră sau a altora. Dacă în ultima vreme s'a acordat de către state o naționalitate politică unor oameni care renunțau la naționalitatea lor, aceasta nu putea influența naționalitatea adevărată. Referindu-se la Români, Eminescu spune într'un loc, că naționalitatea română se va stinge cu ultimul român material, nu prin înstrăinarea limbii sau prin renegațiune. Legături organice indestructibile ne adună într'o comunitate de destin în care nu putem să fim decât ceea ce au fost părinții și strămoșii noștri. Din stejar nu poate răsări decât stejar și din salcie numai salcie, ne spune tot Eminescu.

Pământul pecetluște legătura dintre fiii unui neam prin înrădăcinarea în glie, prin munca cea de toate zilele, prin sângele vărsat pentru petecul de pământ străbun, prin mormintele celor morți, o comunitate în care omul și firea se contopesc într'otă tainică îmbrățișare sub semnul neamului.

Impresionant este, pentru cercetătorul care se ocupă cu studiul neamului, faptul pus înafară de orice îndoială că, dacă mergem înapoi pe scara generațiilor care constituiesc neamul,

¹⁾ Prof. I. Moldovan, Igiene Naționalei, pag. 9.

urmărind o spiță ereditară, dela o vreme observăm că numărul străbunilor scade. Socotind că fiecare om are doi părinți, patru bunici, opt străbunici, ș. m. d., la un moment dat, dacă putem controla șirul strămoșilor, observăm că numărul lor este mai mic decât cel indicat de progresia aritmetică constatată. Fenomenul se explică prin intervenția străbunilor comuni, din cauza înrudirii inevitabile dintre oamenii care alcătuiesc o colectivitate naturală. Domnul Profesor Moldovan arată că dacă o familie s'ar înmulți cu 1% pe an, după 2000 de ani ar avea două miliarde de urmași și invers, dacă nu ne-am înrudi între noi, întorcându-ne cu 2000 de ani în urmă, o familie din timpurile noastre ar trebui să aibă două miliarde de strămoși. Domnul Profesor Moldovan dovedește că noi Românii, așa suntem de înrudiți între noi, încât nu există român care să nu aibă sânge comun cu alt român, de oriunde ar fi acesta și din orice timp. Iată că și științific, putem considera neamul românesc ca o mare familie și putem spune, împreună cu Domnul Profesor Moldovan: „Noi toți suntem frați“.

După ce am văzut ce este neamul, să ne întoarcem la națiune. Pentru noi națiunea cuprinde pe toți Românii care trăiesc în prezent și sunt organizați în stat. În felul acesta națiunea dobândește un înțeles politic. Mai presus de formele și de frământările prezentului, stă veșnicia neamului, care cuprinde pe toți Românii din toate timpurile și din toate locurile într'o mare și sfântă comunitate de dragoste și destin.

Naționalismul românesc a însemnat și însemnează integrarea deplină a omului în viața și în istoria neamului. Naționalismul românesc urmărește realizarea și promovarea românului adevărat, așa cum se desprinde din trecutul neamului nostru. Naționalismul românesc însemnează o nouă fecundare a sufletului pierdut al românismului, viață românească autentică, trăită organic și spiritual, într'o continuitate istorică și biologică, care își are rădăcinile adânc înfipite în pământul Daciei, din negura vremurilor de când s'a statornicit cea dintâiu așezare românească pe aceste plaiuri, începând cu Tracii și cu Geții, cu acei Daci care înfruntau senini moartea în războaie, ca să se apere de dușmani, sau în timp de pace ca să ducă solie zeilor; cu legiunile lui Traian mai apoi, continuându-se cu voievozii țărilor românești, cu

Ștefan Vodă Cel Mare și Sfânt, atlet al lui Christos, - cu toți sfinții, mucenicii, eroii și vitejii acestui neam.

Naționalismul românesc a trăit prin toți aceia care având sufletul nealterat de influențele mediului înconjurător, de atâtea ori păgân și barbar, au luptat și s'au jertfit pentru păstrarea patrioniului primit în veghe dela străbuni. Prin ei a trăit și trăiește neamul. Ei au trăit românește din vremuri când nu exista încă acest cuvânt, dar exista pământ și suflet românesc.

Astfel conceput, naționalismul românesc în veșnicia românească a fost o flacără veșnic aprinsă, transmisă din mână în mână de-a-lungul generațiilor și de-a-lungul veacurilor. Această flacără a pălpăit uneori slab ca o candelă ce se stinge, alteori s'a înălțat în vălvătai uriașe pe cerul care ne străjuește de mii de ani, ducând de veste și altora că existăm în acest colț de lume.

Despre naționalism, cum spunea A. C. Popovici, nu s'a vorbit decât de atunci de când a început a fi nesocotite și înfruntate realitățile firești, comunitățile de viață în care trăim. Naționalismul în acest caz a însemnat reacțiune, luptă pentru restaurarea primatului neamului, nu numai în prezent dar și în viitor. În privința aceasta Eminescu a fost cel mai mare reacționar al Românilor de pretutindeni.

Ca reacțiune împotriva unei lumi corupte, naționalismul este antidemocratic, antiraționalist și antiindividualist.

Naționalismul este expresia realităților, democrația este negarea lor prin negarea eredității și a tradiției, precum și prin aritmetizarea societății. Naționalismul înseamnă ordine și ierarhie, promovarea elitelor, deci a calității, democrația înseamnă uniformizare și egalitarism, promovarea numărului, deci a mulțimii față de cei puțini și aleși care trebuie să conducă destinele unei comunități.

Naționalismul este antiraționalist, el nu crede în rațiune ca în suprema realitate a vieții omenești. Rațiunea este coborâtă de pe pedestalul pe care o așezase Revoluția franceză și este redusă la modestul rol de slujitor al vieții. De asemenea materia este redusă și ea la rolul unui instrument de existență și de luptă și nu este niciodată promovată ca un scop în sine. Ceea ce conținează este spiritul și sufletul, toate frământările omului fiind puse în slujba principiului fecund al vieții, în conformitate cu legile supreme ale neamului și ale firii.

Naționalismul este antiindividualist, pentru că nu crede în individ ca un scop în sine, nu-i îngăduie toate libertățile pe care i le-a conferit Revoluția franceză, protestantismul și romantismul. Naționalismul nu vede în individ decât un element subordonat comunității prin care și numai în limitele căreia se poate realiza.

Naționalismul în lupta lui pentru neam poate veni în conflict cu unele forme de viață sau cu grupuri străine de oameni, dar esența lui rămâne, peste lupta aceasta de apărare, o operă de construcție pe temeliiile trecutului autohton pentru o cât mai bună dezvoltare în viitor. Această operă de rodire constituie naționalismul. Să fii viu și să rodești, să fii integrat comunității de destin din care faci parte.

BIOPOLITICA

„respectarea întru toate a legilor, care ne conduc viața”.

Prof. I. Moldovan

Biopolitica este politica vieții. Ea a apărut ca o reacțiune împotriva politicii care nesocotește legile vieții, care distruge legăturile firești ale omului cu natura și cu familia, neagă existența comunităților naturale de viață, nesocotește tradiția, nu se îngrijește de viitorul neamului, batjocorește diferențele de rasă și patrie, propovăduiește egalizarea tuturor în numele cosmopolitismului și al umanitarismului.

Despre biopolitică se vorbește de atunci de când realitățile naturale mai sus amintite sunt nesocotite. Biopolitica apare într-o lume coruptă de democrație și de anexe sale, pentru a arăta drumul cel drept dela care s'au abătut oamenii și mai ales conducătorii statelor. Glas în pustiu la început, în pustiu sufletesc din țara noastră după războiul mondial, ridicat de Domnul Prof. Moldovan, biopolitica a primit astăzi confirmarea timpurilor și consființirea vieții. Biopolitica trebuie să ia locul politicii militante și să pună de acord organizarea statului cu biologia și cu istoria.

Biopolitica este organizare și activitate în cadrul statului, întemeiată pe legile vieții. Ea este o știință practică, care indică formele cele mai potrivite de organizare, conform firii omenești. Izvorul ei este o nouă spiritualitate, o nouă concepție de viață, întemeiată pe actualizarea cea mai fericită a tuturor calităților neamului nostru, cuprinse în plasma străbună.

Statul trebuie să aibă ca supremă preocupare garantarea prosperității biologice a capitalului uman, temelia existenței și viitorului neamului. Aceasta nu se poate realiza decât „respectând integral legile evoluției biologice individuale și umane în general”.¹⁾

Trebuie să reținem semnificația acordată biologicului: „Biologicul închide în sine fenomenul cuprinzător al vieții. El nu exclude de loc viața sufletului, ci dimpotrivă o întemeiază pe realități apriorice: ființa umană în ansamblul structurii sale”.²⁾

Legile biologice au dărâmat utopia egalitaristă a indivizilor, ca inzestrare ereditară, au dărâmat atotputernicia mediului, au dărâmat materia ca un scop în sine și-au proclamat viața ca un scop, au arătat temporaneitatea individului, față de continuitatea comunităților de destin: familie și neam.

Oamenii nu sunt egali ca zestre ereditară. Mediul nu poate schimba caracterele înăscute omului, ci poate doar favoriza sau împiedeca actualizarea unor calități potențiale ale plasmii germinative. Ierarhia socială trebuie să se facă pe baza calităților ereditare și a meritului întemeiat pe muncă. Deci o selecție a celor mai bine inzestrați și a celor mai muncitori. Individul nu are drepturi absolute, după cum nici viața lui nu se poate desfășura într'o izolare absolută față de semenii săi. Individul nu poate trăi și nu se poate realiza decât prin intermediul familiei și al neamului. Moment efemer, în înălțuirea de generații care constituie viața neamului, individul trebuie să-și subordoneze drepturile familiei și neamului.

De asemenea nici statul nu se poate socoti un scop în sine, el fiind numai forma de organizare și de concretizare juridică a neamului, un organism supus modificărilor, după nevoile acelei formațiuni biologice în devenire care este neamul.

Creație românească, biopolitica înainte de a trece granițele românismului, își închină toate strădaniile pentru binele neamului românesc: „Pentru noi, biopolitica, înainte de a deveni universalistă vrea sporul numeric și calitativ al neamului, ocrotirea elitelor românești de azi, de mâine și de totdeauna, păstrarea și ameliorarea potențialului nostru biologic: o evoluție disciplinată de tradiția și credința străbună”.³⁾

1) Prof. I. Moldovan, Biopolitica, pag. 17.

2) Prof. I. Moldovan, în Transilvania, anul 68, nr. 6.

3) Prof. I. Moldovan, în Transilvania, anul 68, 1937, nr. 6.

Temeliile existenței noastre sunt credința și răspunderea etnică, la care adăugăm acele forțe tainice care ne-au adus biruința întotdeauna: credința în Dumnezeu și ajutorul sufletelor morților noștri, care conduc pe cei vii pe drumul neamului.

Biopolitica propovăduiește și susține un adevărat naționalism, care spre deosebire de naționalismul patriotard, atât de superficial și de înrudit cu demagogia uneori, este un naționalism biologic, înălțat pe eternitatea legilor vieții. Acest naționalism asigură triumful celui mai bine dotat: „...evoluția optimală se asigură, având la bază principiul național biologic, prin continua concurență, opoziție și armonizare dintre principiul individualist și cel social“.)

Naționalismul românesc primește din partea științei prin biopolitică, justificări și rațiuni pe care înainte nu le găsea decât în sufletele acelor care credeau în neam. Între lumea materialismului liberalist și lumea naționalismului organic, știința vieții, biologia oferă acestuia din urmă fundamentele eterne pe care trebuie să se întemeieze.

Naționalismul biologic propovăduiește o organizare a statului pătrunsă de o răspundere biologică, izvorită dintr-o conștiință etnică, pe drumul tradițional al omeniei și al vitejiei românești, pentru împlinirea destinului neamului.

În scrisul său, Eminescu a propovăduit o organizare a statului român, întemeiată pe legile vieții și pe legile neamului, expresie a naționalismului său biologic și biopolitic.

PARTEA II

FENOMENUL VIEȚII

Gândirea lui Eminescu este o gândire biologică. Este impresionant pentru cel care studiază articolele politice ale poetului de a întâlni pretutindeni această gândire organică, această înțelegere biologică a vieții, izvorită din mintea limpede a lui Eminescu. El a gândit biologic într-o vreme când biologia nu era încă o știință și s'a frământat cu probleme în legătură cu societatea omenească și cu viața omului în societate într-o vreme când so-

1) Prof. I. Moldovan, Biopolitica, pag. 95.

- 807 283 -

ciologia, după cum constată chiar dânsul, își căuta și ea fundamentele științifice.

Arătăm în partea de preliminarii a acestei lucrări că, după cum ne învață Domnul Profesor Iuliu Moldovan, biologicul închide în el fenomenul atotcuprinzător al vieții, sub toate aspectele lui, - el nu poate fi redus la ceva inferior, cum se crede de multe ori, ci el cuprinde fizicul, sufletul și intelectul, într'un întreg indisolubil, într'o armonioasă îmbinare sub semnul vieții.

Este impresionant de a întâlni și la Eminescu aceeași înțelegere largă a vieții, aceeași alăturare de nedespărțit dintre calitățile fizice, morale și intelectuale. Fie că este vorba de indivizi singurateci, ca elemente ale naturii, fie că este vorba de popoare, organisme vii ale aceleiași naturi, Eminescu cuprinde întotdeauna în aceeași gândire calitățile fizice, morale și intelectuale. Eminescu vorbește de „existența fizică și morală“ a rasei române,¹⁾ de constituția fizică și morală a populațiilor noastre. Calitățile fizice, morale și intelectuale ale rasei, la fel ca ale indivizilor, formează un întreg care poate înflori sau degenera: „aptitudinile lor fizice și morale degenerază...“²⁾ „...decăderea calităților fizice și intelectuale ale rasei române...“³⁾ Constituția fizică și morală a unei populațiuni este constituită din mai mulți factori: „...sănătatea, făptura fizică, bunul traiu, bunele moravuri, c'un cuvânt întreaga constituție fizică și morală a populațiilor noastre“.⁴⁾

Eminescu subliniază mereu importanța caracterelor morale și sufletești, care însoțesc pe cele fizice. Felul de a reacționa al individului, gândirea și concepția de viață a unui popor, prezintă cea mai mare importanță. Aceasta constituie caracterul, prin care Eminescu înțelege comportamentul și care se moștenește, - calitățile morale și intelectuale fiind intrinsece rasei, adică firii organismului. „Ceea ce este fizic adevărat, e intelectual și moralicește adevărat“.⁵⁾ Acest întreg se transmite din generație în generație, alcătuind patrimoniul indivizilor și al popoarelor.

¹⁾ M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, vol. IV, pg. 154).

²⁾ Op. cit., vol. II, pg. 122.

³⁾ Op. cit., vol. II, pg. 118.

⁴⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 489.

⁵⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 193.

Eminescu îmbrățișează în gândirea lui întreaga lume organică. El pornește dela „un punct de vedere adevărat pentru totalitatea ființelor organice“.

Această unitate a ființelor organice, după Eminescu, a fost descoperită în același timp de Goethe și de Lemark, iar Darwin a arătat legile diversificării acestei unități și ale evoluțiunii, dezvoltând atât de splendid această teorie.¹⁾

Vieața organică este una și aceeași pretutindenea, după cum natura e una și aceeași pretutindenea și de-a-pururea, cu toate formele ei atât de deosebite.²⁾

Lumea organică ca și lumea anorganică, este cârmuită de legi fixe și imuabile dela care nu există abatere. O necesitate absolută domnește în lumea organică, întru totul asemănătoare necesității absolute din lumea neînsuflețită.

„Se vede că aceeași necesitate absolută, care dictează în mecanismul orb al gravitațiunii cerești, domnește și în inima omului; că ceea ce acolo ni se prezintă ca mișcare, e dincoace voință și acțiune și că ordinul moral de lucruri e tot atât de fatal ca și acel al lumii mecanice.“³⁾

„... precum o lege eternă mișcă universul deasupra capetelor noastre, precum puterea gravitațiunii le face pe toate să plutească cu repeziune în chaos, tot astfel alte legi, mai greu de cunoscut, dar supuse aceleiași necesități, dela care nu este nici abatere, nici excepție, guvernează oamenii și societățile.“⁴⁾

Legi fixe, pururea valabile, cârmuesc vieața, omenirea și societățile omenești, așa cum cârmuesc orice organism viu, - sunt legile vieții, care nu pot fi nesocotite fără ca natura să nu se răzbune, distrugând pe cei care se ridică împotriva ei.

Este ciudat însă că oamenii, deși recunosc necesitatea absolută a legilor care conduc universul și lumea organică, nu vor să admită că aceste legi stăpânesc și vieața lor cu aceeași necesitate absolută, fără puțință de abatere și fără sorți de evadare de sub puterea lor.

„Cel mai simplu om care-a observat că albinda adună miere și ceară, iar cuca își pune ouăle în cuiburi străine, deduce că așa

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 261.

²⁾ Op. cit., vol. II, pg. 356.

³⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 516.

⁴⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 315.

va face albina în veci de veci, că tot astfel va rămâne și nevasta cucului... În toate cele recunoaștem necesitatea absolută a legilor naturii, știm că o piatră aruncată va cădea în jos după o anumite lege, că repezimea ei va crește succesiv în patrat, știm că apa nu curge la deal, știm că soarele cată să iasă la răsărit și să se cufunde la apus în noapte; numai despre oameni ne facem iluzii... Caracterul empiric al oamenilor e așa de fix, rămâne așa de unul și același, precum e una și aceeași formă și sămânța plantelor, forma lupului și a maimuței. Dela lup nu poți aștepta fapte de miel, dela pisici nu apucături de căprioară...¹⁾ Numai dela oameni așteptăm fapte neconforme cu „natura și inteligența lor”. Să recunoaștem și în privința oamenilor necesitatea absolută a legilor vieții, pentru o cât mai bună organizare a vieții omenești, conform acestor legi eterne și conform naturii oamenilor.

Așa înțelege Eminescu fenomenul vieții, unitatea lumii anorganice și organice, legile eterne, care conduc universul și care stăpânesc tot ce este vieată, oameni, popoare și așezări omenești, lucrând după un plan precis și aplicându-se cu necesitate absolută.

EREDITATE ȘI MEDIU

Eminescu știe că la formarea unui organism conlucrează doi factori: ereditatea și mediul, ~ caracterul înăscut și condițiile în care se dezvoltă organismul.

„Un organism e rezultatul a două puteri opuse; a eredității, principiul conservator, prin care rasa și individul păstrează și transmite la urmași calitățile care i-au fost favorabile în lupta pentru existență, și a adaptabilității, principiul progresiv, prin care rasa caută a-și apropia aptitudinile noi, ce i le impune noul mediu înconjurător“.)

„E drept că pentru crearea unui om mare, trebuie conlucrarea a doi factori: unul este acela al împrejurărilor, al doilea este caracterul și inteligența persoanei istorice“.³⁾

Intr-o vreme când, după cum spuneam, biologia nu exista ca și știință, Eminescu intuește în adevărata ei lumină această problemă a eredității și a mediului, care constituie azi punctul

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 475.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 488.

³⁾ Op. cit., vol. II, pag. 82.

central al biologiei. De pătrunderea adevărată a acestui raport, de stabilirea justei proporții dintre cele două forțe care determină personalitatea omului și caracterul popoarelor, depinde concepția de viață pe care ne întemeiem gândirea, felul de organizare și de educație a vieții individului și a comunității. Individul poartă înscris în plasma lui germinativă calitățile biologice moștenite dela înaintași și care se pot actualiza într'un mod fericit atât la individ, cât și la organismul natural al unui neam, printr'o educație și organizare întemeiată pe cunoașterea legilor vieții, adică printr'o organizare bio-politică.

Principiul eredității cu implacabila lui regularitate domină gândirea lui Eminescu. El știe și afirmă des că din stejar nu poate răsări decât tot stejar, iar din salcie numai salcie. Principiul eredității este un principiu conservator, prezent întotdeauna în organismele vii, chiar sub formele cele mai simple, - astfel ghinda conține în puținătatea ei stejarul care va crește în viitor și tot astfel „stejarul, oricât de mic ar fi la început, un vlăstar răsărit din pământ, are același caracter, aceeași formă ca uriașul secular care a dat naștere unui codru de stejari”.¹⁾

„Astfel vedem că la urma urmelor orice formă cât de subtilă a vieții, se reduce la un substrat solid, experimental și că pornirile în bine și rău, atârnă dela complexiunea fizică a indivizilor, dela originea lor, dela defectele sau calitățile înăscute rasei lor.”²⁾

„Bine, mare și frumos, natura nu îl dă individului x sau y ca pe un lucru ce l-ar găsi la întâmplare pe uliță... , din contră individul dat e un rezultat al principiului conservator al moștenirii; el moștenește calitățile acelea care au asigurat în lume existența și puterea strămoșilor săi. Aceste calități constituie caracterul individului; ele corespund c'un complex de idei abituale cu care el măsură, coordonează, judecă cursul pururea nestatornic al împrejurărilor și al lucrurilor”.³⁾

Ereditatea este principiul conservator, cu rol predominant în formarea individului și a popoarelor, - adaptabilitatea este principiul progresiv, prin care organismul caută să-și apropie aptitudinile noi, în raport cu mediul înconjurător, cu condițiile de viață

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 115.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 191.

³⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 415.

pe care i le oferă acesta și în raport cu trebuințele înăscute ale organismului.

Necesitatea absolută a principiului eredității se aplică atât oamenilor, cât și popoarelor, căci popoarele sunt produse ale naturii, nu ale inteligenței omenești, organisme vii rezultate din colaborarea principiului eredității și a mediului. Așa cum vorbește de caracterul indivizilor, care se moștenește și care nu se poate schimba. Eminescu vorbește și de caracterul popoarelor, legat de natura intimă a firii lor. Vorbind de unele popoare degenerare, Eminescu se întreabă: „Dar vom uita oare identitatea și atavismul caracterului!“¹⁾ Pentru a arăta transmiterea și păstrarea caracterului la popoare sau la nuclee de popoare, Eminescu citează exemplul Napolitanilor, veche colonie grecească, care și-au păstrat până în zilele noastre, caracterul strămoșilor.

Condițiile în care se dezvoltă un popor contribuie la formarea caracterului acestui popor. Noi trebuie să socotim un popor, ca și un organism viu, într'o continuă mișcare, care constituie însăși viața și evoluția lui, fiecare moment fiind o stare de interferență dintre ereditate și mediu. — încât dezvoltarea lui istorică lasă urme în caracterul poporului. Eminescu susține că în organizarea fizică și morală a Grecilor din Fanar a lăsat urme mia de ani de crime ordinare, de viclenii, intrigării din Bizanț, formând un neam degenerat, îmbătrânit fizicește și moralicește. „Legea cauzalității e absolută; ceea ce s'a petrecut drept cauză o mie de ani în Bizanț și până azi, a trebuit să treacă în organizarea fizică și morală a aceluia neam...“²⁾

Eminescu se ocupă mult de substratul psihologic al poporului și vorbește de încercările făcute pentru a întemeia o știință nouă: psihologia etnică, care ar corespunde după felul cum o descrie Eminescu cu etnologia. Eminescu în această parte arată din nou marea însemnătate a eredității în viața unui popor, care reprezintă dezvoltarea unuia și aceluiași germene inițial:

„În vremea noastră s'au făcut încercări de-a întemeia o nouă știință: psihologia etnică. Etnografia are de obiect descrierea, împărțea și spița de înrudire a popoarelor. Ca atare, se ține de-o parte de istorie și geografie, de alta de anatomie și fiziologie. În

¹⁾ Op. cit., vol. II, pg. 57.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 412.

partea geografică studiază distribuția popoarelor pe glob, natura locuitorilor oricărei țări, datini și obiceiuri, limbă și religie. În partea istorică deosebește familiile de popoare, raporturile între ele și filiațiunea, le urmărește în migrațiunile lor cele mai depărtate și în încrucișările și corcirile lor. În partea anatomică și fiziologică în sfârșit hotărăște caracterele deosebite, pe care se întemeiază clasificarea raselor omenești.

Dar, precum lesne se vede, etnografia nu are a face decât cu lucruri exterioare: distribuție, descendență, migrațiuni, datini; nu se ocupă cu rezultatul lăsat în spiritul poporului prin toate schimbările acestea, cu substratul psihologic. Neapărat că și zona în care locuiește, și natura părinților din care coboară, și încrucișările, trebuie să se fi înmagazinat în spiritul poporului și în limba lui într'o formă oarecare; neapărat că astfel se va fi deprins el de a privi serii întregi de lucruri. Toată istoria unui popor - în orice privire - e înmagazinată în prezentul lui și toate calitățile și defectele lui sunt dezvoltări ale unui și aceluiași germene fundamental, ale unui și aceluiași sămbure. Mutând cireșul sub zonele cele mai deosebite, el se va modifica, însă tot cireș o să rămână.¹⁾

Cea mai mare parte dintre obiectele atribuite de Eminescu etnografiei, împreună cu studiul rezultatelor lăsate de împrejurări în spiritul poporului, adică studiul substratului psihologic, formează azi preocupările etnologiei.

Calitățile morale și intelectuale ale unui popor atârnă în primul rând de rasă, prin care Eminescu înțelege calitățile firești transmise ereditar, apoi de climă și de alte elemente ale mediului fizic, de factorii istorici, și de starea economică, element al mediului social.²⁾ Mediul de dezvoltare al fiecărui popor este deosebit de al altor popoare, căci „un popor, ca societate organizată prin natură contra agenților destructori ai naturii, are a se lupta ici cu arșița, dincolo cu apa mării, colo cu infertilitatea pământului, colo cu invaziuni repetate...“, toată lupta aceasta cu scopul conservării existenței proprii.³⁾

Eminescu vorbește adesea despre caracterul individului și despre caracterul poporului, înțelegând prin aceasta zestrea morală

¹⁾ Op. cit., vol. I, pg. 520.

²⁾ Art. „Frază și adevăr“, op. cit., vol. II, pg. 205.

³⁾ Op. cit., vol. II, pg. 335.

și intelectuală, legată de calitățile rasiale. Caracterul național al unui popor se dezvoltă în jurul unor idei dominante, pe care Eminescu le descrie astfel: „... în universul intelectual și moral al fiecăruia trebuie să existe poluri, idei dominante, împrejurul cărora să se opereze mișcarea celorlalte gândiri. Aceste idei sunt vertebrele caracterului individual, și când aparțin unui popor întreg, ele constituie caracterul național... Ele cad să răsără din elemente statornice ca și dănsese, din natura pământului de sub picioare, a cerului de deasupra, a statornicilor datini și gândiri ale rasei naționale dimprejur. Aceste idei se moștenesc în bunul simț comun al poporului în aptitudini și înclinări de caracter, pe care le lasă părinții din părinți strănepoților lor“.¹⁾

În această definiție a caracterului național găsim toate elementele care constituiesc suprema realitate pentru noi, care este neamul, comunitate biologică de destin, tradiție și spațiu. Caracterul național se moștenește din moși-strămoși, cuprinzând tezaurul de simțire și gândire al poporului, statornicile datini și gândiri, răsărite din elementele tot atât de statornice ale spațiului nostru, din natura pământului de sub picioare și a cerului de deasupra.

Acest caracter național ne este caracteristic nouă, poporului nostru și totdeauna se va vedea deosebirea dintre produsul străin și mințile care constituiesc „eflorescența organică“ a poporului nostru.²⁾

Aceasta este marea problemă a eredității și a mediului în scrisul lui Eminescu. Din toate cele expuse mai sus Eminescu cere acelor care conduc destinele neamului nostru ca să fie organic legați de ființa comunității românești, de tot trecutul poporului, să reprezinte cu adevărat sufletul nostru străbun, și pentru ca pe baza de „vederi organice răsărite din capete organizate“ să mergem pe drumul cel bun.

CREȘTERE NATURALĂ, PROGRES, CULTURĂ

Creșterea sau dezvoltarea este semnul vieții... „orice nu-i icoană, ci viu, e organic și trebuie să te porți cu el ca și cu orice organism viu. Iar tot ce e organic se naște, crește, se poate îmbolnăvi, se însănătoșează, moare chiar“.³⁾

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 416.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 417.

³⁾ Op. cit., vol. II, pg. 180.

Creșterea oricărui organism trebuie să contină, după Eminescu, „germenii unei dezvoltări organice“.

Această dezvoltare a oricărui organism viu se face conform legilor imanente ale firii, de respectarea cărora depinde viața lungă sau scurtă, înflorirea sau decadența, boala și moartea organismului.

Această creștere naturală, înceată și continuă, ca tot ce aparține firii, o întâlnim pretutindeni, în lumea plantelor și a vieșuitoarelor, în lumea oamenilor și în viața neamurilor. Ea asigură mersul natural al dezvoltării indivizilor și mersul normal, organic și continuativ al istoriei omenității.

Pentru a putea să slujim realitățile, pentru a fi folositori oamenilor și neamului se cere să pătrundem legile vieții, să înțelegem drumul încet, dar sigur, al dezvoltării naturale și să nu încercăm să facem noi legi care să supună natura, adică ceea ce nu se poate supune și schimba. Legile societății, scrise de oameni, trebuie să ajute la menținerea omului pe drumul vieții și al creșterii organice.

Continuitatea firească a creșterii organice ne duce la înțelegerea adevăratului progres, căci „precum orice moment al creșterii e o conservare a celor câștigate în trecut și o adăogire a elementelor, cucerite din nou, astfel adevăratul progres nu se poate opera decât conservând pe de o parte, adăogând pe de alta: o vie legătură între prezent și viitor, nu însă o serie de sărituri fără orânduială“.²⁾ ... „cine zice „progres“ nu-l poate admite decât cu legile lui naturale, cu continuitatea lui treptată. A îmbătrâni în mod artificial pe un copil, a răsădi plante fără rădăcină pentru a avea grădina gata în două ceasuri, nu e progres, ci devastare“.³⁾ ... „progresul nu se improvizează prin comoziuni violente. El este opera înceată și înțeleaptă a timpului“.⁴⁾ ... „progresul adevărat fiind o legătură naturală între trecut și viitor, se inspiră din tradițiunile trecutului, înlătură însă inovațiunile improvizate și aventurile hazardoase“.⁵⁾

Iată atâtea citate care arată înțelesul organic acordat de Eminescu progresului, care nu este decât o creștere naturală, o legătură vie între trecut și viitor.

²⁾ Op. cit., vol. III, pg. 289.

³⁾ Op. cit., vol. III, pg. 289.

⁴⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 385.

⁵⁾ Op. cit., vol. III, pg. 289.

Pentru Eminescu cultura este o creștere a minții și a inimii, care lucrează înăuntrul oamenilor. Această creștere nu poate fi decât organică, evoluând încet și în mod firesc ca orice creștere și respectând legile naturale ale vieții. Eminescu afirmă că e matematic sigur că tot ce se face într'o societate organizată, fără o dezvoltare paralelă a culturii în zadar se face, că progresul real operează înăuntrul oamenilor și cu cât aparențele progresului sunt mai mari, fără creșterea culturii, cu atât regresul real este mai simțitor. Trebuie să existe o paralelă naturală între cultură și civilizație. După cum nu putem crește într'o noapte, atât cât cresc alții în mod firesc în ani întregi de muncă, tot așa nu ne putem civiliza peste noapte, adoptând cu deridicată legi, forme, instituții și etichete străine. „O muncă, crescând în progresiune mică, dar continuă, va spori puterile copilului la maximum posibil; o muncă intelectuală, crescând asemenea în progresiune, va spori cultura unui popor la maximum ei și prin aceasta capacitatea lui de a înțelege interesele publice. Dar pentru aceasta trebuie timp și economie de forțe.¹⁾

Eminescu arată deosebirea care există între moștenirea unui capital bănesc și moștenirea unui capital de cultură. Capitalul de bani stă la dispoziția urmașilor, care se folosesc de averea părinților, fără să fie nevoiți să facă vreun efort, — pe când de moștenirea de cultură a înaintașilor, urmașii nu pot să profite fără nicio trudă, ci trebuie să-și apropie acest capital printr'o nouă trudă a minții: „Cultura omenirii, adică grămădirea unui capital intelectual și moral nu seamănă cu grămădirea capitalelor de bani. E drept că cei ce trăiesc astăzi se folosesc de rezultatele dobândite de alți cugetători înaintea lor, însă acele rezultate ei nu le capătă deodată ca o strânsură părințească, ci trebuie să și le apropieze printr'o muncă intelectuală, prin studiu.“²⁾

Cultura unui popor, deși conține elemente comune și altor popoare, nu poate răsări și crește decât din adâncurile ființei etnice, purtând pecetea geniului național.

O creștere organică, un progres natural și o cultură adevărată, trebuie să stea la temelie așezării noastre naționale. Numai așa indivizi și comunitate, ne putem îndeplini rosturile noastre,

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 545.

²⁾ Op. cit., vol. II, pg. 326-327.

firești, numai așa putem cunoaște bucuriile împlinirilor, rodirea în viață și în istorie și scăpăm de blestemul nerodirii, de acea „moarte în viață”, despre care a vorbit cu atâta pasiune Eminescu.

TRADIȚIA

„Ar fi un act de ingraturitate către strămoșii noștri, dacă ne-am închipui că cu noi începe lumea în genere și România în deosebi...”

Eminescu

În scrisul său, Eminescu este adânc pătruns de însemnătatea tradiției la formarea omului și în viața neamului. Pentru Eminescu tradiția și iubirea trecutului constituiesc semnul dumnezeesc care împarte pe oameni în două lumi care nu se pot înțelege niciodată: una clădită pe legile eterne ale vieții și pe istorie și alta raționalistă și contractualistă, întemeiată pe materialism și cosmopolitism.

Eminescu înțelege prin tradiție „moștenirea părintească”, adică zestrea spirituală, comoara de gândiri și simțiri străbune. Ea nu are un început, o dată înscrisă în timp de către oameni, căci ea s'a născut odată cu neamul, din negura vremurilor, fiind un element viu al ființei etnice. Tradiția este proprie fiecărui popor, fiind expresia sufletului neamului, un produs al geniului național.

Tradiția, comoara de gândiri și simțiri străbune, sufletul veșnic al neamului, a stat la temelie literaturii noastre culte, literatura poporană fiind izvor de inspirație și material de prelucrat la Alecsandri, Alecu Russo, Ion Creangă, Anton Pan, Petre Ispirescu. Toți marii noștri scriitori și-au fecundat opera din adâncurile geniului poporului. Când a apărut Eminescu drumul era deschis, cărarea era bătătorită, mai era așteptat doar acela care să intru-peze în frământarea lui tot ceea ce alții au putut numai să presimtă și să întrevadă în inima lor. Cu patimă și-a iubit Eminescu neamul, cu sfințenie a cinstit glia străbună: „țărâna mamă”, ca nimeni altul în istorie s'a simțit legat de trecut și de tot ce mișcă în țara aceasta, „râul, ramul” și ca puțini alții a lucrat la temeliele viitorului românesc.

Eminescu a iubit trecutul: „Mi-ar fi plăcut să trăiesc în trecut... Să fi trăit pe timpii când Domni îmbrăcați în haine de aur și samur ascultau de pe tronurile lor, în învechitele castele,

consiliile divanului de oameni bătrâni - poporul entuziasat și creștin unduind ca valurile mării în curtea Domniei - iară eu, în mijlocul acelor capete încoronate de părul alb al înțelepciunii, în mijlocul poporului plin de focul entuziasmului, să fiu inima lor plină de geniu, capul plin de inspirațiune - preot durerilor și-a bucuriilor - bardul lor".¹⁾ În altă parte Eminescu spune prin glasul lui Arbore:

*„Trecutul e în mine și eu sunt în trecut
Precum trăiește cerul în marea ce-l respiră”.*²⁾

Aceeași dragoste față de trecut o întâlnim în Scrisoarea III-a, Epigonii, poemul Mureșeanu, Sărmanul Dionis și Geniu Pustiu. Cultul pentru Ștefan-Vodă este cultul trecutului, la fel ca și admirația pentru Alexandru Cel Bun, părintele țării și pentru Mircea Cel Bătrân.

Eminescu a cunoscut pământul românesc, a înțeles și a iubit poporul și obiceiurile lui. În etate de numai 19 ani, student la Viena fiind, Eminescu, după cum arată D. I. D. Murărașu, când colegii săi români renunță la petrecerile imitate după străini și fac petreceri cu caracter românesc exclamă: „Minunat, așa înțeleg și eu. Este viața din viața noastră românească care se lipește de sufletul nostru”.³⁾

În înțelesul de moștenire părintească, tradiția cuprinde în scrisul lui Eminescu mai multe elemente. Astfel el vorbește foarte des despre legi și datini, despre obiceiurile vechi, obiceiul pământului, dreptul viu, înăscut poporului, moravuri, tradiții, simț istoric, bunul simț românesc, deprinderile seculare ale poporului. El admiră limba veche românească, vorbită de Românii de pretutindeni și se entuziasmează în fața petrecerilor și obiceiurilor poporului. Tradiția constituie ceea ce este original în viața noastră națională, însuși caracterul neamului românesc. Este vorba aici de unele obiceiuri caracteristice numai nouă, de „o manieră de a vedea” lumea și viața, un fel de a fi românesc, un fel de a acționa conform firii noastre. Numai pe această forță tainică

¹⁾ Ms. Ac. Rom, fol. 31; ed. Op. compl. pg. 246 col. 2, cit. după D. Murărașu, Naționalismul lui Eminescu, pg. 272.

²⁾ Mira, Ms. Ac. Rom. 2254 fol. 70 v.; ed. Op. compl. pg. 309 col. 2, după D. Murărașu, op. cit., pg. 272.

³⁾ Stefanelli, Amintiri despre Eminescu, Buc. Sfetea 1914, pg. 76, după D. Murărașu, op. cit., pg. 220.

a tradiției se poate zidi concepția de viață a unui popor și se poate întemeia organizarea națională și socială. În înțelesul acesta, Eminescu este cel mai mare tradiționalist al neamului, cel mai mare răscolitor al ființei noastre etnice.

Pentru Eminescu tradiția are mare însemnătate în viața poporului și în organizarea statului. Eminescu ne spune că o nație neapărat trebuie să aibă „o limbă, o istorie, tradiții, moravuri proprii și caracteristice...” ... „Suntem un neam de oameni, lipit, prin tradiții, moravuri și limbă, de un petec de pământ, pe care cu titluri netăgăduite îl putem numi țara noastră”.¹⁾ Eminescu constată că ceea ce îi leagă între ei pe toți Românii, deși aparțin la state deosebite, sunt „legăturile de sânge și identitatea individualității naționale” la unii și „comunitatea tradițiunilor istorice și identitatea vederilor religioase”, la alții... „Izvorul întăritor al istoriei naționale, iubirea de limbă, de datini și popor”.²⁾ ... „Știi tu că în lumea aceasta nu este nimic mai interesant decât istoria poporului nostru, trecutul lui...”³⁾

Acei care au zăbovit asupra problemei tradiției, la noi ca și în alte părți, au stabilit drept adevăr primordial că tradiție înseamnă continuitate, istorică și biologică, și au pus cu toții problema eredității, - natural nu în sensul restrâns al cuvântului, ci în acela al transmiterii calităților fizice, psihice și intelectuale, adică a întregii zestre a înaintașilor. Din această moștenire tradiția reprezintă patrimoniul spiritual al unei comunități: datini, deprinderi străbune, obiceiuri, simțirile și gândirile proprii, credința, arta populară, portul, etc. Tradiția se întemeiază pe ereditate, înoirile și modernismul pe adaptabilitate. Să vedem la Eminescu, raportul dintre aceste două principii determinante în viața oricărui organism, în privința păstrării tradiției și a formelor străbune: „Și dacă ne întrebăm care e cauza începătoare a acestui rău, nu găsim alta decât liberalismul, copiat din străinătate. Natura e conservatoare; celor mai multe ființe din lume ea nu le acordă mai niciun progres; scara ființelor de sub om e staționară. Omul are, prin aparatul lui nervos, un instrument de înain-

¹⁾ Op. M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, Cult. Naț., Buc. 1939, vol. III, pg. 116.

²⁾ Op. cit., vol. III, pg. 431.

³⁾ G. Panu, Amintiri dela Junimea, Adevărul, Buc. 1908, I, pg. 353-354, cit. după D. Murărașu, Naționalismul lui Eminescu pg. 240.

tare, dar nu de înaintare prin salt, ci încet și gradat. Pentru a satisface trebuințe noi un popor trebuie să aibă timp a-și apropia calități noi, căci calitățile pe care le-a câștigat în trecut sunt bune pentru condițiile de viață din trecut. Nu poți face dintr'un pește o vietate de uscat, căci va pieri; nu poți schimba peste noapte condițiile sociale și economice ale unui popor, fără ca acesta să fie amenințat de pieire. Indivizii, deci și poporul, sunt rezultante a două principii contrarii, întâi a principiului eredității, cel conservator, care-l face să țină la datină și deprinderi din trecut, să trăiască ca în trecut, să urmeze procedeele părinților, al doilea al adaptabilității, prin care poporul caută a câștiga aptitudini noi, potrivite cu mediul nou în care trăiește. Dacă mediul se modifică încet, dacă progresul se face gradat, fiecare are puțința și timpul de a se adapta împrejurărilor, dacă schimbarea e spontană, prea puțini merg înainte, marea majoritate rămâne în urmă și-i merge rău. Acesta e un adevăr valabil după Dărwın pentru toată lumea organică, deci și pentru om¹⁾. În acest fragment de manuscris, pe lângă problema progresului și a civilizației, Eminescu arată legătura dreaptă dintre principiul eredității și tradiție. Nu poate exista viața românească adevărată fără cultul trecutului și fără tradiție, - și nu poate exista tradiție fără continuitatea de gândire și simțire, cuprinsă în plasma germinativă a neamului. Această continuitate singură ajută la împlinirea de-a-lungul timpurilor a gândurilor mari care izvoresc din sufletul neamului. Iată un fragment de articol în acest sens :

„Cum la zidirea piramidelor, acelor piedeci contra pasurilor vremii, fundamentele cele largi și întinse purtau deja în ele intențiunea unei zidiri monumentale, care e menită de-a ajunge la o culme, astfel în viața unui popor munca generațiunilor trecute, care pun fundamentul, conține deja în ea ideea întregului. Este ascuns în fiecare secol din viața unui popor complexul de cugetări, care formează idealul lui, cum în sămburele de ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg. Și oare oamenii cei mari ai României, nu-i vedem urmărind cu toții, cu multă ori puțină claritate, un vis al lor de aur, în esență același la toți și în toți timpii? Crepusculul unui trecut apus aruncă prin întunerecul secolelor

¹⁾ Ms. Ac. Rom. 2264 fol. 284, cit. după D. Murărașu, op. cit. pg. 262-263.

razele lui cele mai frumoase, și noi, agenții unei lumi viitoare, nu suntem decât reflexul său¹⁾

Lupta lui Eminescu pentru restaurarea adevăratei vieți românești, este lupta pentru tradiție și neam, lupta naționalismului împotriva materialismului politic. Eminescu ne spune că garanția dăinuirii și dezvoltării normale a unui stat constă în „împăcarea formelor tradiționale de existență, cu cuprinsul lor nou, cu dezvoltarea nouă”. Liberalismul și ceea ce s'a prezentat lumii sub etichete asemănătoare a nesocotit prea mult realitățile românești și trecutul neamului, călcând în picioare tradițiile țării. Oamenii politici au procedat „ca și când poporul românesc, a fost în trecut un popor de vite, fără legi fără obiceiuri, fără nimic²⁾ Poporul a fost tratat ca un venetic, fără tradiții și fără istorie.³⁾

Înainte liberalismului, fanariotismul a fost acela care a căutat să surpe temeliele țării să distrugă pe boieri și lovească în țărănime, pentru ca distrugând aceste două clase naționale, să omoare orice tradiție românească. Împotriva acestor stricători de țară se va ridica Tudor pentru a restaura trecutul românesc. „Vă cer trecutul țării mele îndărăt cu Domnia ei, cu legile ei vechi, cu datinele ei” ~ așa ne spune Eminescu că vorbește Tudor către Împăratul Turciei. Cu mult înainte Mateiu Basarab, ridicându-se împotriva străinilor și a stricăciunei adusă de ei în țară, spunea: „Voim să punem la loc bunele și bătrânele datini ale țării”. „Numai în trecut văd toți rădăcinile regenerării” ~ ne spune în concluzie Eminescu.⁴⁾

Liberalismul românesc nu vrea să recunoască altă tradiție decât aceea care începe cu anul 1848, ca și când am putea să uităm întreg trecutul neamului până la această dată și să nesocotim experiența de veacuri a înaintașilor. De atunci, dela data oficială a nașterii statului român modern datează nesocotirea tradiției noastre și toată orbecăiala după alte forme de vieață. Tinerii care se întorceau dela Paris, rău sau de loc pregătiți, au socotit că se pot introduce și la noi formele strălucite de acolo, rezul-

1) M. Eminescu: Scrieri politice, ed. D. Murărașu, Scrisul Românesc, Craiova, pg. 38.

2) M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, Cult. Naț., Buc. 1939, vol. II, pag. 166.

3) Op. cit., vol. IV, pg. 14.

4) Op. cit., vol. IV, pg. 378.

tate ale unei vieți istorice de o mie și mai bine de ani, „uitând că pădurea cea urieșească de averi, știință și industrie are un trecut foarte lung în urmă-i“.¹⁾ Eminescu condamnă fără crușare pe acești stricători ai vieții noastre istorice, „capete sucite, care cred că în lume poate exista adevăr absolut și că ce se potrivește în Franța se potrivește și la noi“.²⁾ „Dela mișcarea din 48 și până astăzi, națiunea românească, pe terenul politic, n'a făcut alta decât a se lepăda sistematic de orice tradiție, a arunca de parte orice s'ar numi original în vieța ei națională, cu mai multă ardoare decât cuartalurile de coloni din America de miază-noapte și pe o scară tot atât de înaltă, reformele, toate teoriile cosmopolite, toate calapoadele internaționale, în vieța politică și intelectuală, în limbă, în moravuri, în tot“.³⁾

Origina răului constă tocmai în organizarea liberală și raționalistă a statului: „Nouă ni se pare că adevărata cauză a mizeriei e cu totul altundeva; că ea e în caracterul întregii dezvoltări liberale, începute în secolul trecut, că-și are temeiul în organizarea raționalistă în locul vechei organizări mai naturale“.⁴⁾

Am avut o moștenire mândră dela înaintași, o organizare sănătoasă a statului, întemeiată pe datina și legea străbună. „Obiceiuri ale pământului, cunoscute de toți, necontestate de nimeni, admise fără să fi fost vreodată sancționate de cineva și neavând altă sancțiune decât aceea a deprinderii seculare“, apoi dreptul viu al poporului, pe care oricine îl putea aplica și căruia i se supuneau toți, bunul simț atât de caracteristic românului, vitejia din timpuri grele și munca temeinică din timpuri de pace, — aceasta era vieța acelora care au fost înaintea noastră.

„E drept că prezentul cu graiul lui viu, cu ambițiile lui e un avocat foarte eloquent pentru meritele sale, fie reale, fie închipuite, față de meritele unui trecut a cărui gură o astupă pământul“.⁵⁾ Dar pe Eminescu nu-l poate înșela acest prezent. El vede că soarta țării este în mâna unor oameni fără tradiții hotărâte, fără naționalitate hotărâtă, nelegați de niciun petec de pământ. Cetățeanul universal este cu mult mai periculos decât se

¹⁾ Op. cit., vol. II, pg. 164.

²⁾ Op. cit., vol. II, pg. 184.

³⁾ Op. cit., vol. III, pg. 95.

⁴⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 159.

⁵⁾ Op. cit., vol. III, pg. 294.

crede, iar cosmopolitismul este pretextul de a nu face nimic pentru o parte a omenirii. Eminescu denunță pericolul mare care rezultă din alterarea tradiției unui popor în contact cu influențe străine. „Precum există acide, în stare a discompune orice corp organic, astfel există negațiuni capabile a nimici întreg complexul de idei abituale ale unui popor...” Eminescu se revoltă la gândul că liberalismul ar putea să prefacă România într'un fel de țară internațională, în țara tuturor și a nimănui, o mlaștină de scurgere a elementelor economicește și moralicește nesănătoase din lumea întreagă. El constată că în situațiunea politică și în condițiunea civilă ce s'a croit familiei române prin unele legi, se simte o siluire și o anomalie, care nu exista în timpul vechei organizări „drepte și firești”; toate condițiunile sociale s'au surpat și s'au amestecat într'un fel de promiscuitate generală; tradițiile țării s'au uitat; o clasă nouă de guvernanți s'a ridicat fără tradiții și fără autoritate.¹⁾ De asemeni intuiește pericolul străinilor pentru neamul nostru în toate aspectele lui. Străinii aceștia stricători de țară nu pot să se întegreze și să fie folositori comunității românești prin însăși plămada lor fizică și sufletească: „Noi nu contestăm acestor domni că vorbesc românește, ceea ce contestăm însă este că s'ar fi asimilat cu caracterul neamului românesc...”²⁾; „Indivizi pe care geograficește, și pentru că ei o spun, îi numim români. Le lipsește simțul „istoric”, ei se țin de nația românească prin împrejurarea că s'au născut pe cutare bucată de pământ, nu prin limbă, obiceiuri sau manieră de a vedea.”³⁾ Acești străini nu cunosc trecutul țării și nu sunt capabili a înțelege spiritul și înclinațiunile adevăratului popor românesc...⁴⁾. Străini cu neamul și cu năravurile rele, ei strică țara din temelie și corup până în măduvă simțul de drept al românului.

Sub influența nefastă a liberalismului se prăbușește întreaga noastră organizație socială: biserică, corporații, familie și în locul lor nu mai vine nimic. „Ne-am îmbolnăvit sufletul cu importul unor instituții și idei, potrivite poate cu stările de lucruri din apus, dar nepotrivite cu poporul nostru. Noi am importat forme și etichete străine pentru realitățile noastre autohtone”. De-am fi

1) Op. cit., vol. IV, pg. 12.

2) Op. cit., vol. IV, pg. 69).

3) Op. cit., vol. II, pg. 184.

4) Op. cit., vol. IV, pg. 69.

rămas atât de exclusiviști precum erau părinții noștri... așa ne-am desgrădit, făcând drum larg unei civilizații pripite, unei pospăieli apusene, care în schimbul păturilor bogate ale brazdei noastre, ne împlie de trebuințe, de care n'avem trebuință, - așa că avem: „așezăminte franțuzești, negoț jidovesc, industrie austriecească, limbă păsărească și liberali, cari nu muncesc nimic și trăesc din exploatarea ideilor politice“. ¹⁾ Când încep a se naște „câte bordeie atâtea obicei“, trebuie să existe o normă obiectivă neschimbată, pentru regularea raporturilor dintre oameni. ²⁾ Această normă nu poate fi decât tradiția, întoarcerea la moștenirea străbună. „Ca și fiul pierdut din parabola evangheliei, noi ne-am pierdut din calea istoriei noastre adevărate, am cheltuit în mare parte moștenirea părintească pe formele goale ale unei civilizații străine, pe care n'am avut nici timpul, nici mijloace în deajuns spre a ne-o apropia, și azi, cu mult mai săraci în puteri decât acum douăzeci de ani, noi ne vedem înaintea unor întrebări pe care trebuie să le deslegăm, deși viața noastră ușoară de până acum nu ne-a înțelept decât prea puțin“. ³⁾

Iată pentru ce Eminescu exclamă atât de patetic: „Moșii-patres, moșia-patria, cu orânduile lor bune și drepte, cu limba lor spornică și bogată, cu moștenirea lor intelectuală și socială întemeiată pe o mare epocă eroică și pe o dezvoltare normală și sănătoasă - iată ceea ce nu mai avem...“

În fața acestui prezent mizerabil, în fața perspectivei de a ne distruge sufletul și de a dispărea ca neam, Eminescu vede o singură scăpare: întoarcerea la dezvoltarea firească din trecut, la mersul continuativ și organic al istoriei noastre.

Întreaga noastră viață spirituală, întreaga noastră organizație socială, trebuie să răsară din rădăcini proprii, din adâncurile ființei noastre etnice. „Chestiunea de competență pentru istoria și continuitatea de dezvoltare a acestei țări este ca elementul românesc să rămâe cel determinant, ca el să dea tiparul acestei forme de stat, ca limba lui, înclinațiile lui oneste și generoase, bunul lui simț, c'un cuvânt geniul lui să rămâe și în viitor norma de dezvoltare a țării“. ⁴⁾ Legile să răsară din înseși datinele și

¹⁾ Op. cit., vol. II, pg. 159-160.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 47.

³⁾ Op. cit. vol. II, pg. 330.

⁴⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 307.

deprinderile poporului. Națiile istoricește bine încheiate au avut mari tradiții și datini, precum și „un puternic și pururea întineritor geniu național“. Să nu importăm de pe străine meleaguri forme de vieță pentru noi, să nu creăm o atmosferă de plante exotice pentru stejarul autohton. Noi trebuie să iubim nația românească așa cum este, cum a lăsat-o Dumnezeu și cum a ajuns prin vrednicia înaintașilor noștri.

Eminescu ne arată unde găsim drumul cel bun și drept al dezvoltării noastre tradiționale. În lumea dela țară, păstrătoarea cea mai credincioasă a comorilor noastre naționale, găsim calea cea adevărată; la omul dela țară, născut și crescut în condiții normale, în acel țăran care întruchipează tinerețea de simțiri și fecioria de gândiri a neamului, în această lume nepângărită de civilizația cea omoritoare de suflet a orașelor, găsim îndreptarea vieții noastre. Eminescu observă cum pe măsură ce se întinde la noi civilizația, pe aceeași măsură se stinge vieța tradițională românească, cele mai frumoase manifestări ale sufletului comun al neamului. Pentru aceasta oftează așa de adânc Eminescu în Doina:

„Și cum vin cu drum de fier,
Toate cântecele pier...“

Intorcerea la vieța românească autentică se face numai luând de model țăranul: „Orașele care în locul sănătosului Anton Pan citesc dramele nesănătoase ale Parisului, și așa și-au pierdut tot rostul unei culturi adevărate și vor redeveni într'adevăr românești când vor reîncepe a-și reînvăța limba și obiceiurile dela badea Toader“. Eminescu știe că „pe țăranul român nu-l faci străin nici în ruptul capului și pace bună“, iar el se mândrește cu origina lui țărănească: „Scriitorul acestor șiruri e însuși neam de țăran“. Eminescu laudă literatura poporană, „care reprezintă sufletul românesc în ce are el mai curat, mai expresiv și mai original“. Aceeași dragoste mare pentru orice manifestare a sufletului poporului: „Nu pierd niciodată ocazia, de-a lua parte la petrecerile populare. Ca un prieten pasionat al poporului, când acesta se adună în mase, simt că sunt o parte a totalității. E ceva *dumnezeesc în acest sentiment*, așa că orice serbare a poporului mi se pare o sărbătoare sufletească, o rugăciune cucernică.“¹⁾ Iată

¹⁾ Chendí, Prefață la M. Eminescu, Lit. populară Buc. Minerva 1902, pg. VII, cit. după D. Murărașu, Naționalismul lui Eminescu, pg. 256.

ce adânc este pătruns Eminescu de puterea tradiției, sentimentul dumnezeesc care îl face să se simtă o parte a totalității.

De când au căzut boierii, țărănimea a rămas singura clasă păstrătoare a tradițiilor și a bunului simț românesc. Ea ar trebui să exercite influența determinantă asupra dezvoltării acestei țări. „Dacă pe acest pământ va exista vr'odată o civilizație adevărată, va fi aceea ce va răsări din elementele civilizatorii vechi, din începuturile sănătoase ale unui Ureche sau Miron Costin... Din rădăcini proprii, în adâncime răsare civilizația adevărată a unui popor“.¹⁾

Eminescu admite numai existența artei naționale: „Numai arta națională are rațiune de a fi, numai ea naște în inimile indivizilor întărirea și intensivitatea aceluși simțământ subiectiv care-i face ca toți să se numere membri aceluiași corp“... numai artele naționale sunt „bucăți din vieța subiectivă a poporului“ și numai ele întăresc conștiința națională și-i lărgesc orizontul“.²⁾ În altă parte Eminescu arată cum trebuie să fie literatura, artele și legislația: „artele și literatura frumoasă trebuie să fie oglinzi de aur ale realității în care se mișcă poporul, o coardă nouă, originală, proprie pe bina (scena, N. N.) cea mare a lumii. Legislația trebuie să fie aplicarea celei mai înaintate idei de drept pusă în raport cu trebuințele poporului, - astfel încât explicarea și aplicarea drepturilor prin lege să nu contrazică spiritului acestora“.³⁾

„Nu în imitarea formelor străine consistă adevărata propășire. Luați dela străini gustul de a pili și a lucra cu dalta toate scrierile voastre, luați dela ei iubirea de adevăr, lipsa de suficiență, respectul ce ei îl au atât pentru obiectul pe care-l tratează, cât și pentru publicul căruia se adresează. Dar o adevărată literatură, trainică, care să ne placă nouă și să fie originală pentru alții, nu se poate întemeia decât pe graiul viu al poporului nostru propriu, pe tradițiile, obiceiurile și istoria lui. Tot ce-ați produce în afară de geniul într'adevăr național (nu patriotico-liberalo-politic), nu va avea valoare și trăinicie, nici pentru noi, nici pentru străinătate“.⁴⁾

¹⁾ M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, Cult. Naț., Buc. 1939, vol. IV, pg. 319.

²⁾ Ms. Ac. Rom. 2285 fol. 179, pg. V și VI, cit. după D. Murărașu, Naționalismul lui Eminescu, pg. 256.

³⁾ M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, Cult. Naț., Buc. 1939, vol. II, pg. 31.

⁴⁾ Op. cit., vol. I, pg. 531.

Aşa vede Eminescu tradiţia şi rosturile ei. Iubirea trecutului şi a pământului este semnul dumnezeesc care însemnează pe oamenii cei aleşi. Legea şi datina străbună constituie izvorul tăriei noastre de totdeauna, sâmburele miraculos din care se regenerează neamul după vremurile de grele încercări. Obiceiurile poporului, portul, jocurile şi cântecele lui constituie tezaurul nepreţuit care oferă celor cu suflet curat sentimentul de asemenea dumnezeesc al solidarităţii naţionale. „Statornicele datini şi gândiri ale rasei naţionale“, dreptul viu şi bunul simţ sunt elementele fundamentale pe care se clădeşte concepţia noastră de viaţă, proprie Românilor adevăraţi. Prin tradiţie noi suntem identificaţi cu toată istoria românească, integraţi în comunitatea de dragoste a neamului, a celor care au fost şi a celor ce vor veni. Această comoară nepreţuită a tradiţiei, cea mai scumpă dintre toate, trebuie s'o păstrăm neatinsă de pângăririle păgâne ale străinilor. Cu multă patimă s'a războit Eminescu cu străinii, mult i-a blestemat când a văzut prăpădul pe care îl produc: distrugerea tradiţiei şi suferinţa neamului; patimă izvorită din mintea lucidă a unui geniu care vedea drumul spre prăpastia pe care margeam conştient, dar mai ales inconştient. Tradiţia, patrimoniul spiritual al unui neam, este într'o continuă devenire, zestrea iniţială trebuie mărită prin strădania fiecărei generaţii. Orice învoire în viaţa organismului naţional trebuie să fie în concordanţă cu tradiţia, pe măsura creşterii fireşti a neamului. Numai pe acest drum al tradiţiei ne împlinim destinul. Să nu uităm însemnătatea şi „razemul moral al unei mari tradiţii“, totdeauna prezentă la naţiile bine încheiate şi în epocile eroice ale unui popor. Neamul românesc nu a dat încă ceea ce poate da pentru a străluci în istorie, dar neam tânăr are în faţă viitorul şi comoara unei mari tradiţii. Nu suntem bătrâni ca să fi pierdut memoria trecutului, nu putem să nu ştim că „numai în păstrarea elementelor educative ale istoriei române e rădăcina spornică a viitorului“.¹⁾

„Reîntoarcerea la acele calităţi ale strămoşilor, la vitejie, dreptate şi cuminţie, va fi începutul unei epoci de adevărată regenerare“.²⁾

1) Op. cit., vol. IV, pg. 439.

2) Op. cit., vol. III, pg. 111.

INDIVIDUL ȘI COMUNITATEA

„Individul e numai mijloc pentru întreținerea și înflorirea colectivității“.

Eminescu

Cu mintea lui limpede care poate ceti în cartea vieții și a istoriei, Eminescu intuiește rosturile naturale ale individului, moment efemer pe drumul vieții neamului, de a sluji cu puținătatea și cu vremelnicia lui eternitatea comunităților de destin.

Eminescu știe că „individul e numai mijloc pentru întreținerea și înflorirea colectivității.“ Acesta este rostul firesc al individului, de îndeplinirea căruia atârnă bunul mers al societății. Tot ce a făcut individul înafara comunității, a fost un păcat împotriva vieții și împotriva lui Dumnezeu. „E o axiomă a istoriei că tot ce e bine e un rezultat al cugetării generale, și tot ce e rău e produsul celei individuale.“¹⁾ Foarte adesea Eminescu arată că relele din trecutul nostru românesc au fost individualismul și nestabilitatea. Impotriva acestor două rele capitale și a diferitelor lor aspecte sociale și politice, Eminescu va lupta fără încetare și fără cruțare în întreaga lui activitate de îndrumător al neamului.

Eminescu duce o luptă continuă împotriva individualismului politic propovăduit de liberalismul apusean, cu principiile lui egalitariste, care urmăreau uniformizarea a ceea ce este prin naștere deosebit, a sacrificării viitorului în favoarea prezentului și a elitei în favoarea numărului, în favoarea mulțimii.

Păcatul cel mare al apostolilor liberalismului este că folosesc o metodă mecanică în interpretarea organizării societății omenești, plecând dela principii dinainte stabilite ca să le aplice naturii, în loc să caute să descifreze tainele naturii și să înțeleagă drumurile vieții.

„Zeita rațiunii credea în apus să pună lumea în orânduială numai prin propriul aparat al deducțiilor logice, ale căror premise nu erau bazate nici pe experiență, nici pe organizația înăscută a statului și a societății ca obiecte ale naturii.“²⁾

Intruchipare a bunului simț românesc și a reacțiunii neamului nostru de pretutindenii, conservator al moștenirii străbune

¹⁾ M. Eminescu, Scrieri politice, ed. D. Murărașu, pg. 39.

²⁾ Op. cit., pg. 213.

din trecut și aprig luptător împotriva ideilor stricătoare ale veacului, Eminescu opune individului națiunea, ~ iar drepturilor absolute ale omului le opune datoriile imprescriptibile ale omului față de colectivitate. El constată cu durere individualismul fără margini care s'a întins peste Europa, împreună cu toate consecințele lui dezastruoase pentru omenire :

„Un nemărginit individualism s'a lăfit peste toată Europa. Individul e scopul, căruia i s'au sacrificat toate elementele care formau încheieturile organizației vechi. Teoria că viața e un drept a prins rădăcini în toți și cu durere trebuie s'o mărturisim, că în multe locuri chiar clasele superioare au încetat a crede că au datorii către cele de jos, precum și cele de jos nu mai vor să aibă datorii către cele de sus...“¹⁾

Deci, individul nu trebuie să fie scopul așezărilor omenești, viața nu este un drept, ci este o sumă de datorii către semenii noștri și către comunitate, iar solidaritatea națională dintre indivizi și clase trebuie să fie temelia organizației noastre.

Meritul individului constă în slujirea realităților naturale, pe drumul trebuințelor naturale ale poporului și în spiritul ideilor națiunii :

„Meritul nostru constă numai în formularea ideilor și trebuințelor existente ale poporului, nu în crearea altora ; ne vom lăsa îndreptați de cugetarea și trebuințele poporului nostru, nu de-ale noastre proprii reperate poate dela străini, ne vom lăsa conduși de curentul ideilor națiunii și nu vom pretinde rolul de a conduce noi prin ideile noastre individuale“.²⁾

Dela individ, Eminescu trece la generație, pentru a-i stabili și ei rostul natural de slujitor al vieții și al istoriei :

„Dacă o generație poate avea un merit, e acela de a fi un credincios agent al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care il ocupă în lanțuirea timpilor. Și istoria lumii cugetă ~ deși încet, însă sigur și just : istoria omenirii e desfășurarea cugetării lui Dumnezeu. Numai expresiunea exterioară, numai formularea cugetării și a faptei constituiesc meritul individului ori al generațiunii, ideea internă a amândurora e latentă în timp, e rezultatul unui lanț întreg de cauze, rezultat ce

1) Op. cit., pg. 172.

2) Op. cit., pg. 39.

atârnă mult mai puțin de voința celor prezenți decât a celor trecuți".¹⁾

O generație trebuie să cuprindă în munca sa ideea și sufletul întregului popor, să continue truda celor din trecut, să asigure dezvoltarea celor ce vor veni în viitor. Această idee a întregului, care conține întreaga ființă a neamului, după cum în ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg, - trebuie să stăpânească gândirea și activitatea indivizilor și a generațiilor, în înlănțuirea neîntreruptă pe drumul organic și istoric al vieții unui popor.

ADAPTAREA LA MEDIU

Am văzut că Eminescu vorbește cu admirație despre teoria evoluției lui Darwin. Dar în privința luptei pentru existență, cu selecția naturală care duce până la urmă la victoria celui mai bine înzestrat, Eminescu își exprimă întreaga lui îndoială, în aplicarea acestei teorii societății omenești.

„Victoria finală a superiorității e coada *teologică* a bătrânului Darwin. Cu toată adâncimea filosofiei naturii, el e bun anglican, deci optimist; în contra scepticismului ce-ar putea rezulta din teoria luptei pentru existență se îndreaptă aserțiunea că la urmă victoria e a superiorității”.²⁾

Societatea omenească și-a viciat organizarea naturală, încât nu se mai asigură triumful firesc al celor mai superiori. De obicei „nu superioritatea organică învinge, ci adaptabilitatea c'un mediu dat de timp, istoricește, dat de spațiu, geograficește”.³⁾ În societatea omenească care este coruptă înving în lupta pentru existență cei lipsiți de caracter, naturile josnice, care nu cruță niciun mijloc pentru a se ridica cât mai sus, poltronii, lașii, mișei, mincinoșii, viclenii și lingușitorii, care se vor adapta oricărui mediu, fie el cât de corupt. „...naturile vîguroase vor căta să întipărească mediului caracterul lor, cele slabe se vor adapta ca ceara unui mediu nedemn chiar, încât slăbiciunea e din acest punct de vedere un titlu de existență chiar”.⁴⁾ De aici concluzia categorică:

¹⁾ Op. cit., pg. 38.

²⁾ M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, vol. IV, pg. 207.

³⁾ Op. cit., ibidem.

⁴⁾ Op. cit., ibidem.

„Adaptabilitatea c'un mediu nesănătos, nedemn, nu înseamnă superioritate organică“.¹⁾

Acestea sunt constatările și observațiile pe care le face Eminescu pe marginea teoriei luptei pentru existență a lui Darwin“, văzând cazurile în cari decrepitudinea și paraziții ajung a exploata și stăpâni elemente sănătoase și puternice“.²⁾

Eminescu exemplifică istoricește constatarea sa pesimistă despre victoria elementelor josnice, nedemne, fizic și moralește degenerate, care într'un mediu nesănătos se ridică deasupra. Astfel de câte ori un popor este învins de altul și robit, elementele sale viguroase și statornice vor rămânea jos, nu se vor adapta noului mediu al robiei, pe când cei slabi de caracter se vor adapta noului mediu și se vor ridica deasupra, constituind oportuniștii de meserie, elemente decăzute care se adaptează oricărui mediu. Din acest punct de vedere slăbiciunea este decretată ca un titlu de existență. De aceea putem ofta împreună cu Eminescu, exclamând: „Stejarul nu crește pretutindenea; buruienile în tot locul“.³⁾ De asemenea, raportându-ne împreună cu Eminescu la istoria noastră, vedem că în epocile de vigoare s'au ridicat Românii, prin calitățile adevăratei lupte: cinste, bărbăție și caracter, ~ și în toate epocile de stăpânire străină s'au ridicat străinii și elementele corupte și nesănătoase.

De sigur că în gândirea lui Eminescu, așa cum o putem descifra noi astăzi, există idealul unei societăți organizate pe baze sănătoase și naturale, care să asigure triumful celui mai bine înzestrat printr'o luptă dreaptă de selecție adevărată, ~ un stat care să intervină pentru a înlătura din viața lui elementele decăzute, imorale și parazite. Iată exprimată și prin cuvinte precise această idee a selecției, a unei adevărate politici biologice: „precum gospodarul, statul casei sale, își prășește porumbul de buruiene, astfel statul, gospodarul obștesc, cată să prășească buruienile rele dimprejurul plantelor sale roditoare...“ „... vorba e de a găsi o organizare, precât omeneste e cu putință, care să asigure înaintarea treptată a meritului și înlăturarea ambițiilor nelegitime și a poftelor nemăsurate, care stăpânesc pe toți aceia, ce fără muncă

1) Op. cit., ibidem.

2) Op. cit., ibidem.

3) Op. cit., ibidem.

și numai prin cheltuială și tertipuri se hrănesc din sudoarea poporului, fără a o compensa nici prin știință, nici prin caracter.“¹⁾

Eminescu vede cu durere organizarea coruptă a statului liberalist, vede cum „în această luptă nu învinge cine-i tare, nobil sau eroic, învinge cel pentru care orice mijloc de câștig e bun, cel fără de scrupul față de concetățenii săi, cel pentru care orice apărare a muncii e o piedică, pe care va tinde a o răsturna pe cale legiuită sau pe cale piezișă“.²⁾ Democrația înlătură selecția și nu se preocupă de promovarea elitelor și de viitorul capitalului biologic al unui neam.

Pentru Eminescu înaintarea în viața politică nu se poate face decât pe baza unei mari inteligențe și a unui mare caracter. Ideea elitelor este o idee centrală în gândirea eminesciană, cu o mare importanță în viața statelor și a formațiunilor etnice. „Cumcă tot ce e organic e merit morții, e sigur; deci și statele și formațiunile etnice. Cestiunea e în ce condiții boleşte și cade repede. De câteori vom deschide istoria vom vedea însă că statele scad și mor sau prin demagogie, sau prin despotism, și că existența normală și regulată, asigurarea celei mai mari libertăți de dezvoltare, e oligărchia celor drepți prin caracter, sprijiniți de cei înzestrați cu minte“.³⁾

Elitele lui Eminescu sunt naturi viguroase cu un caracter drept, viteaz și generos, cu o inteligență vie și cu o mare putere de muncă și de luptă. Ele nu cunosc acea „meschină adaptabilitate în toate împrejurările“, caracteristică elementelor putrede și decrepite, ele nu lasă ca mediul să le stăpânească și evenimentele să se imprime în natura lor ca într'o ceară moale, ci dimpotrivă caută să imprime caracterul lor evenimentelor și mediului, inconjurător. Inteligența, vitejia și caracterul trebuie să determine situația indivizilor în societate, nu banul cosmopolit, banul câștigat pe orice cale.

„Nu e indiferent pentru un popor cărui principiu se datorează ridicarea unui om în mijlocul lui: dacă ea se datorește tăriei, curajului, energiei - tot atâtea numiri diverse pentru principiul puterii de muncă și pentru bărbăție, sau dacă ea se da-

¹⁾ Op. cit., vol. III, pg. 227.

²⁾ Art. „Falimentul liberalismului român“, op. cit., vol. II, pg. 437.

³⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 103.

torează speculei, apucăturilor, instinctelor feline și oarecum, femeiești ale omenirii. Nu e indiferent pentru vieța unui popor ca în loc de stejar, să răsară slabul și pururea de vânt legănatul mesteacăn. Nu e indiferent dacă cei ce se ridică, au sau nu rădăcini în pământul țării. Nu e, c'un cuvânt, indiferent dacă soarta unei țări e condusă de oamenii ei proprii, sau de aristocrația diferențelor de preț și diferențelor de opinii, de aristocrația cursului de bursă și a limbușiei".¹⁾

ORGANIZAREA POLITICĂ

„Nimic n'ar părea mai natural, decât ca oamenii să ia lucrurile așa cum sunt și să nu caute în nouri ceea ce-i dinaintea nasului lor“.

Eminescu.

Din această înțelegere biologică a realităților la Eminescu, izvorește și o concepție politică care se întemeiază pe primatul vieții, concepție naturală, inductivă, pe care Eminescu o numește fiziocratică, în sensul larg al cuvântului, iar noi o numim concepție biopolitică.

Eminescu pornește, cum am mai văzut, dela convingerea că oamenii sunt conduși de legi fixe, care lucrează în mod hotărît și inevitabil. „Sociologia nu este până acum o știință, dar ea se întemeiază pe un axiom, care e comun tuturor conștiințelor omenești, că adică întâmplările concrete din viața unui popor sunt supuse unor legi fixe, care lucrează în mod hotărît și inevitabil“. „... Statul trebuie să existe și e supus unor legi ale naturii, fixe, îndărătnice, neabătute în cruda lor consecvență“.²⁾

Omul politic nu poate lucra decât cu realitățile, „orice politică nu poate lucra decât cu elementele care-i sunt date, iar nu cu cele care își închipuiește a le avea“... „niciodată o vorbă nu poate înlocui o realitate...“³⁾ „... Ceea ce se cere dela o profesie de credințe politice este de sigur înainte de toate, ca să corespundă cu simțămintele și aspirațiunile legitime ale țării și să

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 542.

²⁾ Op. cit., vol. II, pg. 163.

³⁾ Op. cit., vol. III, pg. 289-291.

fie adaptată instituțiilor ei¹⁾ ... „atât în lumea fizică cât și în cea morală întâmplarea nu este nimic alta decât o legătură causală nedescoperită încă, tot astfel aspirațiunile și sentimentele sunt rezultatul neînălțurat al unei dezvoltări anterioare a spiritului public, dezvoltare ce nici se poate tăgădui, nici înlătura. O profesie de credințe politice, care ar face abstracție de linia generală descrisă de spiritul public, nu s'ar deosebi cu mult de scrierile regelui Iacob al Angliei, de Utopia lui Thomas Morus, de statul ideal al lui Plato, de contractul social al lui Jean Jacques Rousseau“.²⁾

În organizarea societății noi nu trebuie să pornim dela principii dinainte stabilite pe care să le aplicăm naturii, să ne ferim de maniera de a vedea mecanică, care reprezintă un punct de vedere static în înțelegerea lucrurilor, ci noi trebuie să încercăm de a ne adapta naturii, mișcării neîncetate care constituie viața. Aceeași mișcare neîncetată, semn al vieții se află și la baza societății, așa că nu există niciun adevăr social veșnic.

„Ce greu pricepe o minte de rând că nu este în lumea aceasta nicio stare de lucruri și niciun adevăr social veșnic. Precum viața consistă din mișcare, așa și adevărul social, oglinda realității, este de-a-pururea în mișcare. Ceea ce azi e adevărat, mâine e îndoelnic, și pe roata acestei lumi nu suie și coboară numai sorțile omenești, ci și ideile“.³⁾

Față de felul de a vedea al liberalismului, Eminescu reprezintă „realismul naturii înăscute a statului“. Nu contează principiile, ci modul cum se aplică principiile:

„Cauza tuturor relelor să nu fie alta decât că oamenii s'au îndepărtat dela principii? Oare dacă un om e sărac, cauza e că s'a depărtat dela principiul cutare? Dacă e bolnav, dacă e incult, dacă degenerază, cauza e că nu se închină la o definiție politică? Oare orbul e orb pentru că nu cunoaște economia politică, bolnavul bolnav pentru că nu știe anatomia și fiziologia? ... răul e mult mai adânc, e social înainte de toate...“⁴⁾ „În loc de principii ar trebui să pătrundă în societatea noastră știința de a aplica principiile“.⁵⁾

¹⁾ Op. cit., ibidem.

²⁾ Op. cit., ibidem.

³⁾ Op. cit., vol. II, pg. 179.

⁴⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 422.

⁵⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 470.

Eminescu propovăduiește o organizare naturală, înțeleasă și acceptată de toți, care să lucreze cu realitățile date și să prezinte un mers organic și continuativ de dezvoltare.

Cea dintâiu realitate care apare în gândirea lui Eminescu este poporul, un organism viu, „o ființă organizată prin nestrămutate vederi intelectuale și morale“. Poporul este o „individualitate etnică“ și în înțelesul acesta corespunde ideii noastre despre neam.

Pe această idee fundamentală a poporului, organism viu, care se naște, crește, înflorește, decade și moare chiar, pe calitățile înăscute și proprii acestui organism, Eminescu clădește organizarea statului și definește arta de a governa :

„Natura poporului, instinctele și înclinările lui moștenite, geniul lui, care adesea neconștiut urmărește o idee, pe când țese la războiul vremii, acestea să fie determinante în viața unui stat, nu maimușarea legilor și obiceiurilor străine. Deci, din acest punct de vedere, arta de a governa e știința de a ne adapta naturii poporului, a surprinde oarecum stadiul de dezvoltare în care se află și a-l face să meargă liniștit și cu mai mare siguranță pe calea pe care a apucat“. ¹⁾

Să reținem această minunată definiție a artei politice, știința de a ne adapta naturii poporului și de a-i asigura dezvoltarea firească.

Popoarele ca și organisme vii au diferite vârste: există popoare tinere și popoare îmbătrânite, fizic și intelectualicește decăzute. Conducătorii popoarelor trebuie să surprindă stadiul acesta de creștere și să caute să adapteze întreaga organizare a statului acestei vârste. Tot ce reprezintă organizare la un popor, legi, instituții și forme, trebuie să răsară din adâncurile proprii ființei lui, să fie doar haina în care se îmbracă nevoile poporului în stadiul respectiv. Aceste legi și instituții nu sunt decât expresia instinctului de conservare al popoarelor :

„Legile și instituțiunile nu sunt decât expresia aceluși instinct de conservare al popoarelor, instinct în toate popoarele același și totuși manifestat în sute de forme deosebite, căci un popor, ca societate organizată prin natură contra agenților destructori ai naturii, are a se lupta ici cu arșița, dincolo cu apa mării, colo

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 401.

cu nefertilitatea pământului, colo iar cu invaziuni repetate, și având toate același scop, adică conservarea existenței proprii, popoarele se folosesc pentru ajungerea lui de cele mai deosebite mijloace“.¹⁾

Fiecare popor este liber să se conducă după trebuințele sale și să-și stabilească legile cele mai potrivite cu natura sa.

„Condiția de viață a unei legi, garanția stabilității sale e ca să fie un rezultat, o expresiune fidelă a trebuințelor unui popor... legile unui popor, drepturile sale, nu pot purcede decât din el însuși“.²⁾

Eminescu susține împreună cu Montesquieu că înainte de a exista legi, existau raporturi de drept înăscut și legea scrisă n'a făcut decât să codifice datina și obiceiul pământului. De aici și părerea lui Eminescu că „moravurile fără legi pot totul, legea fără moravuri aproape nimic“.

Arta de a governa este o artă grea, care trebuie să țină seamă de toți factorii care intră în organizarea societății și a statului, precum și în viața poporului.

Starea societății e determinată de o mulțime de factori economici, climatologici, etnologici și alții, - iar „viața unui popor, afară de legile scrise, e supusă la legi fizice, pe care nu le poate clăti nimeni din loc, apoi la legi economice, a căror urmări nu se abat prin fraze, ci numai prin muncă... orice fenomen social e foarte complicat și întretesut cu o mulțime de amănunțimi care trebuiesc studiate și că înlăturarea răului nu atârnă numai dela bunăvoință, ci în cele mai multe cazuri, dela adâncă înțelegere a problemei“.³⁾

Acela care vrea să îndrepte stările rele ale societății trebuie să cunoască natura așezărilor omenești, felul lor de dezvoltare și să pătrundă fenomenul social.

„Un medic nu se va opri la simptomele exterioare ale unei boale, ci va căuta cauza lor internă... Existând cauza socială, efectul trebuia să vie dela sine, încât e cu desăvârșire indiferent numele individual care ar fi ieșit deasupra pentru a cristaliza în el soiul de mizerie socială în chestiune“.⁴⁾

¹⁾ Op. cit., vol. II, pag. 355.

²⁾ Op. cit., vol. I, pg. 29.

³⁾ Op. cit., vol. II, pg. 365.

⁴⁾ Op. cit., vol. II, pg. 402-403.

„Stări publice de lucruri sunt mai puțin a se atribui indivizilor sau colectivității, pe cât înrăuirilor de tot felul și erorilor de organizare“.¹⁾

Dela popor Eminescu trece la stat, care este și el un organism viu, reprezentând o formă de viață a poporului, „produs de natura intimă și de înclinările unui popor“.

În viața unui popor și în viața unui stat, creșterea organică, naturală, are cea mai mare importanță, căci mersul instituțiilor și al formelor de viață trebuie să se facă într'un ritm firesc și continuativ. De aceea tradiția constituie un factor principal în viața poporului și a statului, fiind „elementul modelator al vieții naționale“. Nu se poate trece cu buretele peste trecutul național, peste întreaga dezvoltare istorică a țărilor, ci dezvoltarea adevărată continuă linia trecutului.

Preocupat în primul rând de popor și de stat, Eminescu nu uită nici omul. El susține că obiectul îngrijirii publice trebuie să fie omul, de sigur subordonat intereselor comunității, un om armonios dezvoltat printr'o muncă inteligentă și combinată. Dezvoltarea armonioasă a poporului și a omului, iată obiectivul fixat de Eminescu, spre deosebire de liberalismul economic, care nu urmărește decât mărirea producției, cu nesocotirea omului și a muncii lui :

„Pe terenul muncii, liberalul care nu vede decât rezultatele, va zice: scopul economiei politice e producțiunea... Ființa inteligentă a omului redusă la rolul unui șurub de mașină, e un produs admirabil al liberalismului în materie de economie politică. Oare nu are mai multă dreptate acela carele zice că obiectul îngrijirii publice e *omul* care produce, nu lucrul căruia-i dă ființă? E vorba ca toate aptitudinile fizice și morale ale omului să se desvolte prin o muncă inteligentă și combinată, nu ca să degenereze și să se închircească în favorul uneia singure. E vorba apoi ca totalitatea aptitudinilor unui popor să se desvolte; nu să degenereze toate și să condamne poporul întreg la un soi de muncă, care să-l facă unilateral, înapt pe toate terenurile, afară de unul singur“.¹⁾

Studiul vieții l-a învățat pe Eminescu că există o inegalitate firească înăscută printre oameni, o ierarhie a meritului înăscut și

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 301.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 400-401.

a muncii, cu care generoasa natură i-a inzestrat pe oameni. Această ierarhie se constituie prin însăși natura ei în piramidă: „La zece mii de oameni învățați pe toate terenele se naște un Darwin sau un Buckle ca vârf al piramidei; din sutele de mii de soldați ale unei armii mari se alege un Moltke, ale căror servicii se răsfrâng asupra întregului. Această inegalitate firească o susținem și noi“.¹⁾

Această inegalitate firească Eminescu o opune egalității propovăduite de apostolii revoluției franceze. Această inegalitate asigură viața lungă a statului:

„Dacă dar secretul pentru existența unei rase este păstrarea calităților ei musculare, secretul vieții lungi a unui stat este păstrarea ierarhiei meritului“.²⁾

În viața unui popor și în organizarea unui stat, trebuie să avem în orice moment o stare de echilibru firească între diferitele elemente constitutive. Astfel în primul rând trebuie să existe un echilibru între trecut și prezent, pentru a asigura viitorul comunității; o stare de echilibru între individ și colectivitate, pentru a asigura viața familiei și a neamului; echilibrare între trebuințe și între posibilitățile date, pentru a asigura bunul mers al societății; armonie între indivizi și între clasele sociale, pentru a realiza armonia intereselor, care este ideea statului; echilibru între diferitele ramuri de activitate ale muncii, mai ales stabilirea unui raport normal între munca și nevoile țărănimii față de activitatea industrială și comercială a orașului, — și în sfârșit stabilirea unei paralele între civilizație și cultură, ținând seama de faptul că noi suntem un popor tânăr, cu alte nevoi decât popoarele bătrâne din Apus, — iată atâtea probleme care se pot desprinde din frământarea gândirii eminesciene, pentru a fi puse în slujba românismului.

Întreaga gândire a lui Eminescu în privința organizării societății și a statului se ridică împotriva demosului și împotriva demagogiei liberaliste.

Demosul este adeseori un suveran nestatornic, lipsit de experiență, lesne crezător, absorbit într'un „vecinic prezent“, fără să se gândească nici la trecut și nici la viitor. De aceea conducătorii statului, trebuie să nu se lase conduși de mulțime, să nu caute

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 470.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 472.

de a fi pe plac acestei mulțimi, ci să lucreze pentru binele poporului de totdeauna. Să nu uite că „Demagogia și republica universală sunt semne de marasm senil la o rasă învechită în rele, ale cărei puteri morale s'au sleit“¹⁾ - iar „Victoria principilor liberale-sociale înseamnă moartea oricărei culturi.“²⁾

Ceea ce îl preocupă pe Eminescu în primul rând și ceea ce voim și noi să arătăm în concluziile acestei părți, este viața neamului românesc și organizarea statului român.

Eminescu își închină toată truda și toată frământarea minții neamului său. Noi trebuie să mergem pe drumul vieții și al istoriei, pe linia destinului românesc, străjuți de amintirea și de exemplul trecutului și ocrotiți de umbra lui Dumnezeu.

Statul român trebuie să fie clădit pe legile firii, pe puternicele tradiții ale trecutului, izvorul neseccat al puterii noastre, pentru a asigura viața și dezvoltarea elementului românesc și păstrarea naționalității.

„Adevăratele măsuri ar fi acelea menite a dezvolta aptitudinile care sunt în germene în chiar poporul românesc.“³⁾

Aici vedem noi sămburele adevăratei organizări, în această enunțare genială care cuprinde în sine întreaga problemă a românismului. Poporul român, așa cum credem noi, în sensul ideii de neam, fără rezerve și fără umbră de îndoială, este un organism viu, care se conduce după legile lui, conforme legilor eterne ale firii, cu un patrimoniu biologic, o zestre ereditară proprie, sângele și sufletul său, care cuprinde tot ce a însemnat frământare, luptă și sbucium în viața șirului neîntrerupt de înaintași și de străbuni. Aceste potențialități ale sufletului și ale sângelui românesc sunt cuprinse în plasma germinativă a generațiilor azi în viață și rolul mare al științei este de a arăta importanța acestor realități, iar rolul biopoliticii de a arăta drumul de activitate și de organizare în cadrul statului care să asigure actualizarea cea mai fericită a acestor virtuți străbune, întunecate de vitregia timpurilor și de influențele rele ale mediului. Geniala intuiție a lui

1) Op. cit., vol. IV, pg. 390.

2) Op. cit., vol. IV, pg. 326.

3) Op. cit., vol. IV, pg. 402.

Eminescu întrevede punctul central unde trebuie să se intervină pentru a se asigura viața neamului.

Pe noi numai aceasta ne poate interesa, dezvoltarea calităților înăscute poporului nostru, care trebuie să se desvolte din sine însuși și să se bucure în plenitudine, cum spune Eminescu, de marea moștenire pe care i-au lăsat-o harnicii și vitejii lui străbuni. Noi trebuie să mergem pe drumul istoriei, căci „Istoria s'a însărcinat prin mersul ei organic, să dea creștere poporului românesc“.¹⁾

Organizarea noastră trebuie să fie „organizarea naturală, înțeleasă de toți, moștenită adesea prin tradiție, prin obiceiul pământului, recunoscută de toți, fără legi scrise“.²⁾ Noi nu putem avea nicio afinitate pentru ideile revoluției franceze, care a fost „o revoluție a burgheziei, deci cu toate fibrele și rădăcinile străină de nevoile și trecutul țării noastre de plugari și păstori“.³⁾ Pe bazele străine ale revoluției franceze s'a clădit „o idee de stat cosmopolită, neistorică și neromânească“.⁴⁾

Eminescu își exprimă părerea de rău că mersul dezvoltării noastre n'a fost organic și continuativ, iar formele străine pe care le vede introduse în viața statului român, ne costă sănătatea și bună starea poporului nostru. El este nevoit să constate abisul dintre trecut și prezentul pe care îl vede în fața ochilor: „abisul creat între trecutul de ieri și prezentul de azi, nu e un rezultat organic și necesar al istoriei române, ci ceva factice și artificial“.⁵⁾

Să insistăm puțin asupra felului cum concepe Eminescu drepturile și legile noastre :

„Drepturile și legile ce au de a ne governa pe noi ne sunt imanente nouă, căci sunt imanente trebuințelor vieții noastre. Un popor are dreptul de a-și legiui trebuințele“.⁶⁾ ... „Condițiunea de viață a unei legi, garanția stabilității sale e ca să fie un rezultat, o expresiune fidelă a trebuințelor unui popor... legile unui popor, drepturile sale, nu pot purcede decât din el însuși“.⁷⁾

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 437.

²⁾ Op. cit., vol. I, pg. 179.

³⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 396.

⁴⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 391.

⁵⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 401.

⁶⁾ Op. cit., vol. I, pg. 37.

⁷⁾ Op. cit., vol. I, pg. 29.

... „Astfel, legea rezultă din trebuințele poporului, din voința lui și din legiuirea liberă, neîntimidată, a acelei voințe”.¹⁾

Nu știm cât să subliniem mai mult frumusețea și profunzimea acestei gândiri eminesciene, atât de legată de fenomenul vieții și atât de importantă pentru poporul român. Eminescu stabilește acest primat al vieții: legile și drepturile unui popor nu sunt și nu pot fi decât expresiunea trebuințelor vitale ale poporului, imanente lui. Noi Românii putem subscrie pe de-a-ntregul acest ideal al gândirii eminesciene, fără teama de a opune vieța dreptului sau dreptății, căci trebuințele vieții noastre sunt drepturile noastre, care nu purced decât dela noi și pe care nu le-am primit dela nimeni altul decât dela Dumnezeu, odată cu vieța noastră.

Cât de frumos vorbește Eminescu despre „legi organice pentru țara noastră proprie”, - expresie atât de fericită, - legi răsărite din datinele și deprinderile poporului.

Pe drumul viitorului și al vieții, noi trebuie să înaintăm încet, păstrând firea noastră românească, să nu forțăm acest ritm natural de dezvoltare, să nu încercăm să înaintăm repede, renunțând la vieța noastră din trecut, desbrăcându-ne de dansa prin străine legi și străine obiceiuri. Să urmăm o creștere organică, să ne apropiem de adevărata cultură a minții și a inimii, conduși de un adevărat progres, întemeiat pe tradiție. Patriotismul adevărat nu este iubirea țărânei, ci iubirea trecutului. Fără cultul trecutului, spune Eminescu, nu există iubire de țară. Neamul românesc, cu toată trăinicia rădăcinilor, nu are viitor, dacă trunchiul lui e rupt de întreg trecutul nostru.

În felul acesta vede Eminescu fundamentele organizării vieții noastre naționale și drumul pe care trebuie să mergem în viitor.

Călăuziți de această concepție de vieță, concepție organică și biopolitică, conduși de spiritul și de inclinațiunile adevăratului popor român, ne putem organiza prezentul și asigura viitorul neamului, sub semnul eternității vieții.

¹⁾ Op. cit., vol. I, pg. 37.

PARTEA III

STATUL, UN PRODUS AL NATURII

„Statul un așezământ al naturii și nu al rațiunii“.

Eminescu

„...sunt legile și instituțiile pentru toți d'opotrivă, dar niciodată egalitatea legală nu va șterge inegalitatea înăscută sau pe cea câștigată cu munca“.

Eminescu

Împreună cu John Stuart Mill, Eminescu susține că statul este un produs al naturii, nu al rațiunii omenești. Constantă și des afirmată este această convingere a lui Eminescu în scrierile politice. Pentru aceasta, Eminescu pornește în mod firesc și simplu dela studiul așezărilor naturale, pentru a le descoperi legile înăscute și a înțelege dezvoltarea lor. „Mintea clară și sănătoasă a omului născut și crescut în condițiuni normale“ poate să descifreze rosturile așezărilor naturale și să pătrundă temeiurile organizării omenești.

Eminescu pornește dela cercetarea vieții roiului de albine și a mușinoiului de furnici, pentru a ajunge la furnicarul omenească. În roiul albinelor și în mușinoiul furnicilor toate ființele trăiesc într'o rânduială stabilită prin instincte înăscute, fără să existe legi scrise. Oamenii primitivi s'au trezit că trăiesc organizați mai mulți la un loc, fără să fi încercat înainte să stabilească modul de conviețuire și de conlucrare. Societatea omenească și statul nu sunt rezultatul unei convențiuni dintre oameni. După istoricii latini Eminescu arată, cum la început, înaintea formării statului, societatea era un *bellum omnium contra omnes*, un războiu al tuturor împotriva tuturor, o stare de veșnică vrajbă, izvorită din egoismul individual și din nesiguranța zilei de mâine. Statul apare pentru a înlocui acest războiu dintre oameni, cu o solidaritate de conviețuire și de conlucrare armonioasă. *Ideea statului este ideea armoniei intereselor*. Societatea este mișcarea, este războiul tuturor contra tuturor, pe când statul este organismul stabil, reprezentând armonizarea intereselor. Această idee este susținută și dezvoltată de Eminescu în conferința „Influența austriacă asupra Românilor din Principate“, ținută la Iași în 14 Martie 1876 în

cadrul societății „Junimea“, precum și în articolele „Liberalism și conservatism“ și „Arta de a governa“, pentru a fi mereu prezentă și niciodată tăgăduită în celelalte articole.

Singura discuție este doar aceea până la ce margine ideea statului, ideea armoniei intereselor, trebuie să facă concesii individului și claselor sociale. Pentru aceasta împreună cu Eminescu, trebuie să punem față în față liberalismul și naționalismul biologic. Liberalismul decretează individul și clasele sociale libere de orice tutelă din partea statului, omul este născut cu drepturi imprescriptibile, libertatea omului este absolută, iar statul este instrument pentru satisfacerea nevoilor individuale. Concepție mecanică, care socotește statul ca rezultat al unui contract social; concepție cosmopolită, care clădește un stat artificial, înălțat pe noțiunea de om, de „cetățean“, fără deosebiri de rasă, limbă și religie, — această teorie nesocotește cu totul viitorul comunităților naturale în care trăim, preocupându-se, după cum constată Eminescu, doar de prezent: *primum vivere și după noi potopul*. Această concepție este întemeiată pe drepturile omului, nu pe datoriile lui. Concepția de viață a naționalismului biologic, desprinsă din trăirea realităților, se întemeiază pe experiența faptelor, pe o puțință de a vedea și de a înțelege proprie omului cu bunul simț nealterat și vede în stat un organism viu, cu legile sale dela care nu se poate abate, independent de liberul arbitru al indivizilor care îl compun. Ca ființă organică, statul este susceptibil de boală și de sănătate, de înflorire și de decadență, poate trăi mult dacă urmează legile sale de conservare, poate muri dacă urmează un traiu contrariu celui prescris de natura lui. Individul nu poate decât să se încadreze în acest organism, unde nu există egalitate ci o ierarhie bazată pe calitățile înăscute fiecărui om și pe meritele câștigate prin muncă productivă. Astfel conceput statul, se vorbește de datoriile individului, nu de drepturile lui. Lupta dintre aceste două lumi, cea liberalistă cu toate anexele sale și cea conservatoare naționalistă, se reduce la: lupta pentru drepturi și lupta pentru datorii. Liberalismul luptă pentru drepturi, drepturile omului față de om, drepturile cetățeanului față de stat, chiar dacă s'ar distruge temeliile statului, — pe când naționalismul luptă pentru datorii, pentru instaurarea unei solidarități între fiii aceluiași neam pentru susținerea statului, — individul nu este scopul, punctul central al organizării, ci este numai un mijloc

care să asigure bunul mers al comunității, iar clasele sociale sunt privite ca organe vii ale societății, - cu un cuvânt „organizarea naturală înțeleasă și recunoscută de toți”. În statul liberalist, individul cere drepturi și situații pentru un traiu cât mai bun, în statul naționalist, individul oferă comunității muncă, întreaga lui frământare și chiar și viața, atunci când este nevoie. De fiecare parte există câte un mare pericol: liberalismul poate duce la comunism, când statul devine o unealtă în mâna unor indivizi grupați în bandă, iar conservatorismul poate duce la o osificare totală a statului, un stat impersonal care să lege cu totul mâinile individului. Intre aceste două extreme este meșteșugul adevăratei arte politice.

În viața statului, așa cum se desprinde din gândirea eminesciană, locul indivizilor îl fixează calitățile lor înăscute și munca productivă. În statul cosmopolit al mizeriei și al ambițiilor, proclamat de revoluția franceză, nu poate exista nici egalitate, nici fraternitate și nici libertate. Prin lege oamenii sunt egali, dar afară de posibilitatea egală pentru mine ca și pentru vecinul meu, nu există altă egalitate, căci un om sărac și flămând nu poate fi egal cu unul care prin calitățile lui înăscute, prin munca lui productivă, și-a agonisit un capital. Totdeauna cel flămând va fi la dispoziția celui care are o pâine în mână. Fraternitatea este un moft ilustrat prin ghilotină, iar libertatea este cel mai nobil sentiment al omului, dar ea nu însemnează a pretinde comunității ca să se îngrijească de individ în primul rând și să-i îngăduie toate gusturile, ci, după Eminescu însemnează libertatea de a dispune de tine însuși prin muncă și dreptul de a capitaliza roadele muncii tale.

Inegalitatea firească și cea câștigată prin muncă nu pot fi șterse de legi. Temeiul unui stat e munca, nu legile, - ne spune Eminescu. O societate care nu se întemeiază pe muncă este o societate coruptă. Eminescu se întreabă: „Ce este statul, și ce scop are el? Nu din carte - aievea” și răspunde: „Iașă cineva pe uliță sau la câmp, și va vedea îndată ce e. Colo unul vinde, altul cumpără, unul croiește, altul coase, un al treilea bate fierul până-i cald, la câmp se ară, se samănă, se seceră, colo meliță cânepa, țes, tund oi, și numai în zi de sărbătoare stau mâinile și lucrează creerul ... Materia vieții de stat e munca ...”¹⁾

¹⁾ Op. cit., vol. II, pg. 202-203.

Această muncă productivă, munca însoțită de sudoarea frunții sau de frământarea minții, nu are a câștigată prin speculă sau prin viclenie, trebuie să stea la temelie statului și numai ea să determine poziția individului în societate. În statul liberalist numai banul stabilește locul oamenilor pe scara socială.

Eminescu, după cum ne arată d-l D. Murărașu în „Naționalismul lui Eminescu“¹⁾ se sokoate autorul unei teorii, pe care n'a găsit-o în niciun manual de politică, „teoria socială a compensației“ - „Compensația nu se dă de către o clasă sau de către un om decât prin muncă intelectuală sau musculară. Munca musculară consistă în producere de obiecte de utilitate necontestată, cea intelectuală în facilitatea producțiunii acestor obiecte“.²⁾ Paraziții care trăiesc din specularea muncii altora trebuiesc înlăturați din viața statului.

Pentru Eminescu, bogăția unui popor nu constă în grămezile de aur strânse în bănci, cum crede plutocrația liberalistă, ci în puterea de muncă, în brațele poporului. Este același lucru cu concepția Germaniei național-socialiste de astăzi, care a înlocuit etalonul aur cu etalonul muncă.

Pentru a-și putea îndeplini rostul său, pentru a asigura individului libertatea de a munci, pentru a menține buna înțelegere dintre clasele sociale, pentru a fixa un raport echitabil între muncă și capital, statul are nevoie de o mare stabilitate a instituțiilor sale. Organizarea socială să fie sănătoasă, progresul să se facă în mod organic, fără salturi și răsturnări pripite. Stabilitate, muncă și economie, sunt, după Eminescu, principiile pe care trebuie să se întemeieze un stat. În istorie statele puternice au fost opera unei elite conducătoare, state monarhice sau oligarhice. Numai în epocile de decadență apare demosul cu preocupările sale îndreptate asupra prezentului și cu nesocotirea legilor firii. Continuitatea în organizarea statului este cel mai important element și cel mai firesc. Eminescu ne spune foarte plastic că dacă albinele ar avea jurnale acestea ar fi legitimize. Iată cum susține Eminescu această idee a statului ca apărător al meritului legitimat, al averii legitime, ca ceva superior dispozițiilor generale ale unei

¹⁾ Ed. „Bucovina“, I. E. Torouțiu, București, 1932, pg. 268.

²⁾ M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, Cult. Rom., Buc. 1939, vol. IV, pg. 292.

generații, ca un element moral alături cu imoralitatea eventuală a tendințelor existente în societate¹⁾

Din împăcarea formelor trecutului cu nevoile viitorului, se asigură statului continuitatea de dezvoltare firească, ferindu-l de sărituri și de întreprinderi aventuroase și în lăuntru și în afară.²⁾

Acest stat sănătos, cu stabilitate în conducere, monarhic și oligarhic, întemeiat pe muncă și pe economie, cu clase puternice și bogate, cu o administrație cinstită și cu o cultură adevărată, pe lângă ideea armoniei intereselor mai are și un scop moral, pe care Eminescu îl definește astfel: „Statul mai are și un scop *moral*. Drept va rămâne totdeauna, că societatea există prin exploatarea unei clase prin alta-afară de clasa, după părerea noastră cea mai *importantă*, care exploatează de-a-dreptul *natura*, care produce materiile brute. Deci, pe lângă aceea, că statul va îngriji ca această clasă, acești hamali ai omenirii să stea cât se poate de bine, el va căuta a deprinde și clasele superioare la o muncă folositoare, care să compenseze pe deplin sacrificiile celor inferioare. De aceea el va fi prin o aspră organizare contra semi-doctismului, contra spoliei, contra tendinței egoistice a acestor clase de a câștiga mult prin muncă puțină, de a nu se întreba în socoteala *cui* trăiesc“.³⁾

Nu importă pentru Eminescu principiile politice în numele cărora se organizează un stat. Important este să fie o organizare naturală, asigurând prosperitatea generală. De aceea el spune într'un loc: „Dați-mi statul cel mai absolutist, în care oamenii să fie sănătoși și avuți - îl prefer statului celui mai liber, în care oamenii vor fi mizeri și bolnavi. Mai mult încă - în statul absolutist, compus din oameni bogați și sănătoși, aceștia vor fi mai liberi, mai egali, decât în statul cu legile cele mai liberale, dar cu oameni mizeri. Căci omul are pe atâta libertate și egalitate, pe câtă avere are. Iar cel sărac e totdeauna sclav și totdeauna neegal cu cel ce stă deasupra lui“.⁴⁾

1) Op. cit., vol. III, pg. 226.

2) Op. cit., vol. IV, pg. 121).

3) M. Eminescu, Scrieri politice, ed. D. Murărașu, Scrisul Românesc, Craiova, pg. 55.

4) M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, Cult. Rom., București, 1959, vol. II, pg. 207.

Statul pentru Eminescu nu este statul rațional al mizeriei și al ambițiilor personale, statul înălțat în numele cosmopolitismului pe teoria liberalistă de „om și om”, ci trebuie să fie statul național al unui popor, expresie a geniului național. Pentru a înțelege organizarea unui stat se cere să studiem viața poporului care i-a dat naștere. Natura poporului, instinctele lui moștenite și geniul lui, acestea trebuie să fie determinate în viața unui stat.

Statul trebuie să fie în slujba națiunii. „... Statul însă ca o formă mai înaltă a aceluiș princip, nu vede în clase indivizi deosebiți, ci un complex de organe sociale, un individ: națiunea“.1)

„Visul lui Eminescu era un stat puternic prin care națiunea să se desvolte și să-și îndeplinească menirea ei civilizatoare. Dar el e convins că un stat liberal nu poate fi puternic, fiindcă renunță la puterile sale în favoarea individului“.2)

Incheiem acest capitol cu un elogiu făcut de Eminescu statului, acest fin și gingaș organism al înțeleptei naturi: „... ce fin, ce gingaș organism e statul, ca tot ce produce înțeleapta natură! Cum în consecuțiune de generații și într'o desvoltare sănătoasă, ajung tocmai elementele, de care societatea are mai multă necesitate! În epoce eroice, când lupta pentru existență e grea, curajul, puterea de sacrificiu, caracterul nestrămutat, care nu cunoaște frica de moarte, ajung la cârmă și mențin cu tărie existența statului; când din contră viața fizică a statului e întru câtva asigurată și când munca și tendența la economie ajunge a fi firul roșu al vieții naționale, ajunge sus știința disciplinată și cunoscătoare, căci, științele nu sunt decât ochii muncii“.3)

1) Op. cit., vol. II, pg. 52.

2) D. Murărașu, Naționalismul lui Eminescu, ed. „Bucovina“, I. E. Torouțiu, 1932, pg. 295.

3) Op. cit., vol. II, pag. 423.

STATUL ROMÂN

„Când vom ajunge la realizarea corectă a formulelor metafizice din J. J. Rousseau, atuncea ne vom trezi că nu mai există popor românesc...”

Eminescu

„Statul nostru nu are altă rațiune de a fi decât aceea că e stat românesc, deci dezvoltarea elementului românesc, este și cată să fie ținta noastră de căpetenie”

Eminescu

Statul român este creația geniului românesc. Rasa română este rasa istorică, ea imprimă caracterul, limba și datinele ei statului. Numai poporul român, născut pe acest pământ din vița împăratului Traian și a Craiului Decebal, poate să dea tiparul acestui stat. Așa a fost în trecut, așa trebuie să fie în totdeauna. Trecutul să ne fie pildă pentru prezent și îndemn pentru viitor. Un popor care își numără viața pe veacuri, cum este poporul nostru, nu poate renunța ușor la viitor. După cum ne spune Eminescu, viitorul este continuarea, în cel mai bun caz rectificarea trecutului. Poporul român este „acel element etnic ieșit din încrucișarea Romanilor cu Dacii, de rasă romană. Aceasta a fost în trecutul țărilor noastre rasa plastică, cea formatoare de stat, cea orânduitoare, cea istorică: aceasta trebuie să rămăie de acum înainte”.¹⁾ Statul acesta cu puternice și sănătoase temelii tradiționale este amenințat de liberalismul cosmopolit, de oameni fără patrie, fără naționalitate, fără tradiții istorice, care în numele teoriei „de om și om”, vor să facă din țara strămoșilor noștri un hotel internațional, o mlaștină de scurgere pentru lepădăturile din cele patru unghiuri ale lumii. Aceasta în numele unor noțiuni abstracte de libertate, egalitate și fraternitate. Demagogia liberalistă ne cere să renunțăm la trecutul nostru, la naționalitatea noastră, la așezările noastre bătrânești, pentru a deveni cetățeni ai universului. „În locul noțiunilor nație, țară, român, noțiunea om, cetățean al universului fie din Berber, din Nigritania, din China, sau în fine extract de Galiția”.²⁾ Eminescu acuză pe oamenii po-

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 214.

²⁾ Op. cit., vol. III, pg. 69.

litici din vremea lui că nu-și dau seama că legiuirile secolului nu se potrivesc cu așezările dela noi, că libertățile nu sunt folosite pentru Români, care n'au ce face cu ele în starea de mizerie în care se află și că profită de ele numai străinii. Realizarea formulelor metafizice din J. J. Rousseau ar însemna moartea poporului nostru. Împotriva acestui pericol al liberalismului cosmopolit se ridică cu toată dârzenia Eminescu în întreaga lui activitate ziaristică, cu toată pasiunea lui de apostol al românismului. În el protestează toată mândria noastră de rasă, tot sângele strămoșilor, toată vigoarea și înțelepciunea lor, dând alarma împotriva acelora care încercau să ne pângărească istoria, să ne falsifice firea și să ne distrugă neamul.

Întreaga trudă a lui Eminescu în activitatea lui ziaristică, deasupra hărțuielilor de partid, este închinată construirii statului român, așa cum trebuie să fie pe temeiul trecutului, pe temeiul calităților de rasă ale poporului și pe temeiul așezării noastre în acest colț de lume.

Statul român, așa cum s'a realizat în Țara Românească în timpul Basarabilor și în Moldova în timpul Mușatinilor, a fost opera bunului simț al poporului român, bun simț „pânguit în lupte și suferințe seculare”. Așezare trainică și sănătoasă, statul domnilor pământeni realiza armonia intereselor indivizilor și claselor sociale, apăra pământul țării de dușmanii cotropitori și păstra ființa neamului nostru nepângărită de influențe străine suflului nostru.

Organizarea socială în statul român din trecut poate fi comparată cu o piramidă: în vârful piramidei se afla Dōmnul țării, urmau boierii mari care ajutau pe Dōmn în conducerea treburilor țării, apoi boierii mici, slujbași - clasa de mijloc, formată din negustori și meseriași grupați în corporații, - răzeșii, țărani liberi, proveniți din războinicii împroprietăriți, - și la urmă țărani legați de pământ. Deci, vârful piramidei era Dōmnul, - baza ei țărănimea, care prin munca ei dă valoare pământului în vremuri de pace și-l sfințește cu sângele ei în vremuri de războiu. Boierii constituiau aristocrația istorică, Dōmnul de fapt era un boier mare, clasele sociale erau toate productive, cheltuielile statului puține, încât armonizarea intereselor colective cu cele particulare se făcea ușor.

Cele dintâi forme statale apar la noi în secolul al XIII-lea și al XIV-lea. Veacul de aur al istoriei noastre începe la anul 1200 și ține până la 1700, când începe epoca de tină și de rușine a Fanarioșilor. Grecii din Fanar n'au făcut altceva decât să lovească în însăși temeliile stafului român, să distrugă aristocrația istorică, să desființeze armata și să jefuiască pe țărani. În anul 1821 Tudor restabilește domniile pămâtenene. De atunci lupta dintre elementul autohton și cel străin a continuat, învingând când unul, când altul.

Eminescu studiază organizarea socială și instituțiile din trecut, pentru a le pune față în față cu instituțiile din timpul lui, cu formele de civilizație aduse peste noapte din Apus pentru a transforma Țara Românească într'o Americă Dunăreană sau o Belgie a Orientului, țară vitregă pentru Român, dar pământ al făgăduinții pentru străin. Această confruntare nu are ca rost propovăduirea întoarcerii la formele din trecut, căci pașul făcut înainte rămâne făcut, deși ne-am grăbit prea mult. Rostul nostru rămâne să dăm un conținut formelor fără fond ale civilizației noastre și pe drumul evoluției organice să asimilăm încet ceea ce se potrivește cu firea și cu sufletul nostru din grămada de legi și de instituții aduse de peste graniță. Deci din această confruntare se desprinde drumul pe care trebuie să meargă neamul românesc în viitor.

Pe drumul strămoșilor, pe drumul tradițiilor românești și creștine, pe drumul statornicilor datini și obiceiuri ale poporului, călăuziți de minunatul simț istoric al înaintașilor și de judecata noastră sănătoasă, - numai pe acest drum trebuie să ne croim prezentul și să ne pregătim viitorul.

„Noi susținem că poporul românesc nu se va putea desvolta ca popor românesc, decât păstrând drept baze pentru desvoltarea sa, tradițiile sale istorice, astfel cum ele s'au stabilit în curgerea vremilor“.¹⁾

¹⁾ Op. cit., vol. III, pg. 21.

MONARHIA EREDITARĂ

„Ceea ce putem afirma însă, cu istoria în mână, este că Domnii pământeni erau domnii rasei române, erau Duci ai neamului românesc. Ca atari ei erau solidari cu rasa română și pururea gata a-și pune capul la mijloc pentru drepturile acestei individualități etnice”

Eminescu

„Ferească Dumnezeu de republică!”

Eminescu

Eminescu respinge republica. Monarhia ereditară este forma cea mai bună pentru conducerea statelor. Totdeauna în istorie monarhia a fost superioară republicei. Epocile de înflorire ale statelor coincid cu guvernările unei oligarhii sau cu domnia unui monarh. Eminescu ne spune că popoarele au nevoie la începutul dezvoltării lor de un punct stabil împrejurul căruia să se desvolte statul, așa precum roiul are nevoie de o matcă. Acest punct central, acest regulator al vieții publice este monarhia.¹⁾ Această formă de conducere constituie garanția cea mai puternică pentru existența unui stat și prin statornicia instituției asigură buna dezvoltare și buna stare a poporului.

Eminescu vede în istoria omenirii două tabere mari, una a individualismului, sistemul liberal și alta „aceea a armoniei intereselor, a statului: ca o unitate absolută, a monarhiei juridice”. Libertatea când nu pornește dela ideea armoniei intereselor, ci din individualism, nimicește clasele sociale și în urmă și statul. Aceasta se întâmplă în statul liberalist, în statele conduse de principiul republicei sau de acel al monarhiei electivă. Eminescu recunoaște chiar și meritele monarhiei absolutiste, dacă monarhul reușește să salveze poporul din ghiarele demagogiei și îi asigură un mers firesc de dezvoltare. Monarhia aceasta propovăduită de Eminescu nu trebuie să se confunde cu despotismul, care constă din substituirea voinței individuale în locul armoniei intereselor, prin uzurpațiune și menținerea prin teroare.

¹⁾ „Influența austriacă asupra Românilor din Principate”, op. cit., vol. II, pg. 50.

²⁾ Op. cit., vol. II, pg. 54.

Eminescu constată că oricât de reduse puteri ar avea un monarh constituțional, el are înfinit mai multă autoritate decât un președinte de republică. Acesta de cele mai multeori este reprezentantul unei partide politice, care la rândul ei își întemeiază puterea pe „majoritățile întâmplătoare”. — „A pune dar, acest instrument gingaș al statului, acest reprezentant atât al vieții istorice, cât și al armoniei intereselor unei nații, la discreția absolută a unui singur partid este periculos, mai cu seamă când elementul ponderator al unei clase de mijloc culte și avute, e reprezentat numai în mod rudimentar”.¹⁾ În timpul lui Eminescu nu exista o clasă de mijloc cultă și avută, o clasă de mijloc românească, așa că republica n'ar fi însemnat decât domnia unui partid. Iată de ce Eminescu respinge republica.

Deasupra indivizilor, ~~de~~ deasupra claselor sociale, deasupra partidelor, reprezentând puterea și tăria unui stat, trecutul, prezentul și viitorul unui neam, se află Domnul țării.

Țările românești, pentru care evul mediu se sfârșește la 1700, au cunoscut epoci de înflorire tocmai în timpul domniilor pământene, întemeiate pe principiul monarhiei ereditare. Monarhia era sâmburele stabil în jurul căruia se cristaliza statul. Domnul nu reprezenta numai statul în persoana lui, dar era și „un depozitar al tradițiilor politice ale țării”, asigurându-i stabilitatea de dezvoltare. Conducător de oaste în vremuri grele, păstrător de legi și datini în timpuri bune, — așa trebuia să fie Domnul țării. În timpurile de glorie ale neamului nostru domnia se moștenea. Basarabii în Țara românească și Mușatinii în Moldova au însemnat epocile de înflorire ale acestor țări. Domnia se moștenea în linie bărbătească legitimă, pentru ca mai târziu să se admită și ramurile neligitime, iar în epocile de decadență domnia a devenit electivă.

În secolul al XIV-lea și al XV-lea, țările românești au cunoscut roadele fericite ale unor lungi domnii ereditare.

În Țara românească în veacul al XIV-lea își statornicește puterea dinastia Basarabilor, care ajunge la culmea gloriei cu Mircea Vodă, care domnește 35 de ani, dela 1383 și până la 1418, arătându-se efectele stabilității: domnia cea mai glorioasă și întinderea teritoriului cea mai mare. „Mircea e Voevod al

¹⁾ Op. cit., vol. III, pg. 303.

Ungro-Vlachiei, Ban de Severin, Duce de Făgăraș și Amlaș, stăpânitor amânduror țărilor Dunării până la Marea Neagră, Domn al cetăților Durostor și al țărilor tartarice. „Luptele lui Mircea cu Baiazid și amestecul lui în luptele de succesiune ale imperiului turcesc, iată semnele puterii voevodului român într-o vreme când Europa se bătea în capete, iar Asia era în flacări. Dar din nenorocire pentru țară, după moartea lui Mircea, „intră discordia în roiul de albine vorbitoare”, încep luptele pentru domnie dintre Dănulești, descendenți legitimi ai lui Dan I, fratele și predecesorul lui Mircea, și între Drăculești, descendenți nelegitimi ai lui Mircea. La începutul secolului al XVIII-lea, Basarabii sunt stinși prin sabie de către Turci și urmează domnia Fana-rioșilor.

Cu secolul al XV-lea începe în Moldova o domnie lungă și liniștită - a lui Alexandru cel Bun, domnie de 33 de ani, în care se văd iarăși roadele stabilității. Alexandru cel Bun, „legiuitorul și părintele țării”, organizează țara bisericește și politicește și moare având o singură nenorocire: are doi fii în loc de unul. De aici vor rezulta lupte nenorocite pentru domnie, pentru ca dela 1457 la 1504 să se vadă din nou efectele stabilității, cu domnia cea mai glorioasă a Moldovei, domnia lui Ștefan cel Mare, pentru ca la câțva timp după moartea lui să reînceapă luptele pentru domnie, până când se stinge ramura bărbătească a neamului mușatin, cu fiii lui Petru Rareș. Urme de legitimism, cum spune Eminescu, par a fi existat și atunci, căci cel care o ia pe Domnița Ruxanda, fiica lui Petru Rareș, o ia împreună cu tronul - Alexandru Lăpușeanu. Dar decăderea Moldovei de atunci începe: „Dela stingerea progeniturerii bărbătești a neamului moșnean mușatin în roiul Moldovei, datează căderea Moldovei”.¹⁾

În concluzie Eminescu arată că atunci când era stabilă și puternică și țara era puternică și temută. Când domnia era slabă și instabilă și țara era slabă și săracă. La urmă prin dispariția domniilor pământene țările românești au ajuns umbra puterii turcești.

Nu erau oameni prea învățați domniile noastre, dar știau să-și conducă la biruință oștile, știau gospodări bine țara, întăreau datina și credința. Parcă Ștefan Vodă își frământa mîntea cu tot

¹⁾ Op. cit., vol. II, pg. 57.

felul de idei. De ajuns era că bătea pe Turci, pe Tătari, pe Leși și pe Unguri.

Domnii țărilor noastre erau neatârnați de vreo putere străină. Făceau tratate de războiu și de pace în numele lor, înțelegeri economice cu vecinii, participau la războaiele creștinătăii alături de conducătorii de oști din Apus, se încuscreau cu regii din jur, - erau suverani în toată puterea cuvântului.

Eminescu constată deci, rostul mare al monarhiei ereditare în istoria poporului român, recunoaște „chipul de existență tradițional și monarhic al statului român“, crescut din vigoarea extraordinară a începuturilor noastre istorice. Cu toată vehemența Eminescu condamnă sistemul electivității domnilor, citând exemplul Poloniei, unde un individualism fără margini, rezultat din abuzul de libertate, împreună cu monarhia electivă a adus distrugerea țării. Trecând la noi, Eminescu constată că „electivitatea aceasta blestemată a fost sămânța nestabilității din țară“. Intr'o vreme când țările din jurul nostru se consolidau prin domnii absolute, noi nu găseam plăcere mai mare decât să ne răsturnăm domnii. „Statele de'mprejurul nostru care aveau o monarhie stabilă, s'au cristalizat împrejurul acesteia și au devenit uriașe, - țările române, în care acest punct central lipsește, se închircesc, perd puterea lor fizică, armata, perd guvernul lor național“.¹⁾

În veacul de tină al Fanarioșilor Eminescu consideră domnia inexistentă. Domnii fanarioși erau niște guvernatori trimeși pe un timp limitat în niște țări reduse aproape la pașalâc. Domnii fanarioși aveau numai titlul de Domn și pomenirea în biserici, însă nici de cum nu exista o domnie monarhică și o putere reală a statului.

Domnul Tudor restabilește la 1821 trecutul, restabilește Domnia pământească, cu legile ei vechi, cu datinele ei.

Prin alegerea lui Cuza Vodă și prin recunoașterea lui de partea puterilor europene, independența României era în practică recunoscută.

Trădarea și mișelia ofițerilor de gardă, toți de origine fanariotă, răstoarnă pe Cuza Vodă. Monarhia constituțională a lui „Carol Îngăduitorul“ i se pare lui Eminescu prea slabă, - poate unde vedea influența prea mare a lumii politice în viața

¹⁾ Op. cit., vol. II, pg. 59.

statului. Eminescu pretinde ca coroana să fie organul central al vieții de stat, un suprem element de control, care să poată folosi dreptul său de veto. Prea i se părea lui Eminescu că Domnitorul este la discreția liberalilor, care erau monarhiști sau republicani, după cum erau la putere sau în opoziție. Eminescu vedea cum miniștrii și camera în înțelegere calcă constituția, fără ca Domnul să poată interveni. De aceea îl vedem izbucnind: „Respingem încercările de a reduce rolul înalt al Suveranului la acela al unui Președinte vremelnic de republică, mărginit la subsemnarea și sancționarea decretelor; respingem forma republicană, și menținând neatinse toate prerogativele și toate mărginirile constituționale ale puterii Domnului, cerem totodată cea mai deplină și cea mai largă întrebuintare a dreptului suveran de veto, atunci mai ales când miniștrii și camera, în înțelegere, calcă Constituția.¹⁾ ... „În rezumat respingerea a tot ce este republică, mai mult sau mai puțin deghizată, și conservarea Constituției cu monarhia constituțională ce avem, iată statornicile noastre principii“.

În timpul vechilor domnii românești se trăia, după Eminescu, cu mult mai bine decât în republica cosmopolită a lui C. A. Rosetti. Nu exista ideea de libertate în sensul liberal al cuvântului, dar exista puțința de a munci și de a capitaliza câștigul de pe urma muncii, nu exista egalitate, dorință care izvoarește totdeauna din invidie, ci exista părinteasca inegalitate a meritului și a muncii, iar fraternitatea era înlocuită cu acea solidaritate națională care ridică poporul în masă împotriva dușmanilor, fără să fie nevoie de recrutări. Puterea Domnului se răsema pe buna stare a claselor sociale și a indivizilor, nu pe dreptul lui de a dicta legi și de a stoarce dări. Între coroană și popor, exista raportul dintre voința legitimă și aspirațiunile legitime. Domnul era un mare boier cu moșiile lui, de pe urma cărora trăia, boierii din divanul țării își aveau și ei moșiile lor, administrația avea un aparat mai redus și era incontestabil mai onestă, dările erau mici, iar negoțul românesc nu cunoștea intermediarii care scumpesc produsele. Eminescu aduce cifre istorice pentru a dovedi această stare a populației din timpul domniilor pământene, arătând numărul populației din Țara Românească în timpul lui

¹⁾ Op. cit.

Matei Basarab, față de decăderea populației și ca număr și ca bună stare în timpul domniei Fanarioșilor, - iar mai aproape de timpul lui citează domnia lui Știrbei Vodă, care atunci când pleacă din domnie lasă 16 milioane în visteria țării și 3 milioane economii în cutiile satelor. De aceea Eminescu ar dori mai bine să trăiască rob sub vechile domnii drepte și sub legile lor creștine, cu conștiința că deasupra lui se întinde marea arbore al poporului și al geniului românesc, decât să trăiască în timpul demagogiei liberaliste. Prin ideile umanitariste, prin legiuirile străine și prin liberschimbismul economic, liberalismul a adus în România o declasare generală care duce statul român la prăpastie, iar poporul român la pieire.

În fața statului liberal, Eminescu rămâne cu nostalgia statului român care ar fi existat în timpurile lui dacă pe tronul României ar fi rămas dinastia de nimeni necontestată a Mușatinilor. Domnul țării n'ar fi putut să reziste la influențele secolului al XIX-lea; un cod civil ar fi dat viață clasei de mijloc și ar fi creiat o clasă de amployați, stabilă, după cum era și domnia, - negustorul ar fi rămas negustor, meseriașul meseriaș, nu s'ar fi distrus clasa de mijloc și nu s'ar fi creiat goluri economice, formându-se o armată de proletari ai condeiului. În 1864, când ar fi ajuns domn Ioan Sandu al III-lea, firmele de pe ulița mare ar fi fost românești, se deschideau camerele, se vota împroprietărirea țăranilor în condiții mai bune decât s'a făcut. Ioan Sandu al IV-lea ar fi moștenit un stat cu care te puteai mândri. Atunci războiul din 1854 ne aducea Basarabia, cel din 1859 Bucovina, cel din 1866 Transilvania.

În fața prezentului mizerabil, lui Eminescu nu îi rămâne decât speranțele pentru un viitor mai bun. „Fie voia Stăpânului țărilor, ca din neamul Prea Înălțatului nostru Domn să se nască răzbunătorul pierderilor noastre și întregitorul patriei“.¹⁾

¹⁾ Op. cit., vol. I, pg. 84.

ARISTOCRAȚIA ISTORICĂ

„aristocrația adevărată are un rol esențial în viața unui stat“

Eminescu

Toți gânditorii politici au arătat marele rol al elitelor la conducerea statelor și la plămădirea destinului popoarelor. Eminescu arată cum o mână de patricieni a făcut din Roma o împărăție puternică și tot o mână de patricieni a condus soarta rasei engleze care în două sute de ani a ajuns a fi cea mai puternică și mai avută dintre rasele europene. De asemenea gloria Veneției și a republicelor italiene se datorează unei oligarhii preocupată în primul rând de interesele statului. Eminescu crede că nicăeri libertățile publice nu sunt mai vii, mai puternic simțite și mai viu practicate, cu mai mult interes pentru binele public decât tocmai sub oligarhie. Despotismul înflorește în statele lipsite de o aristocrație istorică. Demagogia și liberalismul distrug elitele și aristocrația istorică și intelectuală, prin marea importanță care se dă acestui suveran nestatornic și capricios care este demosul. De aceea Eminescu crede că statele mor prin demagogie sau prin despotism și înfloresc sub conducerea elitelor.

Aristocrația istorică întruchipează în cei care o compun trecutul și tradiția unui grup de oameni; trecutul de luptă și de vitejie, de credință și de caracter, care constituie actul de naștere al acestei aristocrații; tradițiile comunității, păstrate cel mai bine de această aristocrație. Principala rol al aristocrației istorice ca și al oligarhiei care conduce un stat, este după Eminescu, de a împăca formele trecutului cu exigențele viitorului, asigurând statului continuitatea naturală de dezvoltare, un progres firesc, fără salturi și aventuri, atât în lăuntru, cât și în afară. Eminescu aduce exemplul Senatului Romei, unde se poate urmări această continuitate a conducerii statului și a modului cum se aduce o lege nouă. „Străbunul propunea reforma, bunul o susținea în același Senat, tatăl întrunea deja o mare minoritate, abia fiul o vedea realizată. Trei generații treceau până să se voteze o reformă care apoi intra în *succum et sanguinem*“.¹⁾

Decăderea Romei a început cu decăderea aristocrației sale istorice, înlocuită de oameni fără nicio legătură cu trecutul și cu

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 121, - șublinierea lui Eminescu.

tradițiile istorice. „Din momentul în care împărații au început a înlocui pe senatorii Romei, în care tradițiile și cultul trecutului se întrupaseră, Roma a mers spre repede decădere. Cazul Romei nu numai că nu e izolat, dar nu suferă nici excepție măcar...”)

Aristocrația țărilor românești a fost constituită de boieri, aristocrație istorică de origine războinică, ridicată din mijlocul poporului în jurul Domnului, prin curajul și vitejia din războaie, prin abnegațiune și caracter, mai mult decât prin inteligență. Boierii constituiau în țările românești „o clasă puțin numeroasă, incoruptibilă și păstrătoare a tradițiilor țării”. ... „vertebrele noastre istorice și morale, familiile noastre vechi amestecate în origine cu însuși începuturile neamului românesc...”²⁾

„Un boier vechiu sub domniile române era aproape sclavul statului. Lui i se tăia capul dacă un punct al țării era călcat de străini, el trebuia să servească fără plată în mai toate funcțiunile publice, el trebuia să fie gata la orice chemare a Domnului și era răspunzător cu viața pentru dreptatea oricărui dintre actele sale”.³⁾

În timpul marilor domnii române, când coroana se moștenește, aristocrația istorică a boierilor era puternică, organizația socială sănătoasă. Boierii erau puțini, vreo optzeci de boieri mari, adică la 30-40.000 de locuitori venea un mare boier. Buni sau răi cum puteau fi acești boieri, ei erau puțini și țărani nu putea să le simtă prea greu domnia. În realitate însă, o mare solidaritate naturală lega pe boier de țărani, prin datina creștină, prin obiceiul pământului și prin omenia înăscută poporului nostru. Boierii erau oameni avuți nu costau nimic din munca publică, după cum ne arată bugetele extrem de mici ale domniilor naționale.

Boierimea țărilor noastre n'a ajuns la gradul de dezvoltare al aristocrației din țările Apusului, din cauza veșnicei neașezări a lucrurilor dela noi, precum și din cauza deselor schimbări de domnie.

Aristocrația moșneană istorică și-a adus partea ei mare de contribuție la temeliile statului român. Dușmanii și străinii de acest neam au simțit însemnătatea pentru țară și pentru viitorul poporului a acestor boieri și au lovit de câteori au avut ocazia în ei. Grecii din Fanar în veacul al XVIII-lea, după ce ne-au

1) Op. cit., vol. III, pg. 431.

2) Op. cit., vol. IV, pg. 235.

3) Op. cit., vol. IV, pg. 348.

distrus domnia pământească, au lovit fără cruțare în boieri. Veacul următor, al liberalismului, nu a fost mai înțelegător și a lovit în boieri pe motiv că sunt retrograzi. Străinii fără patrie și fără tradiții, au nimicuit aristocrația istorică românească.

Să cinstim amintirea domniilor naționale și a aristocrației istorice. Vechii Domni care și-au întins armele până la Dunăre și până la Nistru, nu au existat pentru a face rușine generației actuale, spune Eminescu, - iar „acea aristocrație, cu independența ei de caracter, cu curajul ei, ale cărei privilegii consistau în datorii către țară, mai grele cum alții aveau a purta“, să ne fie pildă și îndemn, să ne amintim de acei „stejari de seculi, de acei boieri mari, stâlpi ai țării, cum se numeau, neîndoșiți de furtună, cu toată vijelia vremurilor, plecându-se uneori bătăilor neînduratului Dumnezeu, nefrângându-se niciodată“.)

„Veacurile nu se mai pot întoarce. Aristocrația istorică nu mai poate învia. Principalul pentru un stat este să ofere puțința de dezvoltare a elitelor. După cum spune Eminescu, nu există o rivalitate între aristocrația de naștere și aristocrația intelectuală, dar amândouă au aflat adesea un dușman comun în aristocrația banului. Impreună cu Eminescu trebuie să știm că epocile eroice înalță caracterele și spiritele de jertfă, consacrand elitele de care are nevoie un neam ca să propășească, elite care să renască curajul de altă dată și să umple sufletele cu „smerirea și credința celor vechi“.

ȚĂRĂNIMEA

„Am scris cu toată patima de care e capabilă inima noastră cu toată durerea și cu toată mila pe care ne-o inspiră țăranul, acest unic și adevărat popor românesc“

Eminescu.

Mult l-a frământat pe Eminescu soarta țăranului, mult a scris despre acest țăran, cu multă pasiune, dar și cu multă documentare.

Noi suntem o țară de țărani; țărani suntem cu toții, țărani trebuie să rămânem și țărănește trebuie să ne gospodărim.

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 54).

Singura clasă pozitivă, singura clasă productivă în statul mizeriei liberaliste, este pentru Eminescu țărănimea. Într'o țară eminentă agricolă, cum era România lui Carol I, fără industrie națională, țăranul muncește pentru toți. Acest țăran constituie „temelia casei“, „talpa țării“ și puterea statului. Țăranul român muncind pământul îi dă o valoare prin sudoarea frunții lui și prin puterea brațelor, plătind dări susține statul și ca dorobanț apără cu sângele său țara.

De sute de ani soarta statului român este legată de proprietatea istorică și de țăranii muncitori ai pământului. La începutul organizării statului român „proprietatea era a neamului cu istoria și cu tradițiile lui, nu a individului“ și emana dela Domnie, fiind strâns legată de contribuția de sânge. Tot pământul era pământ domnesc. Domnul împărțea pământul la războinicii dinstinși în lupte. Urmașii celui impropietărit, adică neamul lui stăpâneau și lucrau în devălmășie pământul. Aceste pământuri nu se puteau înstrăina, aparțineau și mai departe țării întregi. Era ceea ce numește Eminescu: „proprietatea inalienabilă și în devălmășie“, care însemna de fapt razeșia. Domnul țării și obiceiul pământului nu îngăduia ca un străin să devină proprietar la țară. Astfel Matei Basarab dacă afla că un străin a cumpărat o moșie în țară, o răscumpăra cu banii lui personali. Pământurile cucerite dela dușmani erau colonizate de domnie, acordându-se unele avantajii celor care se stabileau pe aceste pământuri.

Între țărani trebuie să deosebim în timpul domniilor vechi, două categorii: țărani liberi, razeși, proveniți din războinicii impropietăriți și țărani legați de pământ, numiți și vecini. Eminescu arată că legarea de pământ nu însemna robie sau iobăgie. Această măsură își avea rațiunea ei de stat, anume de a împiedeca mișcările de populație din țară în acele timpuri vechi de invazii străine și de războiri permanente cu dușmanii neamului. Sarcinile țăranului legat de pământ, examinate prin prisma timpurilor pe care le trăia Eminescu, nu apar ca nește greutateși care să distrugă existența normală a țăranului. Astfel un țăran legat de pământ, în calitatea lui de cap de familie, plătea boierului un galben pe an, iar ca muncă șase zile de clacă pe an. În schimb boierul îl lua sub scutul său și îi da pământ ca să-l lucreze pentru el și pentru familia lui, precum și locuri de fânețe pentru vite. Eminescu ne spune că tradiționalul galben găurit n'a sărăcit pe niciun

țaran și nici nu avea influență asupra regimului alimentar al familiei țărănești. Acest galben era evaluat la prețurile din timpul lui Eminescu la prețul unui berbece, ceea ce comparat cu dările țăranului din acel timp și de atunci încoace, nu însemnează prea mult. Ca dovadă că legarea de pământ nu a fost o măsură rea pentru țăranime și pentru viața țării, Eminescu invocă datele statistice ale populației și ale vitelor din timpurile vechi când s'a aplicat această măsură față de timpurile care au urmat desființării acestei măsuri. Astfel Mihai Viteazul leagă pe țărani de pământ, aceasta fiind de fapt marea vină pe care democrația i-o aduce voevodului român. Dar măsura se dovedește rodnică pentru țară, deși abia Matei Basarab va culege roadele de pe urma marelui și nefericitului său predecesor.

Trebue să ne întărim în inimile noastre convingerea unei adevărate solidarități naționale și creștine între clasa conducătoare a boierilor și între țăranimea, care constituia talpa țării. La noi n'a existat niciodată chestiune agrară. „Nu se poate compara situația din Irlanda infeodată cu datinele pe deplin drepte și echitabile ale vechei noastre țări”. . . . „Vechile clase dirigente aveau în grad mare cunoștiință practică a țării și un admirabil simț istoric”.¹⁾ Exista o mare solidaritate între marea proprietate moșneană și mica proprietate țărănească. „Defectul principal al organizării vechi era, că nu ținea seamă în destul de clasa de mijloc; dar țăranul și proprietarul mare se aflau amândoi bine și fiind într'un contact perpetuu între ei, ajunsese a avea o mare tragere de inimă pentru oală. Putem zice că și boierul vechiu era țăranos, și țăranul vechiu avea un fel de mândrie boierească în el”. . . . „Legăturile între boieri și țărani erau istorice, tradiționale, personale. E nenatural a admite ca oameni de aceeași rasă, care neam de neamul lor trăiseră și lucraseră împreună, să nu aibă un sentiment de cruțare și de omenie între ei. Boierul cel mai avar, cel mai lacom de avere n'ar fi îngăduit să i se exploateze țăranii din partea slugilor lui”.³⁾

În timpul Fanarioșilor țăranimea a avut o situație foarte grea. Dar Eminescu în marea lui dragoste de neam nu poate admite ca această epocă de noroiu să facă parte din istoria noastră.

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 367.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 151.

³⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 153.

Mizeria fără margini a țăranului din timpul Fanarioșilor se explică în primul rând tocmai prin deslegarea de pământ. Un grec viclean, fanariotul Mavrocordat, acuza pe boieri că sunt strigoi și vânzători de sclavi și până la urmă i-a înșelat de au ridicat vecinătatea, făcând jurământ în fața mitropolitului să nu mai lege niciodată, neam de neamul lor, pe țărani de pământ. Atât a așteptat Domnul fanariot. Ne mai fiind oamenii boierești, erau ai nimănui, deci la discreția statului fanariot, care desigur nu i-a cruțat și i-a încărcat de biruri peste biruri, încât s'a distrus cea mai mare parte din țăranime. Scăderea numărului populației, redusă la o cincime din câtă era înainte, precum și scăderea numărului vitelor, arată consecințele dezastruoase ale deslegării de pământ.

După restabilirea domniilor pământene de către Domnul Tudor, buna stare generală apare iarăși, populația crește, numărul vitelor la fel, se fac economii în cutiile satelor, se depun bucate de rezervă în coșarele publice.

Să nu se creadă însă că Eminescu în înțelegerea lui față de trecut ar propovădui întoarcerea la formele și la instituțiile de altă dată. Cu gândirea lui biologică și biopolitică el nu poate să aibă decât o concepție dinamică a vieții și a organizării omenești, el este însă un adept al progresului natural, așa cum există în natură și în viață, o creștere înceată și firească între trecut și viitor. Formele vechi nu mai pot învia, nici nu trebuie să mai învie, dar pasul făcut înainte către forme noi trebuie să se facă fără sguiduri și fără măsuri pripite. Țăranii trebuiau împroprietăriți, — aceasta nu se poate discuta. Modul în care s'a făcut reforma agrară aceasta se poate discuta și Eminescu o face din plin și cu multă pătrundere pentru realități. Țăranul se culcă la 1 Mai 1864 clăcaș, pentru a se scula în dimineața zilei de 2 Mai, după 12 ore, liber și stăpân pe o bucată de pământ. De sigur că autorii reformei au fost bine intenționați, dar felul cum s'a făcut și aplicat această reformă n'a putut soluționa problema țărănească. Eminescu constată că pământul care i s'a dat țăranului prin împroprietărire nu este suficient pentru el și pentru familia lui, este „prea puțin pentru a trăi și prea mult pentru a muri“. Acest pământ trebuia răscumpărat în 25 de ani, pe când Eminescu crede că ar fi trebuit de fapt 90 de ani pentru aceasta. Țăranul obține prin învoielii agricole dela proprietari sau dela arendași

pământul de care mai are nevoie, dar cu ce preț! Eminescu calculează că prin invoielile agricole țaranul plătește proprietarului sau arendașului o dobândă care nu e mai mică de 84% dar care ajunge de multeori până la 300%. Aceste sarcini venite peste noapte, împreună cu dările mari, îl dau pe țaran pe mâinile uzurei în cele mai deosebite forme ale ei. Altădată țaranul muncea mai puțin și se hrănea mai bine. În timpurile lui, Eminescu constată că țaranul muncește mai mult ca altădată și se hrănește mai prost. Pentru a încununa aceste rele, au venit evreii cu cârciumăria și cu uzura. Cârciumăria evreiască însemna pentru Eminescu un adevărat scandal, o operă de îndobitocire și de prostituție sufletească, - iar uzura era practică și de oameni care aveau cu ce trăi, de către unii funcționari publici și chiar de către magistrați. Greșeala cea mare a statului a fost că a privit pe țărani ca pe niște cetățeni deplin formați, le-a pus sarcini prea grele pe umeri, i-a lăsat la discreția străinilor, care au știut cum să se folosească de libertăți, și i-a încărcat cu o pleoră de funcționari, care trăiește de pe urma statului.

Singura măsură bună între atâtea măsuri pripite ale reformei agrare este că pământul nu se poate înstrăina, fiind declarat inalienabil. Dar Eminescu se întreabă cu pesimism cât timp va ține aceasta. Numai această inalienabilitate îl mai salvează pe țaran din mâna exploatării și a uzurei, îl apără de Evrei, care punând mâna pe pământul țărănilor și pe averea clasei de mijloc, neamul nostru ar ajunge proletar. Eminescu cere să se înființeze instituții bancare care fără să facă uzură să ofere țaranului creditul necesar gospodăriei sale.

Răul cel mai mare, care sărăcește întreaga clasă țărănească, este, după Eminescu, divizibilitatea pământurilor țărănești. Prin diviziuni și subdiviziuni ale pământului, țărănimea sărăcește și pretutindeni sărăcia aduce după sine decăderea morală și corupția. Soluția împotriva acestui rău ar fi majoratul sau minoratul, adică să moștenească întreg pământul un singur copil, primul sau ultimul născut. În trecutul țărilor române exista minoratul: părintele își așeza toți copiii, la rosturile lor și lăsa celui mai mic pământul. Divizibilitatea pământului constituie un sâmbure greșit în organizarea statului, care are urmări catastrofale, ducând la proletarizarea celei mai puternice clase, aceea a țăranilor. Trebuie să se asigure

condiții de plasare pentru copiii țăranilor, în cazul când ne-am hotărî pentru majorat sau pentru minorat, anume împroprietărirea lor pe moșiile parcelate ale statului, sub aceeași lege de moștenire, deschiderea drumului către meserii, ~ toate măsurile acestea împreună cu neînstrăinarea absolută a pământurilor țărănești sunt măsuri ultraretrograde, dar care asigură sporirea populației și existența unei clase țărănești puternice.

Liberalismul a fost o mare pacoste pentru țăranul român. În numele libertății și al egalității s'au deschis granițele pentru străini. Lupta a fost inegală și țăranul a fost cel învins. Sub regimul libertății se face cămătărie; legea împotriva acestui rău este potrivnică drepturilor omului și libertății absolute și totuși, constată Eminescu, toate țările liberale au introdus-o. Nealienabilitatea pământurilor țărănești este contrarie libertății omului de a dispune de bunurile sale și totuși este o lege foarte bună. Sub regimul libertății, țăranul își vinde mai pe nimic roadele muncii sale unor intermediari neproductivi. Firul de grâu trece prin douăzeci de mâni dela producător la consumator, scumpindu-se mereu. Pe când la produsele industriale cumpărătorul plătește vama cât și transportul și câștigul comerciantului, la produsele pământului transportul și câștigul comerciantului se scad din prețul cu care nația agricolă își vinde produsele.

Eminescu știe că țăranul este temeliea casei, temeliea statului nostru. Slăbindu-se mereu această temelie, slăbește și edificiul statului român, care se poate prăbuși într'o zi. El se teme că este aproape ziua în care simțul conservării fizice al poporului, revoltat de toate maltrătarile, printr'o răscoală contra asupritorilor va pune în pericol însăși existența statului.¹⁾ „Apoi tot paradă cu țaranii, paradă azi, paradă mâine, se infundă odată“. Cât de precis și de dureros a intuit Eminescu viitorul, ziua aceea de răscoală care va însemna cu sânge anul 1907, imediat după marea expoziție din București, după serbări și părăzi țărănești. El a intuit, după cum ne arată D. D. Murărașu în „Naționalismul lui Eminescu“, represaliile sângeroase ale democrației împotriva poporului răsculat: „Să se răscoale țaranii cândva în România pentru a scutura jugul ciocoilor, și atunci vei vedea, dacă vom trăi pe

¹⁾ „Ziua răfuielii“, op. cit., vol. IV, pg. 508-511.

acele vremuri, cât de sanguinari și nemiloși vor fi acești democrați față cu poporul răsculat".¹⁾

În locul declasării pe care o vede sub ochii săi, Eminescu așteaptă o dreaptă reorganizare socială care să țină seamă de elementul cel mai numeros și cel mai productiv: țăranul. Acest țăran care n'are pe nimeni ca să-l apere, reprezintă însă cu bărbăție frumoasele pagini ale unui trecut când toată țara era ca dânsul.

Iată-l pe acest țăran așa cum răsare de sub pana lui Eminescu: „El căruia nu-i dăm nimic în schimb, păstrează prin limbă și datini unitatea noastră națională; el e păstrătorul caracterului nostru în lumea aceasta franțuzită și nemțită, el e singurul care n'a desperat de soarta noastră în Orient. Așa chilos și greoiu cum este, e o parte de rezistență în el, pe care nimeni n'o poate sfărâma, nimeni îndupleca. Lipit în Basarabia, de colosul ucigător de nații al Rusiei, el, neamul răzător al lui Miron Costin, își bate joc de muscali sub nasul lor, parc'a lui ar fi împărăția Muscalului. În Ardeal scoate cusur Ungurului și Neamțului; pretutindeni acelaș, pretutindeni întruparea tinereței etnice, pretutindeni simțindu-se și fiind superior celor ce-l înconjoară".²⁾

CLASA DE MIJLOC

În evul mediu românesc, orânduirea socială se compunea din boieri mari, - boieri mici, slujbași, - clerul laic și monastic, - clasa de mijloc a breslașilor, - răzeșii, țărani liberi, proveniți din războinicii improprietăriți, - și țărani legați de pământ, puși sub ocrotirea boierilor pe moșiile cărora se aflau.

Dintre aceste categorii sociale numai răzeșii și clasa de mijloc erau administrate de stat; boierii mari erau niște adevărați autocrați pe moșiile lor, boierii mici, care erau slujbași se puneau sub oblăduirea boierilor mari, - clerul își avea autonomia lui. Clasa de mijloc se compunea din bresle de neguțători și meseriași cu stărostiile lor. Numai pământeni puteau face parte din bresle.

¹⁾ Arbore (Zamfir) Eminescu ziarist și cugetător politic, *Semănătorul* (VIII) 1909 nr. 26, pg. 533, - citat după D. Murărașu, „Naționalismul lui Eminescu“ pg. 294-295.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 388.

Bătrânii din timpul lui Eminescu își mai puteau aminti timpurile când un străin nu putea fi breslaș. Breslele aveau o autoritate atât de mare, încât pricinele dintre breslași se judecau de staroste și hotărîrea se întărea de către Domnul țării. În timpurile bune ale domniilor pămîntene nu vedeai o firmă străină pe Lipscani, unde Eminescu constată în timpul lui că firmele românești devin tot mai rare. În timpurile vechi nu exista libertatea de comerț pentru obiectele de primă necesitate, — se socotea prețul grâului și al vitelor, se adăuga câștigul legitim al negustorului, încât pâine, carne, lumânări, aveau prețuri taxate cât se poate de reduse.

Românii aveau o clasă de mijloc nu tot atât de puternică ca și clasa de mijloc din alte țări străine, dar în orice caz populația orașelor avea piață în care să-și vândă munca, avea pâinea cea de toate zilele cu îndestulare. Dacă domnea un liber schimb cu țările vecine, acesta scădea ceva din bunăstarea clasei de mijloc, dar existența ei modestă era asigurată.

Pentru Eminescu istoria celor din urmă cincizeci de ani s'ar putea numi istoria nimicirii breslelor și a răzeșilor. Odată cu ideile veacului, am deschis porțile pentru produsele industriale ale străinătății. N'am putut vedea că în felul acesta ne distrugem clasa productivă a meseriașilor și a negustorilor autohtoni. Cum să poată meseriașul român să reziste importului de produse străine, dacă statul căruia îi plătește dări nu-l apără nici prin impunerea mărfurilor străine, nici prin acordare de credite. Negustorii și meseriașii români au trebuit să renunțe la tradiționalele lor ocupații și să devină proletari ai condeiului care să cerșească un post de la stat. Iată pentru ce pe Calea Mogoșoaei și pe Lipscani se înmulțesc firmele străine. Constituția a prevăzut egalitatea deplină a străinului cu românul, fără a ține seamă de superioritatea economică și de cultură a străinului, care superioritate îl face pe străin stăpân românului. Străinul este cult, are experiență, pe când românul este incult, naiv și deprins numai cu munca grea a câmpului.

„Am admis legiuiri străine? Ei bine, nu le-am admis pentru român, cu trebuințele căruia nu se potriveau, ci pentru elemente economice cu care se potriveau, și care știu a se folosi de dânsle.“¹⁾

¹⁾ Op. cit., vol. II, pag. 172.

Noi nu puteam admite libera concurență dintre străini și români, nu puteam în numele principiilor umanitare și liber-schimbiste să lăsăm pe român la discreția străinului. Sub regimul liberei concurențe indivizii cei mai abili se fac cei mai bogați și mai puternici, - iar în legăturile cu străinătatea copilul industriei naționale nu poate primi lupta cu industria bărbată a străinătății: „Și copilul industriei naționale trebuie crescut întâiu, ferit de lupta cu industria bărbată a străinătății și abia când se va imputurnici și va ajunge egal în tărie, îl putem lăsa să concureze sub regimul libertății comerțului“.)

Eminescu este nevoit să constate că nici organizația veche atât de sănătoasă n'a susținut în deajuns clasa de mijloc. Datorită ideilor liberaliste României au renunțat la vechea organizare a muncii naționale. Instituția corporațiilor ni s'a părut învechită, contrariu libertății absolute și am deschis granițele pentru străini, în special pentru israeliți. Rezultatul acestei năvale a fost că s'a format o pătură de industriași străini, în mare parte israeliți. Douăzeci de mii de străini pe an! Un oraș întreg! În timpul acesta nația română este redusă la salahorie agricolă. Statisticile Doctorului Suțu arată descreșterea populației române în orașele din Moldova și înmulțirea populației străine, în special a Evreilor, ceea ce înseamnă de fapt, înlocuirea clasei noastre de mijloc cu israeliți.²⁾

Mizeria păturei țărănești, nimicirea breslelor, declasarea generală, - iată opera liberalismului în România. În timpul lui Stirbei Vodă alaiul breslelor se compunea din patruzeci și cinci de bresle și corporații, pe când în alaiul istoric al breslelor dela încoronarea Regelui Carol I României aveau cinci sau șase bresle, în timp ce Evreii aveau douăzeci, reprezentând douăzeci de organizații de „stat în stat“.

„Cele douăzeci de steaguri jidovești din cortetul istoric al încoronării, seamănă cu steagurile unei armate de invazie, intrate în lăuntrul unei cetăți, ale cărei chei istorice au fost vândute de un trădător“.³⁾

Remediul acestei situații este o reorganizare sănătoasă a statului, o dreaptă cumpănire între mijloace și trebuințe, ca în vre-

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 463.

²⁾ „Industrie și comerț“, op. cit., vol. III, pg. 37-49.

³⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 138.

murile vechi. Această organizare, pornită sub domnia altor idei decât cele liberaliste, ar realiza armonia intereselor, ar înlocui specula cu industria națională, acea industrie care întregeste activitatea agricolă și stă în legătură cu ea. În felul acesta trebuie reorganizat statul român și numai în felul acesta putem avea o clasă de mijloc puternică într'un stat sănătos.

A R M A T A

Pentru Eminescu puterea morală a unui stat o constituie Domnia națională, iar puterea fizică este armata. Organul puterii fizice, adică organul ostirii, este soldatul.

Armata și aristocrația au fost cele două mâini puternice ale vestiților noștri Domni din veacul nostru de aur.

Fără o armată permanentă și fără recrutări, Voevozii țărilor românești ridicau întreaga suflare din țară împotriva dușmanilor care ne încălcau pământul.

Domnul Carol I a creiat o ostire disciplinată și a inzestrat-o pe cât i-a îngăduit situația noastră economică.

Ostirea română reprezintă și trebuie să reprezinte poporul român adevărat, așa cum este el, cu urmele marilor virtuți de altădată, care în restul societății s'au pierdut.

Eminescu cere conducătorilor țării să fie cruțători cu sângele soldatului și cu banul românului. Tristele constatări în legătură cu felul cum este condusă armata, sunt prilejuite de războiul ruso-turc din 1877, la care am luat și noi parte și care „ne-a costat mii de suflete viteze, zeci de milioane și poate o provincie”. Eminescu este revoltat împotriva felului cum s'a făcut participarea noastră la acest războiu, începând cu convenția dela Livadia, care a dat armata și țara pe mâinile Rușilor, fără chezașie, zapis sau amanet, și sfârșind cu condițiile în care a trebuit să lupte și să moară viteazul dorobanț român pe câmpiile Bulgariei, prost îmbrăcat și prost hrănit. Acest soldat trebuie să lupte în afară de turcul păgân cu foamea și cu frigul. „Soldații noștri au fost trimiși fără să li se dea armament, haine și hrană.”¹⁾ Istovirea noastră economică, împreună cu hoția unora, ne-a împiedecat de a avea

¹⁾ Art. „Dorobanții”, 5 Ianuarie 1878, cit. după del D. Murărașu, Naționalismul lui Eminescu, pg. XX.

în războiul cu Turcii o armată mai mare. Intoarcerea acestei armate brave din războiu, îi dă lui Eminescu prilejul să constate starea de goliciune și de mizerie în care au adus-o cei care nu s'au îngrijit din vreme de ea și-l face să se gândească la milioanele care s'au furat, pentru a fi adusă în halul acesta. În campania de iarnă din Bulgaria răbdarea soldatului român a fost pusă la grea încercare și a fost, pentru Eminescu, poate mai de admirat decât curajul său.

Statul trebuie să aibă grije de armată, să fie mândră și puternică, ca să ne poată apăra ființa și drepturile noastre etnice. Dar să nu uităm, ne spune Eminescu, cu gândirea lui valabilă pentru toate timpurile românismului, că această armată trebuie să ne apere pe noi în primul rând, să asigure existența și drepturile neamului, și numai în al doilea rând să apere creștinătatea amenințată de păgâni. Nu ne putem risipi puterile noastre vii, popor mic și relativ slab, cum suntem, ci trebuie să fim cruțători cu sângele și cu banul nostru, pentru a asigura viitorul neamului.

În sânul oștirii nu își pot găsi adăpost cei lipsiți de caracter și trădătorii de meserie. Eminescu nu scapă ocazia de a acoperi cu ponosul rușinii pe ofițerii de gardă care au participat la de-tronarea lui Cuza Vodă și singura lui mângăiere este că toți acești ofițeri sunt străini de origine, în special greci din pătura superpusă.

Pentru Eminescu, ca pentru orice român adevărat, armata, tăria de totdeauna a statului, nu poate fi decât o școală a onoarei, a cinstei, a muncii și a jertfei pentru țară.

ȘCOALA

Eminescu prin studiile lui și prin constatările făcute pe teren ca revizor se dovedește un bun cunoscător al problemelor școlii românești. El studiază relele de care suferă învățământul, începând cu școlile primare și sfârșind cu universitățile. În primul rând cei care au în mâinile lor soarta învățământului nu sunt destul de pregătiți. Învățătorii sunt cei dintâi care nu corespund: unii nu știu scrie bine, nu știu să despartă cuvintele și nu știu să pună virgula unde trebuie. În privința ortografiei și a sintaxei este „babilonie curată”. Pentru obținerea titlului de profesor de liceu

nu se cerea decât absolvirea liceului și depunerea unui concurs ca vai de capul lui. Cât despre universități, situația nu este mai bună: oameni pregătiți să fie profesori secundari au ajuns profesori universitari. Eminescu cunoaște bine toate metehnele profesorilor universitari și ale universităților noastre și nu se poate spune că este îngăduitor în judecățile lui. El condamnă pe profesorii care nu știu carte, dar fac politică și ajunge la concluzia că universitățile ar trebui curățate de toți postulanții și semidocții care îi ocupă catedrele. Pentru recrutarea personalului didactic el cere în primul rând cunoștințe serioase, dovedite prin lucrări și printr'un trecut științific însemnat. Să nu se pună bază pe titluri în primul rând, căci ele dovedesc puțin uneori. Să nu se mai întâmple să avem avocați profesori de teologie și avocați revizori școlari. Pentru Eminescu este scandalos să constate că un rețevist cu patru clase primare, un agent electoral, este șeful diviziei școlilor din Ministerul Instrucțiunii în România. Aceasta arată relele nefaste pe care le aduce politicianismul în învățământ.

Păcatul cel mare al statului român în privința învătământului este că n'a urmat calea firească și n'a folosit buruiana noastră de leac care este munca. Trebuiau școli multe. Ele trebuiau înființate treptat și susținute cu muncă. În primul rând puținele școli câte erau ar fi trebuit să se ridice la cel mai înalt grad de dezvoltare cu putință. Generația următoare ar fi făcut altele mai bune și astfel în treizeci de ani aveam școli multe și bune, care ar fi crescut o generație capabilă să gândească limpede și cu temei.

Școlile din România, atât cele primare, cât și cele secundare, îngreue prea mult memoria copiilor cu o mulțime de cunoștințe nefolositoare. Eminescu constată că nicio programă din lume nu este atât de încărcată ca cea din România. În schimb se lasă în paragină caracterul și dezvoltarea caracterului. Misiunea școalelor nu constă în cultura excesivă a minții, excepție făcând școlile înalte, ci în creșterea caracterului. „... școala n'ar trebui să fie o magazie de cunoștințe străine, ci o gimnastică a întregii individualități a omului; elevul, nu un hamal care-și încarcă memoria cu saci de coji ale unor idei străine, sub care geme, ci un om care-și exercită toate puterile proprii ale inteligenței, întărindu-și aparatul intelectual, precum un gimnast își împuternicește până 'n gradul cel mai mare, aparatul fizic, fie 'n vigoare, fie 'n îndemănare. Aci vorbim se 'nțelege, de învățământul educativ din

școalele primare și secundare, nu de universități. La cele dintâi metođul de predare e lucrul de căpetenie; la universități metođul e indiferent, căci aci se cere știință și numai știință... esența universității rămâne știința, abstracție făcând de orice alt scop; pe când esența celorlalte școli e creșterea".¹⁾

În școlile primare și secundare educația se face prin diferite mijloace, dintre care cel dintâiu este religia. Partea pur dogmatică a religiei cu vremea se pierde, dar sâmburele ei moral rămâne și formează tăria caracterului. Instituțiile noastre interconfesionale produc, după Eminescu, pe toți pehlivanii și papugii care aspiră doar la funcțiile statului. De aceea Eminescu crede în rosturile școlilor confesionale și citează școlile catolice din București, cercetate de copii români și chiar și de evrei. În Ardeal școlile confesionale ale Românilor sunt institute vrednice de admirat, care disciplinează caracterul populației românești și care contribuiesc în mare măsură la menținerea sentimentului național.

Dar dragostea de neam nu-i întunecă lui Eminescu spiritul de dreptate, naționalismul lui nu devine șovinism când este vorba de alte neamuri. El recunoaște și populațiilor din Dobrogea revenită la patria mamă, dreptul la școli confesionale. Chiar susține aceasta în articolele lui privitoare la organizarea acestei provincii, aceasta fiind singura cale prin care ne putem apropia neamurile din această provincie. Predarea tuturor obiectelor să se facă în limba maternă a copiilor, iar limba română să fie obiect de studiu obligatoriu.²⁾

În articolele „Invățământul clasic” și „Sterilitatea învățământului nostru”, Eminescu arată rostul culturii clasice și raporturile dintre învățământul clasic și cel real. Cultura clasică are calitatea determinantă de a crește, adică de a educa, - ea este în esență educativă. Spiritul de adevăr, de ordine și de frumusețe al antichității clasice este regulatorul statornic al inteligenței și al caracterului, precum și izvorul simțului istoric. „Studiile clasice cresc spiritul și caracterul tinerimii. Ceea ce câștigă cineva prin ele, dacă sunt bine predate, este aptitudinea de a înțelege lesne, de-a coordona repede orice altă materie a cunoștinței omenești”.¹⁾

1) Op. cit., vol. III, pg. 415-416.

2) Art. „Norme pentru organizarea Dobrogei”, op. cit., vol. II, pg. 387.

1) Op. cit., vol. IV, pg. 270.

Fundamentul culturii se datorează studiului antichității clasice. Important este ca spiritul de adevăr care domnește în cultura clasică să stăpânească și în societatea noastră. Studiul clasic este necesar la acele profesii care determină spiritul public, la învățații de profesie, la juriconsulți și la cler. Ceea ce respinge însă Eminescu, este amestecul celor două ramuri de învățământ, clasic și real, în una și aceeași școală, fără preponderența uneia sau alteia.

În felul acesta se desprind din scrisul lui Eminescu primele școli românești și drumul învățământului nostru.

B I S E R I C A

Biserica românească este o biserică națională. În Moldova Iuga Vodă o face neatârnată de orice autoritate bisericească străină. Mitropolitul Sucevei era egal în grăd cu patriarhii Răsăritului. În Țara Românească de asemenea, biserica și-a putut urma dezvoltarea ei proprie spre binele poporului. Biserica lui Matei Basarab și a lui Varlaam este maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbei și unitatea etnică a poporului român. În țările unde românul nu are un stat național biserica este azilul de mântuire națională a tuturor fiilor neamului.

Așa vede Eminescu biserica și menirea ei. Dar pentru a-și putea îndeplini chemarea, biserica trebuie să aibă în Stat o poziție consolidată, ferită de orice influență politică. Nu se poate îngădui ca biserica să devină un instrument politic în mâna tagmei patriotice, „un teatru pentru avocații fără pricini“.

Eminescu dorește preotului dela țară, la fel ca și învățătorului, asigurarea unei situații materiale corespunzătoare, pentru a-și putea îndeplini nestingherit opera de apostolat la care este chemat de biserică și de neam.

A D M I N I S T R A Ț I A

Administrația, după Eminescu, înseamnă a privi buna stare a țării ca pe un lucru încredințat înțelepciunii și vegherii tale. Administrația este o știință care cere cunoștințe speciale de economie națională, finanțe și statistică, precum și o largă cunoaștere a legilor țării. Administrația înlătură, prin puterea care i-o dă

autoritatea, piedecile care se opun dezvoltării economice și intelectuale a țării. Într'un loc este nevoie de refacerea unui pod distrus de ape, dincolo ar fi trebuință de un preot bun, pătruns de sentimentul datoriei lui.

Administrația pe care o vede Eminescu sub ochii lui este incultă, venală și plină de vicii. Pe deasupra este și foarte costisitoare. Răul social constă în ridicarea unei păături de ignoranți și de necinstiți care administrează țara.

„Dacă vom lua lista prefectilor și a subprefectilor din țară și în genere personalul administrativ, vom afla că toată generația consistă din cenușeri, din oameni cu patru clase primare, care în viața-le n'au muncit nimic și care nu știu administra pentru că n'au învățat nimic.

Înainte de modernizarea Statului român administrația era tot incultă, dar era incontestabil mai cinstită și mai puțin costisitoare. În vremurile vechi se realiza mai ușor armonia intereselor clasei conducătoare a boierilor cu interesele țăranilor. Subprefecții sau zapcii se îngrijau ca fiecare țăran să-și lucreze ogorul, să depună partea lui în coșarele de rezervă și din când în când îl mai scotea la facerea vreunui drum poruncit de Domnul țării.

De când cu formele noi, omul este liber să nu lucreze pământul, să nu-și samene ogorul și să nu facă provizii pentru timpuri grele. De când cu ideile noi, lipsește în toate funcțiile publice pregătirea profesională. Astfel există miniștri de resort care nu-și înțeleg ramura de activitate a departamentului lor. Subprefectul a ajuns un agent de corespondență între prefectură și primărie, prefectura un birou de corespondență între minister și subprefecturi, iar primăria un birou de corespondență între autoritățile și particulari. Adică toate aceste organe administrative fac o treabă pe care serviciul poștal o face mai repede și mai bine. Nu ne-am mulțumit să importăm numai idei din Apus, dar până și regulamentele speciale ale serviciilor publice și până și circularele ministeriale sunt traduse adeseori după cele străine, fie că se potrivesc, fie că nu se potrivesc cu realitățile de la noi. Dar, după cum ne spune Eminescu, nu se administrează o țară cu legi și cu regulamente traduse cuvânt cu cuvânt din franțuzește, ci se cere gândire proprie și muncă proprie.

Declasarea generală a format la noi o armată de proletari ai condeifului, vreo 40.000, mai numeroasă decât armata țării.

Toți acești scribi se află într'o goană permanentă după posturi, toți vor să trăiască din bugetul țării. Schimbările politice întrețin nesiguranța permanentă din administrație, funcționarii fiind la discreția guvernului, fiecare partid când ajunge la putere dă afară din slujbe pe cei care sunt adversari politici și își plasează partizanii.

În fața acestei situații, se cere o administrație stabilă și cinstită, formată din oameni cu o temeinică cultură, cu multă priecere și cu o lungă experiență. Cel care administrează trebuie să gândească pentru cel care nu gândește, să cumpănească bine dările comunale și sarcinile țaranului, să realizeze armonia intereselor Statului cu ale indivizilor și claselor sociale. Funcționarul onest să fie neatârnat de capriciile politice, săteanul să fie stăpân pe munca și pe vitele sale, proprietarul pe pământul său, într'o deplină solidaritate. Numai așa se înlătură abuzurile și se poate lupta împotriva declasării generale.

MAGISTRATURA

Magistrătura trebuie să fie stabilă, neinfluențată de schimbările politice, iar magistrații inamovibili. Eminescu pledează în scrisul său pentru o „inamovibilitate organică, bazată pe-o lege strictă de admisibilitate și înaintare“. Aceasta cu atât mai mult, cu cât la un moment dat statul liberal a lansat prin C. A. Rosetti ideea periculoasă a electivității magistraților, care spre norocul țării a fost respinsă de Inalta Curte de Casație cât și de adunarea corpului avocaților“. Noi cerem numirea prin concurs de titluri și vechime de serviciu, precum și inamovibilitatea.¹⁾ Aceasta o face Eminescu cu atât mai multă tărie, cu cât constată că în zilele lui magistratura este amovibilă, ușor de intimidat și formată din tineri cu puțină experiență. Este neadmisibil ca să vie Camera și să declare nulă o sentință judecătorească.

Poporul român are simțul de drept înăscut. Veacuri întregi în istoria lui s'a judecat după dreptul consuetudinăr, fără cod și fără legiuri, după dreptul viu, care are de cele mai multe ori mai multă putere decât legile scrise, traduse din limbi străine. Numai dela Fanarioți, de când au început a se strica obiceiurile bune din bătrâni, avem un cod. Pravilele lui Mateiu Basarab nu

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 388.

s'au aplicat decât în partea lor canonică. Față de aceste calități ale poporului, ne trebuie o magistratură independentă de partidele politice, inamovibilă și formată din oameni pricepuți la legi și care să cunoască firea poporului nostru, pentru a sluji cât mai bine dreptatea și pentru a contribui la reînvierea sentimentului de drept prezent în sufletul românilor de altă dată.

ORGANIZAREA UNEI PROVINCII (DOBROGEA)

Pentru a arăta întreaga gândire biopolitică a lui Eminescu, în partea ei de organizare practică, am socotit necesar să arătăm cum înțelege poetul geniului românesc să fie organizată o provincie revenită la sânul patriei și cum înțelege să ne purtăm cu neamurile minoritare dela noi din țară.

Pacea dela San Stefano și tratatul dela Berlin au adus României Dobrogea lui Mircea. Această provincie ne revine nouă prin dreptul istoric care nu poate fi contestat și prin consimțământul populațiilor, care constituie și el un veritabil titlu de drept, întregitor dreptului istoric.

Intr'o serie de articole, Eminescu se ocupă de soarta Dobrogei, această „dependință naturală a țării românești” și de felul cum trebuie făcută încorporarea la patria mamă. Nimic mai greșit decât încercarea de a civiliza Dobrogea la iuteală și a o încorpora în viața juridică și administrativă a Statului român. În Dobrogea sunt realități care nu pot fi neșocotite și care cer un studiu amănunțit la fața locului. Nimic din legile noastre nu se potrivește cu starea prezentă în Dobrogea. Trebuie să respectăm datinele locale, felul de a fi, adică individualitățile locale ale populațiilor din această provincie. În primul rând nu putem să deposezăm pe Turci, Tătari și Bulgari de drepturile lor, să le luăm pământul lor și să dăm coloniștilor. Aceasta ar însemna să ne atragem ura dintru început. Dar mai mult decât aceasta noi nu trebuie să uităm că suntem un popor mic, cu frați robiți sub stăpâniri străine și trebuie să procedăm cinstit cu celelalte neamuri minoritare. Noi trebuie să fim conduși în actele noastre politice de o mare moralitate. Nu putem trata părți din alte popoare ca o turmă necuvântătoare, nu putem împușca oameni, nu putem imita exemplele popoarelor mari care folosesc de multe ori forța în locul dreptului. Popor mic, cum suntem, singura noastră țarie este „dreptul, dreptul

legăturit, juruit, întărit cu șapte peceți".¹⁾ Cât simț politic și câtă omenie românească în aceste gânduri eminesciene. De altfel nu trebuie să facem un efort, noi Românii, ca să fim drepți și îngăduitori. Intreaga noastră istorie este brăzdată luminos de dreptatea românească, de îngăduința noastră față de alte neamuri și religii, cu un cuvânt de omenia noastră tradițională. Trebuie să păstrăm, după cum ne spune și Eminescu, până la urmă, până în ultimul moment al vieții noastre „mândria și sentimentul dreptății noastre” și omenia noastră străbună.

Intr'un loc Eminescu vorbește de pericolul ce există pentru un stat atunci când ia pământul populațiilor locale pentru a le coloniza. Acest procedeu constituie un mare pericol pentru statul care îl aplică, întru cât atunci când, la o cotitură a istoriei, ar pierde o parte din moșia străbună, statele cotropitoare ar proceda la fel cu teritoriile robite, fără putința de a protesta. Așa au făcut Austriacii cu moșiile bisericesti din Bucovina. Omul politic trebuie să se gândească la viitorul nației lui, la toate posibilitățile nenorocite care se pot întâmpla într'o zi țării și poporului. Iată câtă prevedere politică și câtă grijă pentru viitorul neamului dovedește Eminescu.

În Dobrogea Eminescu cere să se lase organizarea administrativă care era înainte de încorporarea la România și să nu se impună nicio dare nouă peste cele care existau înainte de războiu. Căsătoria să fie considerată, așa cum este de fapt pentru populațiile din Dobrogea, o chestiune religioasă și nu juridică, iar cauzele matrimoniale să fie judecate de către forurile care le judecau și înainte. În privința administrației să nu se repete procedeul aplicat în Basarabia de Sud în cei 20 de ani cât revenise la noi, când am umplut-o cu o pleură de funcționari fără știință de carte și lipsiți de omenie, cu tot ce avea țara mai inept și mai corupt. Cât de actuale ni se par aceste observații! Ce bun cunoscător a fost Eminescu al stărilor de lucruri dela noi și al firii noastre.

În privința școlilor din Dobrogea, Eminescu susține dreptul populațiilor locale la școli confesionale, întreținute din fondurile religioase, conduse de membrii laici și clerici ai comunităților

¹⁾ Art. „Anexarea Dobrogei și dreptul nostru istoric”, op. cit., vol. IV, pg. 339).

respective, cu limba de predare maternă și cu studiul obligator al limbii române.

Ce bine a pătruns Eminescu rostul școlilor confesionale! Ce gânditor politic profund a fost, gândindu-se la toate pericolele care amenință poporul nostru în negura viitorului. Astăzi putem vedea din nou marea însemnătate națională a școlilor confesionale din Ardeal. Oarbă a fost politica românească, uriaș crește poetul neamului cu cât înaintăm în timp.

LIMBA ROMÂNEASCĂ

Limba românească are o admirabilă unitate încă din timpurile Mitropolitului Varlaam, aceeași în „toată româniimea”. Avem o limbă comună întregii naționalități române.¹⁾ Biserica românească a creat limba noastră literară, a sfințit-o și a ridicat-o, una pentru toată suflarea românească. Eminescu admiră vechea zidire a limbii strămoșilor, constatând însă în timpurile lui atâtea slujiri și siluiri ale limbii, începând cu toți stricătorii de limbă și până la „pășarea gazetarilor”. Pentru Eminescu scrisul lui Nicolae Bălcescu este o dovadă că limba românească din timpul acestui scriitor și înainte de dânsul era pe deplin formată și „în stare să reproducă gândiri cât de înalte și simțiri cât de adânci, încât tot ce s'a făcut de atunci incoace în direcția latinizării, franțuzirii și a civilizației „pomădate” a fost curat în dauna limbii noastre.²⁾

Limba are mare însemnătate în viața unui neam. Ea are o mare putere asupra sufletului trezind energiile și pasiunile vechi. Proprie fiecărui neam, limba are un mare rol în formarea omului, căci contribuie la plămădirea întregii lui personalități. Pentru noi „limba românească este tot odată organul prin care neamul își cunoaște ființa sa proprie, organul prin care acest neam moștenește avutul intelectual și istoric al strămoșilor lui. Copilul nu învață numai a vorbi corect, el învață a gândi și a simți românește.³⁾

SĂNĂTATEA POPORULUI

Vom zăbovi în rândurile ce urmează asupra preocupărilor pe care le are Eminescu în legătură cu sănătatea poporului român,

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 188.

²⁾ Op. cit., vol. II, pg. 155.

³⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 276.

cât și asupra metodelor pe care le folosește pentru a arăta în toată goliciunea realitățile românești.

Fii ai secolului al nouăsprezecelea, nu ne simțim îndreptățiți în cercetările noastre decât de două lucruri: a cita fapte exacte și a le da formulă generală¹⁾

Eminescu cunoaște marea importanță a cifrelor statistice, care îți arată realitatea mai presus de orice îndoială, ~ într'o țară, unde statistica este tratată împreună cu poezia, drept *une noble inutilité*, el afirmă împreună cu Goethe că „dacă cifrele nu guvernează lumea, ele arată cel puțin cum ea este guvernată”.²⁾

Cu cifre statistice ale morbidității și mortalității populației creștine din orașe, cu cifre care arată numărul populației în anumite epoci ale istoriei noastre, cu observațiile personale și datele culese în legătură cu viața rurală, Eminescu ajunge uneori la concluzii înspăimântătoare pentru viitorul poporului român.

Țăranul român are un regim alimentar mizerabil, compus din mămăligă cu oțet și zarzavături. El producătorul de grâu, trebuie să se hrănească cu zarzavaturi. Locuința țăranului este nesănătoasă, morbiditatea mărită. Aici trebuie să intervină conducerea statului, în schimbarea regimului de traiu al țăranului: ... „ceea ce trebuie schimbat e regimul de traiu al țăranului, care nu se poate îmbunătăți decât cu starea lui materială...”, ... „un medic modern știe că neputincioase sunt leacurile când regimul alimentar e rău; că nu există buruieni în contra uzurei, în contra semidoctilor, în contra postulanților...”.³⁾

Cu cât sărăcește mai mult populația rurală, cu atât crește și demoralizarea, care aduce după sine întotdeauna scăderea populației. Din această descreștere suferă neamul întreg: „Se observă o scădere generală a populației rurale care se urcă în raport direct cu creșterea demoralizării, a ireligiozității și cu întinderea viciilor. Dar această descreștere, pentru a avea loc, e natural legată cu degenerarea fizică a rasei române”.⁴⁾ Din cauza sărăciei, din cauza lipsei de pământ, țăranul român atunci când nu are asigurate rosturile lui nu se însoară, nu întemeiază o familie, ~ în această privință îi lipsește curajul altor rase, cum ar fi evreii.

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 124.

²⁾ Op. cit., vol. III, pg. 414.

³⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 251.

⁴⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 44.

Tot din cauza sărăciei, numărul copiilor a scăzut foarte mult la sate. La trei case dacă mai găsești un copil, doi, și aceștia slăbiți, galbeni la față, bolnavi de friguri și de alte boale. Din cauza mizeriei fizice rezultă mizeria morală. Astfel 20% din nou născuți sunt copii nelegitimi, - aceasta din cauza numărului mare de perechi care trăesc în concubinaj la țară. Datele publicate de Doctorul Ionescu pe care Eminescu îl citează ca pe un cunosctor al stării populației rurale, confirmă descreșterea populației dela sate.

Paralel cu descreșterea populației, se observă și descreșterea instrumentelor de muncă, a vitelor, cu toate consecințele ei: „Se observă în același grad o descreștere a numărului instrumentelor de muncă, a numărului vitelor. Pe de o parte existențele economice ale unui stat, pretins civilizată, cresc zilnic și pretind o muncă din ce în ce mai întinsă pentru a fi acoperite, pe de alta, prin degenerarea fizică a rasei muncitorului și prin pieirea instrumentelor sale de muncă, se înlătură însuși posibilitatea muncii“.¹⁾

Eminescu a luptat fără odihnă și fără cruțare împotriva cărciumăriei dela sate, împotriva acestei otrăviri a țaranului cu rachiu, care îi slăbește brațele și îi tâmpește mîntea, - a luptat cu aceeași pasiune împotriva cămătăriei și a arătat urmările ei dezastruoase, cerând reglementarea ei prin lege, indiferent dacă se opune sau nu drepturilor omului și libertăților cetățeanului, - și a mai luptat împotriva unui rău care le cuprinde pe toate, împotriva exploatării neomenoase a țaranului din partea statului, făcută de demagogia liberalistă: „Cauza morbidității țaranului român, este exploatarea neomenoasă la care este supus în linia întâia din partea Statului, în linia a doua de către mulțimea nenumărată de străini, pe care îi susține cu munca lui. Cauza e demagogia care se hrănește din spinarea lui, uzura roșie, administrația roșie, sporirea bugetelor de cheltuieli ale Statului, județene și comunale, prestațiunile făcute pe moșiile roșiilor, sărăcia ce urmează de acolo că i se fură timpul fără compensație, regimul alimentar rău; iar nu clima și epidemiile“.²⁾ Sub aceeași climă în alte timpuri poporul nostru era sănătos și sporea până mai alaltăeri, sub domniile pămîntene. Acum suferă și scade sub domnia liberalismului și sub povara sarcinilor impuse pentru întreținerea unei xenocrații fără mîntie și fără inimă“.

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 44.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pag. 262-263.

Proletariatul condeifului din cauza sărăciei este nevoit să limiteze numărul copiilor. Poporul francez practică acest păcat care este „culmea imoralității” de teama divizibilității pământului sau a averii. Din aceleași motive întâlnim acest fenomen, pe care Eminescu îl cunoaște, la Sașii din Ardeal sub forma sistemului unui copil sau doi copii.

În privința raporturilor dintre Români și străini, cifrele invocate de Eminescu sunt și mai alarmante pentru viitorul neamului nostru. Datele statistice ale Doctorului Flaișten, care numai tuțuian din Vrancea nu poate fi, arată că în Iași mor doi români, ca să facă loc unui evreu.) Mizeria clasei de mijloc ne explică în parte și marea mortalitate a populației ortodoxe din București, în raport cu procentul mare al nașterilor străinilor. *) În Moldova proporția nașterilor dintre Români și străini, în speță evreii, este și mai îngrijorătoare. Să nu uităm însă că mizeria fizică și cea morală aduc după sine decăderea averii publice și slăbirea organismului statului. Ceea ce trebuie însă să ne impresioneze este degenerarea rasei, consecință a degradării fizice și morale a țăranilor în special și a tuturor românilor în general. Astfel medicii militari constată tot mai mult la recrutări această mizerie fizică, această degenerare a rasei românești. Acesta este punctul central al sănătății poporului român și al viitorului nostru ca neam.

Iată roadele politicei democratice în România! Așa se prezintă individul și neamul sub regimul libertății, egalității și fraternității. Cifrele statistice dela noi n'au pereche în nicio țară din lume. Decădere fizică, decădere morală, decăderea averii publice și descreșterea populației. Poporul este lăsat la discreția unei administrații fără nume care se află în buzunarul jidanilor. După iudaizarea economică, urmează această decădere fizică și morală a poporului care este o adevărată „vânzare de țară și naționalitate”.

1) Art. „Progresul mortalității poporului român”, op. cit., volumul IV, pg. 132-138.

2) Art. „Industrie și comerț”, op. cit., vol. III, pg. 42-44.

CHESTIUNEA ISRAELITĂ

„Să nu ne ucidem chiar cu mâinile
noastre”... *Eminescu*

„Sîlă ne este de a vorbi de chestiunea
israelită, de acest act de înaltă imora-
litate. *Eminescu*

Chestiunea israelită este pentru Eminescu o chestiune de viață și de moarte a poporului român.

Tratatul dela Berlin prin articolul 44 ne-a impus modificarea articolului 7 din constituție care prevedea că străinii necreștini nu pot deveni cetățeni români. Alianța israelită mondială și evreii din țară au crezut că a sosit momentul ca să pretindă împământenirea în masă a evreilor. În fața acestui pericol de a vedea 600.000 de Evrei proaspăt imigrați în țară intitulându-se români, Eminescu în presă, Conta în Cameră și Alexandri în Senat, se fac apărători vajnici ai drepturilor neamului amenințat în ființa și viitorul lui.

Eminescu duce o campanie de presă susținută și bine documentată pentru lămurirea opiniei publice și pentru împiedecarea împământenirii în masă. Tratatul dela Berlin a pus o condiție negativă: deosebirea de religie să nu mai fie o piedecă la dobândirea cetățeniei române, dar nimeni nu ne împiedecă să punem alte piedece împământenirii Evreilor. Puterile străine nu se pot amesteca în afacerile noastre interne. În lăuntrul țării trebuie să ne conducem după principiul strămoșilor noștri: *salus rei publicae summa lex*.

Rasă străină, neasimilabilă, care trăiește prin specularea muncii altora, elemente fără patrie și fără naționalitate, Evreii apar acolo unde se întâlnește pseudoliberalismul cu semi-civilizația. „Pretutindeni unde apar sunt semnul sigur; simptomul unei boli sociale, a unei crize în viața poporului, care ca în Polonia se sfârșește câteodată cu moartea naționalității”.¹⁾ Evreii fiind clasă de mijloc și legislația liberală fiind exclusiv în favorul acestei clase, ei vor deveni privilegiați, iar românul va ajunge slugă la jidan. „Dacă statul român ar fi puternic - ceea ce un stat *liberal* nu poate fi, căci el renunță la puterile sale în favoarea individului, - dacă nația română ar fi economiceste puternică, ceea ce o nație

1) Op. cit., vol. II, pg. 131.

agricolă nu poate fi, căci valoarea producerii ei e mărginită într'un mod fatal, atunci chestiunea israelită n'ar fi un pericol, ba nu s'ar fi născut niciodată. Chestiunea israelită e ducerea *ad absurdum* a liberalismului din România...¹⁾ Într'un stat lipsit de clasă de mijloc autohtonă, într'un stat în care industria și negoțul sunt la început, nu putem îngădui ca negoțul de import și export, drumuri de fier și orice activitate economică în general, adică întreaga circulație a sângelui social să încapă pe mâini străine, mai precis jidovești.

Evreii sunt veneticii care speculează munca altora și care în ultima analiză trăesc din precupețirea muncii productive a poporului nostru. Evreii disprețuiesc munca productivă, „singura creatoare a drepturilor“. Evreul, spune Eminescu, nu cere ca și clasa de mijloc din secolul al XVII-lea libertatea de a munci, ci libertatea traficului muncii altora.

Evreii au nenorocit populația din Galiția și din Bucovina prin traficarea muncii, prin băuturi spirituoase și prin cămătărie. În Galiția unde au avut dreptul să cumpere proprietăți rurale, au despoiat pe țăran de pământul lui. Gazeta oficială a acestei provincii arată că numai în cinci ani s'a publicat vânzarea silită a 800.000 de imobile țărănești, - un popor întreg desmoștenit pe cale de a-și părăsi vetrele strămoșilor spre a emigra în America“. Iată rezultatele feroase ale dominațiunii jidovești în Galiția, iată perspectivele ce ne așteaptă dacă îi decretăm români pe Jidovii din țară.

Ce vor face mâine când vor putea să-și spună Români? „Dacă astăzi când n'au plenitudinea drepturilor civile și nici pe cele politice, au pus mâna pe tot negoțul și pe toată industria mică din Moldova, dacă astăzi se lăfesc înspăimântător asupra șesului țării românești, dacă azi se încuibă în vatra harnicilor Olteni, ce va fi mâine, când vor avea drepturi egale, când vor avea puțința de a-și zice Români, când vor avea înscris în dreptul formal, că patria aceasta este a lor tot deopotrivă cu noi?“²⁾

Cu ce drepturi ne cer Evreii egalitatea cu noi? Eminescu se întreabă aceasta cu toată pasiunea dragostei de țară de care este capabilă inima lui: „Ei au luptat cu Turcii, Tatarii, Polonii

1) Op. cit., vol. II, pg. 448-449.

2) Op. cit., vol. III, pg. 65.

și Ungurii? Lor le-au pus Turcii, când au înfrânt tractatele vechi, capul în poale? Prin munca lor s'a ridicat vaza acestei țări, s'a desgropat din învăliurile trecutului această limbă? Prin vreunul din ei și-a câștigat neamul românesc un loc la soare? De când rachiul este un element de civilizație?¹⁾)

Eminescu arată într'o documentare istorică evoluția drepturilor Evreilor în țările liberale din Apus. În Franța au obținut abia la 1879 drepturi egale cu creștinii, iar în Prusia aceste drepturi au fost obținute cu multă greutate și după mai bine de 60 de ani de luptă, recunoscându-se prin legea din Iulie 1869 egalitatea perfectă sub toate raporturile a Evreilor pământeni.

Dar pentru Eminescu pericolul nu constă în împrejurarea, că Evreii ar acapara întreaga proprietate românească, ci în aceea că ei nu sunt și nu pot fi Români. Eminescu nu opune mozaismului creștinismul, el vorbește de rasa veche, destructivă, egoistă și corupătoare a Evreilor, pē care o opune neamului românesc.

Aici este pericolul pentru noi, aici este miezul problemei evreiești pentru Eminescu. Partea aceasta îl situează pe Eminescu la înălțimea exclusivismului anti-iudaic al revoluției național-socialiste, cu amănuntul foarte important că Eminescu denunță pericolul iudaic cu cincizeci de ani înainte. Ca și național-socialismul de azi, Eminescu susține că Evreii sunt o rasă care nu se asimilează și care viciază organismul popoarelor cu care vin în contact. Prin rasă, ca întotdeauna, Eminescu înțelege „firea organismului“.

„Dacă Evreii s'ar asimila așa de ușor, pentru ce națiunea germană, element colosal istoricește, economicește și politicește, nu i-a putut asimila de-atâta vreme?... Pentru ce, în loc să se asimileze Evreii, s'a jidovit presa, literatura, economia și mișcarea politică în Germania?“²⁾) Răspunsul lui Eminescu este limpede: „din cauza religiei, a moravurilor, a rasei și prin urmare a firii organismului lor, Evreii nu se pot asimila cu niciunul din elementele naționale europene, ci cu totul dimpotrivă. Supuși cu drepturi restrânse, sau cetățeni cu drepturi depline într'un Stat, ei sunt Evrei și nu pot fi altceva. Infigerea lor în viața națiunilor prezintă un caz patologic absolut identic cu înlocuirea unui element străin într'un organism viu: nu organismul asimilează elementul străin, ci acesta descompune și-și asimilează organismul.“³⁾)

¹⁾ Op. cit., vol. II, pg. 132.

²⁾ Op. cit., vol. III, pg. 176.

³⁾ Op. cit., vol. III, pg. 176-177).

Eminescu arată pericolul nefast al Evreilor pentru cultura popoarelor. Pretutindeni unde s'au amestecat în viața culturală a țării au falsificat și corupt cultura națională.

În fața pericolului iudaic noi suntem obligați să ducem o luptă pe viață și pe moarte. „Niciun popor din lume nu poate fi dator de a se sacrifica pe sine colportajului, cârciumelor, uzurei, pentru cuvinte umanitare. Evreii nu ne pot pretinde ca principii ce le propagă să ne fie atât de scumpe, încât să le sacrificăm buna stare, sănătatea, viața morală și fizică a țaranului nostru, numai pentru că evanghelia pe de o parte, revoluția franceză pe de alta ne cer frăție”.¹⁾

Evreii se adună acolo unde este o societate bolnavă, unde se întâlnește pseudo-libertatea cu semi-civilizația și fug de adevărata civilizație. În momentul când vom pune temelii organice libertății și civilizației noastre, în momentul când vom ști organiza și apăra munca națională, Evreii vor pleca de bunăvoie în căutarea aceluia mediu nesănătos și corupt, favorabil dezvoltării lor.

Suprema lege a unui stat fiind păstrarea naționalității, noi trebuie să ne apărăm cu toate mijloacele împotriva străinilor.

„Naționalitatea română ca oricare alta are dreptul înăscut de a-și apăra moștenirea ei istorică și munca ei de orice alt element străin. Alegerea armelor și mijloacelor atârnă de timp, împrejurări și dacă e vorba de păstrarea rasei române în acest colț de pământ și de întărirea caracterului ei și a felului ei de-a fi, nicio armă nu este rea, întrebuintată la timpul cuvenit”.²⁾

PARTIDELE POLITICE

Eminescu vede în partidele politice niște societăți anonime, care pun la mijloc un mic capital, pentru a reuși într'o mare afacere: venirea la putere și apoi menținerea un timp cât mai îndelungat. Partidele politice au umplut țara cu comitete de exploatare a muncii țaranului, alcătuite din oameni fără știință, fără onestitate și fără avere. Partidele formează un stat în stat, iar statul adevărat, statul claselor pozitive, nu este decât o masă de exploatat. Pregătirea unor elemente necurate și lupta lor cu elementele sănătoase din țară se numește politică.

¹⁾ Op cit., vol. IV, pg. 289.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 295

Eminescu lovește fără cruțare în partidul liberal. În primul rând liberalii au o manieră mecanică de a privi lumea. Liberalismul este caracterizat prin lipsa de respect pentru tradiție și trecut, cât și prin deplina cunoaștere a naturii statului. În numele principiilor egalitare, liber schimbiste și umanitare se împrăstie ca de vânt comoara de deprinderi și de înțelepciune pe care omul a moștenit-o dela bătrâni. În numele teoriei rosetești de „om și om“, am deschis granițele sutelor de mii de proletari evrei, flămânzi, improductivi și de o lăcomie rapace. În numele egalității Românul este pus pe aceeași treaptă în țara lui cu orice venitură din lume.

Statul liberalist nu este statul național și natural care trebuie să existe în mod firesc, ci este statul rațional al mizeriei și al ambițiilor personale. Monarhia este o parodie, Camera o jucărie parlamentară. Când guvernul are în mână bugetul țării augmentabil la nesfârșit, sistemul controlului se reduce la o jucărie copilărească. Camerele se înțeleg pe sub mână cu miniștri, încât guvernul nu poate fi controlat.

Roadele politicii noastre cu ducerea la absurd a teoriilor demagogice umanitare sunt multe. Datorie publică șase sute de milioane de franci, iudaizarea țării, „vânzarea țării și nației la jidani“, declarație generală, nesocotirea realităților etnice, — acestea sunt rezultatele politicii românești. Dacă mai adăugăm încă, pe plan extern, pierderea unei părți din moșia străbună a Moldovei, Basarabiei de Sud, tabloul este complet.¹⁾

Eminescu declară că el nu luptă împotriva libertății, care este un sentiment aproape religios, ci el luptă împotriva abuzului ce se face cu unele idei. Pentru apostolii neamului nostru din trecut ideile liberale nu erau un scop, ci un mijloc, pe care îl închinau totdeauna țării și neamului. De aceea Eminescu declară că susține ideile liberale numai întru cât acestea nu produc o perturbație în dezvoltarea noastră națională și numai pe cât nu ne împing la forme de viață străine de firea poporului nostru. El crede că este bine să înaintăm încet, păstrându-ne firea noastră românească, decât să înaintăm repede, desbrăcându-ne de această fire prin străine legi și străine obiceiuri. Nu importă legiuirile care ne conduc, pot fi chiar retrograde, dar ele trebuie să pună la adăpost naționalitatea noastră și a țării noastre.

¹⁾ Art. „Roadele demagogiei noastre“, op. cit., vol. III, pg. 73-76.

Eminescu observă că o încordare prea mare a patimelor politice paralizează întregul mecanism al statului, de aceea el este împotriva luptelor politice și idealul său este un guvern care să fie al țării întregi, fără deosebire de partide. În acest regim Camera poate să aibă un colorit politic, să lucreze în sensul unilateral al unui partid.

Poetul geniului românesc crede că salvarea noastră în viitor va fi numai o mână de fier, „cârma prevăzătoare a tot ce produce nația mai vîgurec, mai onest și mai inteligent...”, o mână de fier, dreaptă și conștie de țelurile ei bine hotărîte, care să inspire *tuturor* partidelor convingerea, că statul român moștenit dela zeci de generații, care-au luptat și suferit pentru existența lui, formează moștenirea altor zeci de generații viitoare și că nu e jucăria și proprietatea exclusivă a generației actuale. ¹⁾

PĂTURA SUPERPUȘĂ

„Neromână, nu cu *legea ciolă*, nu cu *dreptul public*, nu cu *constituția*, ci cu neamul și cu obiceiurile rele. Atât de străini, încât nu le e cu puțință nici a înțelege pe român, precum acesta îi ocolește și nu vrea să-i înțeleagă pe ei”.

Eminescu

„Geniul neamului românesc e o carte cu șapte peceți pentru generația dominantă”.

Eminescu

Pătura superpusă este pentru Eminescu „un sediment de pungași și de cocote”, care cuprinde greco-bulgărimea din București și din orașele dela marginea Dunării. Elemente hibride, „fizic și intelectual stârpituri”, vlăstarele Fanarului, scursăturile orientale și occidentale, înregimentate în partidul roșu, aceste elemente stăpânesc poporul român.

„Ăvem pe de o parte rassa română, cu trecutul ei, identică în toate țările pe care le locuiește, popor cinstit, capabil de adevăr și de patriotism... Ăvem apoi deasupra acestui popor o pătură superpusă, un fel de sediment de pungași și de cocote, răsărită din amestecul scursăturilor orientale și occidentale, incapabilă de adevăr și de patriotism...” ²⁾

¹⁾ Op. cit., vol. II, pg. 355.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 185.

Această pătură superpusă este plină de o ură instinctivă împotriva tuturor elementelor autohtone și istorice ale acestei țări, pe care le nimicește în numele ideilor demagogice și unitare. Pătura aceasta străină, lipsită de tradiții, de patrie hotărâtă și de naționalitate hotărâtă, ne-a escamotat lucrul cel mai de preț pe care îl are un popor: „simțul istoric, simțul de dezvoltare continuativă și organică”. Simțul istoric și iubirea trecutului, iată ce ne răpește clasa dominantă a străinilor din pătura superpusă. Atât sunt de străini de poporul românesc, nu cu legea civilă, nici cu dreptul public sau cu constituția, ci „cu neamul și cu obiceiurile rele”, încât nu pot să înțeleagă pe român, chiar dacă ar vroi aceasta. Pentru ei geniul neamului românesc este o cartă cu șapte peceți care nu se vor rupe niciodată.

Eminescu este convins că la noi demagogia este de origine fanariotă și ea înseamnă lupta veneticului fără tradiții, fără patrie și fără trecut, împotriva celor cu tradiții și cu trecut hotărât.

Nobilul popor român a ajuns sub stăpânirea unei xenocrații odioase care trăiește din sudoarea și din sângele lui. Plebea orașelor, plebea ulișelor Bucureștilor, domnește asupra poporului. Aceste elemente au stricat viața morală a țării. Fizic fiind stărpituri, trebuie să fie și moralicește stărpituri, Coccoșei fizice îi corespunde cocoșa morală, degenerarea se asociază cu viclenia, precum se asociază țărnia fizică cu caracterul deschis. Sub influența acestei pături, biserica nu mai este biserică, școala nu mai este școală, căsătoria nu mai este căsătorie.

Pentru Eminescu nu este indiferent care va fi elementul care va determina caracterul acestei țări. El nu poate fi decât cel autohton, cel românesc. Principiile nu trebuie să fie decât un mijloc pentru păstrarea rasei române.

Străinii din pătura superpusă nu trebuie să imprimе ei caracterul acestei țări. Politica atârnă de complexiunea fizică a indivizilor, de defectele și calitățile innăscute rasei lor, căci la deosebirea de apucături se reduce până la urmă deosebirea de rasă. Există pentru fiecare individ care aparține unui neam o dispoziție organică de a gândi și de a se comporta într'un anumit fel și o imposibilitate de a acționa altcum. Oricât ar afișa cineva etichete străine, el nu poate să-și schimbe structura moștenită dela înaintași. Vorbind de cutare ziarist, Eminescu spune că a lovit în domnul X. *in abstracto*, ci în evreul său fizic, de care nu poate scăpa.

Aceeași lege va fi aplicată deosebit de doi oameni de rase deosebite. De aceea, chiar dacă străinii ar avea bunăvoința de a ne ajuta și de a ne înțelege, ei nu pot fi lăsați ca să ne conducă, fiindcă ne-ar imprima forme străine sufletului nostru. Numai elementul românesc este cel chemat ca să dea tiparul acestui stat. Străinii din pătura superpusă nu sunt și nici nu pot fi Români. Străini de sufletul acestui neam, pungașii și cocotele din pătura superpusă fraternizează azi cu Jidanii, mâine vor fraterniza cu Nemții, - toate acestea numai pe socoteala poporului nostru.

Trebue să reținem că în articolele despre pătura superpusă găsește Eminescu ocazia de a vorbi de rasa română, în înțelesul de poporul român, în opunere cu străinii din pătură superpusă, de studii cranioscopice comparative dintre Români și străini, dar mai ales în această parte își expune teoria adaptării la mediu, cu modificările care i le aduce. Am arătat în altă parte amănuntele acestei teorii, cu aplicațiile ei la istoria noastră. Adaptarea la un mediu dat, nu înseamnă superioritate organică, mai ales când mediul este nesănătos și corupt. Stejarul nu crește pretutindenea, buruienile peste tot locul. Pătura superpusă reprezintă tocmai această categorie de poltroni și vicleni, lipsiți de caracter și de demnitate, care se adaptează oricărui mediu, innăbușind elementele viguroase și demne. Dar aceasta nu poate dura prea mult. Eminescu speră că Dumnezeu va avea milă de această săracă țară și o va înzestra din nou cu oameni purtători ai tradiției și harnici a-i păstra caracterul. Pe la 1921, când se va împlini un veac dela revoluția lui Tudor, țara aceasta va fi românească: „Lupta se va naționaliza. De o parte vom întâlni fanarioșii și străinii, de orice credințe politice ar fi, de alta României proprii și în realitate asimilați, abstracție făcând de principii politice... Un apropiat viitor va zice: „sau țara aceasta să fie în adevăr românească, sau nici nu merită să fie“. ¹⁾

¹⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 205.

PARTEA IV-a

ROMÂNII DIN ARDEAL

„Prefer lupta în locul unei dreptăți nedrepte; prefer de-a muri în loc de-a deveni Maghiar. Cine mă-o poate ține de rău, dacă voiu ca și copiii mei să fie ca mine de Români?”

Așa cum spune d-l Mehedinți, Eminescu este un „pelerin în timp și în spațiu al întregului neam românesc dela Nistru până la Tisa” sau cum spune d-l Sextil Pușcariu; „De pe buzele lui nu s'a desprins glasul unui individ ci vocea trecutului nostru românesc, în pieptul lui nu s'au sbătut bucuriile și durerile unui singur om, ci acolo a bătut inima a zece milioane de Români cu toate dorurile ce se cuprind de la Nistru până la Tisa”.¹⁾ Eminescu a cunoscut întreg pământul românesc, a îndrăgit sufletul acestui popor nobil, a iubit cu pasiune trecutul neamului și l-a frământat viitorul și soarta întregii comunități românești.

Eminescu vede necesară înaintea unirii politice a Românilor în hotarele Daciei o unitate culturală a întregului neam dacoroman. Uneori socoate chiar o utopie ideea unui stat român care să cuprindă pe toți Români din vechea Dacie, deși are și el ca ideal această unire: „E unirea României... E visul meu de fier”.²⁾ Eminescu crede că generația lui nu este pregătită pentru idealul unirii tuturor Românilor și că numai o generație curățită prin abnegațiune și durere” poate ridica vâlul de pe acest ideal sfânt. El cerea pentru națiunea română cultură, din care să se nască unitatea spirituală a viitorului. Aceasta a fost opinia lui Eminescu, aceasta a fost și opinia lui Slavici și a „Junimei”. Eminescu credea în 1876 că viitorul Orientului va consta într'o confederație de popoare în care „egalitatea naționalităților și limbilor pe orice teritoriu se vor afla ele, va fi lucru principal, iar formațiunile de state lucru secundar”.³⁾ Pentru ca d-l D. Murărașu să conchidă: „Nu la stat deci se gândea Eminescu, ci la națiune. Nu veleitățile unei vieți de stat îi atrag privirile, ci posibilitatea

1) Cit. după D. Murărașu, Naționalismul lui Eminescu, ed. Bucovina, Buc. 1932, pg. 13-14.

2) D. Murărașu, op. cit., pg. 68.

3) Cit. după d-l D. Murărașu, op. cit., pg. 69.

pentru Români de a-și păstra libertatea conștiinței și limba lor: „Românul se vrea pe sine, își vrea naționalitatea, dar aceasta o vrea deplin”. Eminescu are mai multă încredere în națiune decât în stat. De aceea în 1876 idealul național e pentru el nu o Dacie stat politic, ci o Dacie ideală în care toți Românii să aibă asigurată limba și biserica națională”.¹⁾

Eminescu cunoaște Ardealul, i-a trăit frământările și îi simte durerile. El știe că acest pământ reprezintă leagănul românismului în timpurile trecute și chează vitalității noastre în viitor. Din Ardeal au pornit voievozii descălecători, neamul lui Dragoș și al lui Bogdan în Moldova și neamul Basarabilor în Țara Românească.

Eminescu semnaleză un fenomen deosebit de important pentru noi și care preocupă azi mințile multor învățați de seamă pătrunși de crezul biopolitic al neamului, anume ceea ce numește gândirea eminesciană „fenomenul reîmprospătării etnice” al țărilor românești cu elemente din Ardeal. Ar fi rămas oare românesc pământul acestei țări fără să fi fost împrospătat cu Românii din Ardeal: „Dar oare tot șesul acesta bolnav și expus fără curmare invaziilor despre miazănoapte și miazăzi, rămas-ar-fi românesc fără ca din veac în veac să se fi împrospătat populația lui istorică...?” ... Ar însemna a nu cunoaște elementele istoriei noastre, pentru a ignora fenomenul constant al reîmprospătării etnice a țării noastre de către elementele vergine ale munților noștri și a celor ardeleni.²⁾

Românii din Ardeal constituiesc un popor străvechiu pe teritoriul unei țări care a fost totdeauna autonomă și formează singuri două treimi din populația acestei provincii. Ei sunt persecutați de Unguri cu stăruință vrednică de o cauză mai bună, iar pseudoistoriografii lor contestă originea și vechimea poporului român pe pământul Ardealului. Maghiarii urmăresc desnaționalizarea Românilor din Ardeal, admitând teoria că există maghiari de graiu român, sârb, slovac, dar această teorie pentru Eminescu nu este decât o mistificațiune. În manuscrisul românului *Geniu pustiu* Eminescu redă câteva episoade din revoluția Românilor din Ardeal la 1848, arătând într'un loc contopirea naturii cu ființa neamului nostru: „Ungurii cugetau încă odată, dar astăzi pentru ultima oară, cum că prin uniune și furci vor stinge pe Români de pe fața pământului. Credeau că vor putea unguri peatra cea

¹⁾ D. Murărașu, op. cit., pg. 69.

²⁾ Op. cit., vol. IV, pg. 361.

rece și izvorul vergin, că vor putea unguri codrul cel bătrân și maiestos, că vor putea pune ideea uniunii ungare în creerii cei bătrâni și înfricoșați ai munților - „dar munții s'au trezit și freamătul aripilor de fier ale vulturului român a speriat pe inamici. 1)

Eminescu cere pentru Români din Transilvania garantarea autonomiei bisericești și școli românești. Dacă ni se garantează limba și credința, atunci am obținut totul, ne putem menține naționalitatea. Până atunci însă Eminescu este nevoit să spună conțelului Andrassy, care încerca o politică de apropiere față de statul român independent, dar continua politica de asuprire a Românilor din Austro-Ungaria, următoarele: „Voiți bună înțelegere, domnule conte? Bună înțelegere voim și noi. Dar nația românească are o singură șiră a spinării și un singur creier. Ceea ce se întâmplă dincolo ne doare pe noi; orice injurië făcută naționalității noastre dincolo e o injurie asupra sângelui și numelui nostru“. 2)

Eminescu admiră frumoasa limbă românească din Ardeal, una cu limba din celelalte provincii românești. După Eminescu cel mai frumos dialect românesc, cel mai apropiat de graiul italic, se vorbește în sătmar, de unde au plecat voevozii descălecători în Moldova.

Români din Austro-Ungaria trebuie să facă o politică națională de demnitate. „Politica lingăilor trebuie lăsată pe seama lingăilor; pe flamura noastră trebuiesc scrise pur și simplu voințele noastre“. 3) Este absurd să cerșim drepturile care ni se cuvin. Ficțiunea maghiară trebuie redusă la valoarea ei proprie. Nu putem îngădui să fim tratați ca sclavi între popoarele împărăției. „Suntem Români și cerem egala îndreptățire a națiunii noastre“. 4) Rezultă în mod legitim așteptarea ca să ne vedem respectată limba, datina, individualitatea etnică, bunurile conștiinței noastre“. 5)

Fiecare popor are dreptul să se conducă după legile care purced dela el. Națiunea maghiară, care se află încă în evul

1) Cit. după D. Murărașu. op. cit., pg. 326-327.

2) Cit. după D. Murărașu, op. cit., pg. 61.

3) M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, Buc. Cult. Rom. 1939, vol. II, pg. 22.

4) Op. cit., vol. II, pg. 24.

5) Op. cit., vol. IV, pg. 406.

mediu, nu poate avea supremație asupra unor națiuni tot atât de mari la număr și în nimica mai înapoiate. Noi avem drepturi care ne sunt imanente nouă și dacă am voi am declara Ardealul autonom, ceea ce n'o facem numai din considerație pentru unitatea împărăției. Garantarea autonomiei bisericești și școala au format cetatea, îndărătul căreia națiunea a mai putut lupta în contra cotropirii. Dar tocmai de această autonomie acordată de împărat, „miniștri moderni ai Ungariei cearcă zilnic a se atinge, și vor cerca poate până în momentul în care îndelung răbdătorul popor românesc va îngropa în ruine și sânge tentativele lor“.¹⁾

Eminescu le spune Ungurilor răspicat ca să știe: „Legi, măsuri, anexări siluite: astea toate, deși nu le putem respinge cu brațul, noi nu le recunoaștem, și la răsturnarea lor, inaugurată deja de popoarele Austriei, vom fi gata și dintre cei dintâi“.²⁾ Răspuns dat pentru toată istoria noastră, îl repetăm și noi azi, aceluiși neam, lipsit de omenie, spunându-i: Azi, ca și atunci, mâine ca și ieri, noi suntem gata.

ROMÂNII DIN BUCOVINA

Eminescu nu poate da uitării răpirea Bucovinei, nu poate uita sângele voevodului vărsat prin trădare pentru că protestase împotriva acestei crime.

Bucovina este vatra Moldovei, stupul de unde au pornit roiurile care au împoporat țara de jos, pământ înzecit de sfânt, cu mormintele Domnilor, cu Cetatea Sucevei, scaunul Domniei vechi. Acest pământ sfânt geme sub stăpânirea străină a Austriei. Domnii dorm la umbra pajurelor străine, străinii ne calcă în picioare moaștele sfinte ale trecutului nostru, Jidanii distrug vieața și sănătatea poporului român din această provincie. Guvernul austriac calcând în picioare orice drept a pus mâna pe afacerile bisericești și colonizează pământurile mănăstirilor cu străini.

În noaptea răpirii Bucovinei, Eminescu povestește că chipul lui Ștefan dela Putna s'a întunecat, iar candela de pe mormânt s'a stins. Oare se vor mai aprinde candelile pe mormântul dela Putna, mai lumina-se-va chipul marelui veovod?

1) Op. cit., vol. IV, pg. 501.

2) Op. cit., vol. II, pg. 39.

ROMÂNII DIN BASARABIA ȘI PERICOLUL RUSESC

„a lupta în unire cu Rușii este un act de sinucidere“

Eminescu

În privința pericolului rusesc, Eminescu a pus în „Timpul“ problema pentru sute de ani de istorie românească. După cum pretențiile de împământănire în masă a evreilor, ridicate de Alianța israelită universală, deslănțuie în sufletul lui Eminescu toată pasiunea sa de luptă și de lămurire a acestei probleme, - tot așa răpirea Basarabiei de Sud de către fostul nostru aliat, deslănțuie în Eminescu toată revolta sa împotriva colosului dela Nord și într'o serie de articole despre Basarabia și despre Ruși arată drepturile noastre asupra acestui pământ românesc și denunță pericolul panslavismului ucigător de neamuri.

Eminescu simțise și denunțase pericolul rusesc înainte de răpirea Basarabiei de Sud. El atacase guvernul liberal pe chestiunea raporturilor cu Rușii, el consideră războiul alături de Ruși ca un act de trădare față de Europa amenințată de pericolul slav. Independența noastră în practică era recunoscută în Europa, din momentul recunoașterii lui Cuza Vodă, dar mai ales din momentul urcării pe tronul României a Domnitorului Carol I. Nu era necesar să moară dorobanții noștri de frig, foame și de gloanțele turcești la Plevna, pentru a câștiga independența. Mai mult și mai violent decât participarea noastră la războiu, Eminescu critică condițiile în care s'a făcut această participare. Prin convenția dela Livadia trebuia să se ceară garantarea integrității teritoriale. Apoi aliatul nostru nu a așteptat ratificarea convenției de către Cameră și trupele rusești au pătruns în țară înainte de această ratificare. După ce se termină războiul și nu mai au nevoie de noi, Rușii uită jertfa noastră de sânge și încheie singuri pacea dela San Stefano, prin care se creiază o Bulgarie mare și ni se răpește Basarabia de Sud. Dobrogea revenită la patria mămă nu putea fi socotită ca o compensație pentru răpirea Basarabiei. Eminescu este nevoit să constate că toate alianțele noastre cu Rușii n'au fost decât nenorociri pentru neamul românesc. Nici în cazul acesta nu se puteau desminți: au venit ca mântuitori, ca să ne răpească la sfârșit o parte din moșia străbună.

Într'o serie de șase articole, Eminescu arată drepturile noastre istorice asupra Basarabiei. „Însuși numele de Basarabia țipă sub condeiele rusești“.

Ca și în chestiunea israelită, referindu-se la pericolul slav, Eminescu susține că nația românească dacă va pierde lupta, o va pierde, însă trebuie să lupte, să nu se poată spune că am suferit fără luptă orice impunere venită din afară.

Rezultatele războiului alături de Ruși sunt dezastruoase pentru noi: țara ciuntită și ruinată, onoarea noastră umilită și drepturile noastre călcate în picioare. Culme a nerușinării rusești este alegerea zilei de 8 Octombrie pentru predarea Basarabiei, ziua în care la București se sărbătorea victoria și se făcea intrarea triumfală a trupelor în capitală. Într-o parte a țării se ridicau steagurile biruinței și în alta se coborau steagurile umilinței românești și începea robia fraților noștri sub jugul aliatului nostru de ieri.

În Basarabia Eminescu vede prigoana pornită împotriva vieții românești și ține să declare văzând relațiile diplomatice dintre România și Rusia: „Cine ne alungă limba din biserici și din instrucția educativă (a școalelor elementare și secundare) cine nu ne lasă să fim ceea ce suntem, a rupt-o cu conștiința noastră națională și cu simpatiile noastre intime, oricât de bune ar fi relațiile lui internaționale cu statul nostru...”¹⁾

Eminescu stăruie asupra sufletului slav, arătând că Rușii sunt o putere mistuitoare, stăpânită de un mare deșert sufletesc, pe care caută să-l uide în cuceriri. Degeaba ar cucerii întreaga Europă, acoperind-o cu cenușă și cadavre, degeaba ar cucerii Roma veche și cea nouă, ei nu vor scăpa de acest urit sufletesc și nu vor putea niciodată să producă o cultură adevărată, pentru că lipsește chiar miezul acestei culturi. Iată un fragment în care Eminescu vorbește de formarea Rusiei și de tendințele ei de cucerire: „Răsărită din rase mongolice, de natura lor cuceritoare- așezată pe stepe întinse a căror monotonie are înrăurire asupra inteligenței omenești, lipsind-o de mlădioșie și dându-i instincte fanatice pentru idei de-o vagă măreție, Rusia e în mod egal muma mândriei și a lipsei de cultură, a fanatismului și a despotiei. Frumosul e înlocuit prin măreț, precum colinele undoiate și munții cu dumbrăvi ai țărilor apusene sunt acolo înlocuite prin șesuri fără capăt. În tendințele de cucerire, în așa numitele misiuni istorice, care-și caută marginile naturale nu e nimic de desupt decât pur și simplu neștiința și gustul de spoliare. În zadar caută un popor în întinderi teritoriale, în cuceriri, în războaie ceea ce-i

1) Op. cit., vol. II, pg. 321.

lipsește în chiar sufletul lui; sub nici o zonă din lume nu va găsi ceea ce Dumnezeu i-a refuzat, sau mai bine zicând ceea ce Dumnezeu a voit ca să fie rezultatul muncii a multe generații dedate la lucru“.)

Această putere mistuitoare în loc de a desfășura o activitate înlăuntru, își pironeste ochii „cu flămângiune“ asupra apusului și asupra răsăritului. „Cercurile culte umplu golul sufletesc cu fantasmagoria unui imperiu care ar ajunge dela Sibir până sub zidurile Veneției și apoi mai departe... tot mai departe“. 2) Eminescu citează pe Aksakof, care vedea întinzându-se panslă, vismul în miezul Europei și expune ideile lui N. I. Danielowski din cartea „Rusia și Europa“, apărută la Petersburg în 1871. Această carte arată țintele panslavismului în Europa și în privința Țarigradului. Visul neîmbătrânit al Slavilor dela Nord a fost în totdeauna Roma nouă sau Țarigradul. Sufletul slav și-a îmbrăcat tendințele de cucerire și de subjugare a popoarelor în mai multe haine pe care le cunoaște istoria. Astfel în secolul al XVIII-lea, haina imperialismului rusesc este ortodoxia pravoslavnică, iar în veacul al XIX-lea este panslavismul. Această tendință, acest imperialism rusesc“, această misiune tainică o implinesc apoi diplomații și baionetele. Existe testamentul lui Petru cel Mare sau nu existe, el există în capetele a mii de oameni visători, care dau tonul în Rusia“. 3)

Să nu uităm, după cum ne învață Eminescu, că un stat român înconjurat de state slave este pentru noi Români o nenorocire. Poetul neamului nostru a înțeles în toată cruda ei realitate situația noastră. în acest colț de lume: „Să nu vorbim de curentul de cotropire politică din partea Slavilor de care suntem împresurați de toate părțile; acesta e cunoscut în deajuns și viu în conștiința oricui. Un altul de cotropire economică vine despre apus de care putem vorbi mai liber, pentru că el nu ne poate strivi decât numai cu complicitatea ignoranței și a ineptiei noastre, pe când întâmpinându-l cu puteri organizate, el ar fi mai mult binefăcător decât stricăcios. Acest curent cată să-l caracterizăm asemenea, căci dacă cel dintâiu devine periculos din cauza slăbiciunii noastre, al doilea contribuie a ne slăbi și mai mult și a

1) Art. „Tendențe de cucerire“, op. cit., vol. II, pg. 295.

2) Op. cit., vol. II, pg. 297.

3) Op. cit., vol. II, pg. 298.

face din poporul nostru un popor inept, incapabil decât de salarhorie agricolă".¹⁾ Aceste considerente sunt prilejuite de cartea lui Friedrich List²⁾, cel mai genial dintre economiștii germani, intitulată „Sistemul național de economie politică, în care la capitolul 4, din cartea IV, se ocupă de țările românești în legătură cu posibilitățile de colonizare a superfluentei de populațiune din Germania, precum și de dezvoltarea negoșului de tranzit pe Dunăre. Inghesuși între două influențe egal de puternice, puterea noastră va consta numai în noi, în dezvoltarea aptitudinilor țării. Popor mic, dacă va trebui să ne căutăm vreodată un razim, acela trebuie să fie după cum ne spune Eminescu „o putere mai puțin exclusivistă decât Rusia“. Acesta este drumul politicei românești de totdeauna.

În privința Basarabiei Eminescu constată că noi n'am renunțat niciodată la această parte a Moldovei și nici nu putem renunța: „... dacă reprezentanții statului Moldovenesc, ajunsese ră atât de slabi încât dreptul era desbrăcat de putere și nu putea să se apere, aceasta nu e o dovadă că Moldova a renunțat vreodată la dânsul. Căci un drept nu se pierde decât prin învoirea formală de a-l pierde. Dar fie această învoire smulsă cu de-a sila, fie dictată de rațiuni de stat, fie isvorită din oricare alte considerațiuni, nu se modifică și nu se nimicește decât din momentul în care renunțăm la el.“)

Aceasta este poziția lui Eminescu în privința Basarabiei și atitudinea lui față de pericolul rusesc și față de sufletul slav. Să nu uităm că „a lupta în unire cu Rușii este un act de sinucidere“. Acesta este îndemnul poetului geniului românesc, acesta trebuie să fie crezul nostru în viitor și totdeauna.

POPORUL ROMÂN

După ce am văzut gândirea biologică și biopolitică a lui Eminescu și am zăbovit asupra formării statului, cercetând organizarea statului român în scrisul lui Eminescu și prezența comunității românești în acest scris, să stăruim puțin asupra formării poporului român și asupra misiunii lui, așa cum le-a văzut acela care întruchiează geniul nostru național.

1) Op. cit., vol. IV, pg. 354-355.

2) Op. cit., vol. II, pg. 246.

Orice popor este un organism viu, cârmuit după legi fixe și eterne, legile vieții, pe care nu le poate abate nimeni. Acest organism este rezultanta a două puteri opuse: ereditatea, principiul conservator, prin care se transmit la urmași calitățile rase, - și adaptabilitatea, principiul progresiv, prin care rasa caută a-și apropia atitudinii nouă, în conformitate cu mediul înconjurător.

Poporul român s'a născut din amestecul Romanilor cu Dacii, din nobila prăsilă a Impăratului Traian și din neamul viteaz al Craiului Decebal. Ne-am născut „din marea unitate etnică a Traicilor romanizați, care ocupa în veacul de mijloc aproape întreg teritoriul peninsulei balcanice, începând de sub zidurile Constantinopolei, a Atenei și a Triestrului, și ajungând până la Nistru spre mieznoapte și răsărit, până în șesurile Tisei spre apus...“.)

Pământul pe care trăim ne aparține exclusiv nouă. El este moștenirea exclusivă și istorică a neamului românesc. Strămoșii noștri au deștelenit acest pământ și l-au apărat de dușmani, asigurând cu spada și cu plugul moștenirea istorică a neamului latin pe lângă Dunăre.

Dar la ce loc greu ne-a așezat Traian Impăratul, la „acest vad de popoare“, pe muchea care desparte lumea occidentală de lumea slavă și asiatică. Suntem așezați între furtuna ce vine dinspre Apus pentru a întâmpina pe cea care vine dinspre Răsărit.

Pentru Eminescu există o deplină unitate a poporului român cuprins între hotarele vechei Dacii. O unitate de rasă, de limbă, de tradiții, de datini, - într'un cuvânt o „individualitate etnică“. Eminescu constatase personal această unitate, căci, cum spune el, întâmplarea l-a făcut să cunoască din copilărie întreg poporul românesc „din apele Nistrului începând, în cruciș și 'n curmeziș până în Tisa și 'n Dunăre“.

Statul român există pentru Eminescu de șase secole, de când există statul autonom al Țării Românești, înființat pe la anul 1200. Din Ardeal au venit mereu improspătări etnice, întărind neamul dela Dunăre.

Poporul român este un popor tânăr care s'a lăsat de păstorie numai de vreo cincizeci de ani, raportați la vremea lui Eminescu.

Popor tânăr, deștept, inimos și curat la suflet, caracterizat printr'o deosebită tărie și feciorie în simțiri, poporul român po-

1) Op. cit., vol. III, pg. 63.

sedă o mare vigoare a inimii, este grăitor de adevăr, muncitor și ironic. Are un bun simț foarte dezvoltat, caracteri at prin omenia românească atât de înțelegătoare și de îngăduitoare cu alții, un simț istoric deosebit, care l-a făcut să reziste de-a-lungul veacurilor, este drept fără fineți juridice inutile, el s'a judecat fără cod civil și penal aproape 500 de ani, și este religios fără a fi bigot, neproducând niciun sfânt din mijlocul lui. Poporul român și-a apărat întotdeauna drepturile cu îndărătnicie împotriva oricui. Având o „tinerete organică a simțirii“, poporul român are un caracter deschis, bun sau rău. Românul este adevărat, adică nu caută să se prezinte altcum decât este, nu cunoaște viclenia și armele celor slabi și lași. Această tinerete organică a simțirii explică și bogăția neasemuită cu a altora, a artei noastre populare și a gândirii țaranului nostru, arătată în poezie, cântece, datini și obiceiuri.

Eminescu apără patrimoniul nostru național de orice influențe străine. El ne învață că trebuie să rămânem ceea ce suntem, ceea ce ne-a făcut natura. Dezvoltarea noastră constă în dezvoltarea aptitudinilor noastre firești cuprinse în patrimoniul moștenit dela străbuni. Străinii de rasa noastră pământeană, chiar dacă ar fi de bună credință, nu ne pot conduce pe drumurile noastre firești, imanente rasei noastre, adică structurii noastre. Dar, cum mai amintim în altă parte, Eminescu arată că elementele sufletești au mai mare importanță la un individ și la un popor. Există un caracter național al unui popor, răsărit din străfundurile vieții acestui popor, din statornicele datini și gândiri ale rasei naționale, din pătura pământului și a întregului mediu fizic, biologic și social. Acest caracter, ca și neamul întreg, este într'o continuă devenire, semn al vieții - și problema importantă este ca sesizând toți factorii care intră în alcătuirea lui, să favorizăm cea mai bună dezvoltare a acestui caracter național.

Trebuie să ferim rasa română de amestecul cu alte rase îmbătrânite de mizerie și de vicii. Amestecul dintr'o rasă tânără și o rasă bătrână și coruptă, cum ar fi rasa Grecilor din Fanaru nu poate decât să strice poporului tânăr și poate fi comparat cu legăturile dintre moșnegi și fete tinere, care de obicei sunt sterile iar în cazul când au copii aceștia sunt degenerați. Prin amestecul dintre un popor tânăr și unul bătrân, cel tânăr se viciază, moralitatea lui decade, inteligența lui sărăcește și se uzează.

Eminescu compară craniile stărpiturilor fanariote, craniile mici cu un dram de creier, cu craniile încăpătoare, cubice ale Românilor. Dela etnograful Hoffmann, Eminescu știe că dezvoltarea craniilor la rasa română este admirabilă și că sunt craniile care merită să stea în fruntea popoarelor civilizate. Virchow, „naturalist celebru“, dă craniului albanez rangul întâiu între toate craniile de rasă din Vechiul imperiu al Răsăritului, iar Eminescu afirmă că craniul albanez este identic cu acela al mocanilor noștri.) De aceea „studii cranoscopice comparative ar fi de folos și tineretul facultății de medicină și-ar câștiga un merit, comparând încăperea cubică a unui craniu în adevăr daco-romanice cu strămoșii acelor scorburi găunoase în care rezidă sterilitatea intelectuală și perfidia partidului roșu“.

Popoarele își au viața lor și ceea ce se potrivește la o vârstă nu se mai potrivește la alta. Ceea ce prinde bine unui popor, face rău altuia. Organismul unui popor nu poate fi schimbat de oameni, iar mediul său social nu poate fi răsturnat într-o noapte. Eminescu face critica civilizației din timpurile lui. Am introdus forme care nu se potriveau cu dezvoltarea noastră, cu vârsta poporului nostru. Dacă am fi mers în mod organic într-o sută de ani ajungeam ca formele aduse din Apus să dobândească conținuturi proprii firii noastre, iar instituțiile să prindă rădăcini în viața poporului nostru. Așa ne-am ales cu o spoială de civilizație și ca popor ne-am scontat tinerețea, îmbătrânindu-ne înainte de vreme și uitând că timpul este cel mai mare cămătar. Eminescu nu cere și nu mai poate să ceară întoarcerea la formele din trecut. El spune că pasul făcut înainte rămâne făcut, va trebui printr-o muncă înceată și îndelungată să dăm conținut formelor fără fond aduse din țări străine. Civilizația noastră adevărată va răsări din elementele civilizațiilor vechi, din rădăcini și adâncuri proprii.

Neamul românesc, cuprinzând pe toți Românii din hotarele Daciei lui Traian, nu poate merge înainte decât păstrând firea românească moștenită dela înaintași și întreaga comoară de gândire și simțire românească a sufletului neperitor al românismului.

1) Art. „Cine determină soarta României?“, op. cit., vol. IV, pg. 67.

2) Op. cit., vol. IV, pg. 203.

MISIUNEA POPORULUI ROMÂN

Ne-am născut pe acest pământ din negura vremii, odată cu stejarii și cu brazii. Cu plugul am lucrat pământul și cu arma l-am apărat în fața dușmanilor. Cu plugul și cu arma, cu munca și cu sângele nostru. Mormintele strămoșilor și viitorul urmașilor ne leagă de acest pământ prin legături veșnice de viață și de moarte.

Statul român este opera geniului românesc, a aceluia element etnic ieșit din contopirea Romanilor cu Dacii. Misiunea noastră ca stat, dela Traian împăratul hotărîtă, este să așezăm un strat de cultură omenească la gurile Dunării. Mări au fost însă greutățile pe care vremurile ni le-au scos în cale. „Era sădită în inimile acelor oameni vechi iubirea pentru tot ce (e) drept, bun și frumos; însă nobila sămânță, abia răsărită din pământ, era mereu strivită de copitele sălbaticilor cete de vrăjmași. ¹⁾ Veacuri au trecut astfel: în curgerea veacurilor cetele de sălbatici au pierit una câte una. Noi am rămas, iar astăzi stăm adăpostiți între hotarele țării noastre.

„E mică țărișoara noastră, ii sunt strâmte hotarele, greutatele vremurilor au știrbit-o; dar această țară mică și știrbită e țara noastră, e patria iubită a oricărui suflet românesc; într'ansa găsim toate putințele dezvoltării întocmai ca într'una oricât de întinsă“... „nouă generațiilor în viață, ne-a căzut sarcina măreață de a dovedi, că bună a fost prăsila ce Traian a sădit pe pământul Daciei și că nu în zadar a luptat străbunii noștri veacuri de-a rândul“... „Mări sunt vremile ce le trăim și fiecare dintre noi trebuie să ia hrană întăritoare din conștiința misiunii la împlinirea căreia a fost chemat prin aceea, că se află în rândul românilor azi în viață.“ ²⁾

Strămoșii noștri au luptat fără curmare veacuri de-a rândul pentru a menține țara și poporul românesc. Noi avem azi în mâinile noastre soarta acestei țări. Prin roadele muncii noastre și prin mărimea vredniciei noastre să facem mare țărișoara noastră. De aici înainte nu mai sunt copitele sălbaticilor cete de vrăjmași, care strivesc sămânța abia încolțită. Isvorul relelor care ne amenință acum stă în hula, vrajba, ura, reaua credință și ușurință

¹⁾ „Misiunea noastră ca stat“, op. cit., vol. III, pg. 205.

²⁾ Op. cit., vol. III, pg. 205-206.

dintre noi. Numai așa călcăm în picioare viitorul nostru" ... vai și amar de noi dacă în vremile noastre mari am avea parte de oameni mici, al căror cap e prea strâmt spre a putea cuprinde concepția bogată a misiunii unui popor întinerit după o viață de optsprezece veacuri, ori a căror inimă e prea sarbădă spre a se putea încălzi de această misiune".¹⁾

Intre hotarele strâmte ale țării noastre trebuie să se adune capitalul de cultură la care să se încălzească frații noștri de sub jug străin.

Noi suntem un popor care a știut și va ști, când va fi nevoie, să-și plătească cu prisos datoria de sânge, - un popor care își numără viața pe veacuri și care nu poate renunța la viitor, - un popor care nu va îngădui ca drepturile lui și ale fiilor săi să fie călcate în picioare de copitele sălbaticilor cete de vrăjmași.

DRUMUL VIITORULUI

Așezați de Traian Impăratul la acest „vad de popoare”, peste noi au trecut năvălirile barbare; ne-au călcat în copitele cailor; ne-am ridicat de jos și am luptat cu alți barbari, cu alți păgâni: cu Turcii, cu Tătarii, cu Leșii și cu Ungurii. Am cunoscut veacul de tină și de rușine al Fanarioților; după ce au fost scoși Grecii din țară, parcă nici n'ar fi fost vreodată, poporul nu a putut fi influențat de obiceiurile și năravurile lor. Ne-am închinat Rușilor pravoslavnicii cu „genunchile plecate” și nu ne-au lăsat decât „ochii spre a plânge”. Am cunoscut apoi demagogia ideologică liberalistă, cu clișeurile ei stereotipe, egalitare și umanitare, străine de realități și mai ales străine firii noastre. În numele teoriei de „om și om”, am declarat pe Român egal în țara lui cu toate veniturile pământului. Pe lângă epoca liberalismului și a stăpânirii iudaice, epoca Grecilor din Fanar, poate fi socotită, împreună cu Eminescu, epocă de aur. O generație mai norocoasă a ridicat vâlul de pe idealul tuturor Românilor și Dacia lui Traian a renăscut. Bine s'au bătut Românii, rea politică au făcut. Dar veacul dela revoluția lui Tudor a trecut. La sorocul prevăzut de Eminescu, la anul 1921, lupta s'a naționalizat. De o parte s'au situat Românii fără deosebire de convințeri politice, sub semnul neamului, pentru apărarea patrimoniului

¹⁾ Op. cit., vol. III, pg. 207.

străbun; - de altă parte s'au grupat fanarioții, străinii și iudaismul distrugător de neamuri. Pe steagurile noastre am înscris voințele noastre, drepturile neamului, - pe flamurile lor au înscris principiile umanitariste și cosmopolite, libertatea absolută și drepturile imprescriptibile ale omului. Dar mai presus de încercările acestei lupte naționale, Dumnezeu a voit să ne încerce din greu sufletele. Hotarele țării visurilor noastre s'au prăbușit. Am cunoscut pericolul rusesc într'o haină mai ucigătoare decât cea pravoslavnică și cea panslavistă. Până la urmă voia Stăpânului țărilor a fost ca elementul autohton, elementul istoric, să învingă. O epocă nouă de înflorire trebuie să înceapă pentru țară. O mână de fier, dreaptă și conștie, trebuie să conducă statul român, moștenit dela zeci de generații de înaintași și moștenirea altor zeci de generații viitoare; o mână de fier, ajutată de o aristocrație de muncă și de jertfă. În țara aceasta, după cum spune Eminescu, totul trebuie dacizat. Munca va fi temelul statului național, hotărând împreună cu dreptatea socială locul fiecărui individ în societate. Ierarhia muncii și a meritului va înlocui himera egalității dintre oameni. Libertatea de a dispune de munca ta și de roadele și libertatea de a te integra comunităților de destin: neam și familie, va înlocui libertatea absolută a omului. Nu trebuie să uităm vreodată că „răul esențial care amenință vitalitatea poporului nostru este moral, e demagogia“ (Eminescu). Nu ne mai putem lăsa pradă patimilor politice. Dacă am trăi izolați în peninsula Iberică, ne-am bate în capete până ne-ar trece - vorba lui Eminescu, - dar așezarea noastră în această parte a lumii nu ne poate îngădui aceasta. Idealul căruia trebuie să ne închinăm și căruia trebuie să-i slujim, este neamul, cu tot ce are geniul național mai măreț și mai frumos: „Schimbați opiniunea publică, dați-i o altă direcțiune, răscoliți geniul național - spiritul propriu și caracteristic al poporului, din adâncurile în care doarme - faceți o uriașă reacțiune morală, o revoluțiune de idei în care ideea *românească* să fie mai mare decât uman, genial, frumos, în fine fiți Români, Români și iar Români...“¹⁾ Dragostea va fi chiagul așezărilor noastre, naționalitatea temelul statului nostru. Cetățeanul universal va deveni o amintire. În locul politicei și a demagogiei, se va ridica bio-

¹⁾ „Geniu pustiu, cit. după d-l D. Murărașu, Naționalismul lui Eminescu, pg. 27.

politica, politica vieții, care clădește pe temeiul legilor naturale ale omului și ale popoarelor, sub semnul veșniciei neamului.

Poetul geniului românesc a biruit. El știa că viitorul este al lui. De mult ar fi aruncat condeiul pustiei, cum ne-o mărturisese într'un loc, „dacă n'am avea speranță că poporul românesc își va reveni în fire și va începe a distinge minciuna și golul demagogiei de ideea serioasă a unui stat bine organizat...“.¹⁾ El avea mare speranță că „poporul românesc va ști într'un secol poate, să șteargă până și urmele rușinei sociale de-a fi fost stăpânit de Greci și de Iidani“.²⁾

L-am simțit aproape pe Eminescu în lupta noastră, ca neam. Împreună cu el am blestemat străinii, împreună cu el am luptat împotriva iudaismului, împreună cu el am susținut că „a lupta alături de Ruși este un act de sinucidere“. Împreună cu el trebuie să spunem în aceste timpuri ca să facem mare țărișoara noastră cu hotare strâmte, știrbite de greutățile vremurilor, s'o facem mare prin mărirea vredniciilor noastre și prin roadele muncii noastre. Împreună cu el trebuie să spunem că dacă în trecut dreptul a fost desbrăcat de putere și Domni slabi au fost nevoiți să renunțe la părți din moșia străbună, neamul nu poate renunța la vetrele voevozilor și la pământul părinților noștri. Aceluiași neam lipsit de omenie, cu care se războia Eminescu, îi putem spune și noi că legi, măsuri, anexări siluite, pe noi nu ne angajează, și la cea dintâi ocazie din istorie vom fi gata să le răsturnăm și să ne luăm ceea ce este al nostru.

Să nu uităm niciodată că suntem răspunzători de viitorul acestui neam, că trebuie să asigurăm dreptul la viață aceluia care vor veni după noi, așa cum alții ne-au asigurat viața și drepturile celor care suntem azi în viață. Pe drumul destinului românesc, gândirea biopolitică a lui Eminescu să ne fie crez și îndreptar.

1) După d-l D. Murărașu, op. cit., pg. 284.

2) M. Eminescu, Opere, ed. Prof. I. Crețu, vol. IV, pg. 424.

BIBLIOGRAFIE

1. I. Crețu : M. Eminescu, Opere, vol. I-IV, Cult. Naț., Buc. 1939.
2. A. C. Cuza : Naționalitatea în artă, ed. III.
3. D. D. Gusti : Știința Națiunii, Enciclopedia României, vol. I, Buc. 1938.
4. Șerban Lungu : Educația Națiunii, Dacia Traiană, Sibiu 1940.
5. I. Moldovan : Igiena Națiunii, Cluj 1925.
6. „ „ Biopolitica, Cluj 1926.
7. „ „ Neamul, Buletin Eugenic și Biopolitic, vol. XIII, nr. 1-4, 1942, Sibiu.
8. Georges Montandon, l'Éthnie Française, Payot, Paris 1935.
9. D. Murărașu : M. Eminescu, Scrieri politice, ed. comentată, Scrisul Rom., Craiova 1930.
10. D. Murărașu : Naționalismul lui Eminescu, „Bucovina“, Buc. 1932.
11. A. C. Popovici : Naționalism sau Democrație, Minerva, Buc. 1910.
12. N. Roșu : Dialectica Naționalismului, Cugetarea, Buc. 1941.
13. Rabindranath Tagore : Naționalismul, Cult. Naț., București 1922.

CUPRINSUL

CUVĂNT ÎNAINTE — — — — —	Pag. 3— 5
PARTEA I. — — — — —	" 5— 17
Eminescu, uriaș al românismului (p. 5). — Naționalismul românesc (p. 6—9). — Neamul (p. 10—15). — Biopolitica (p. 15—17).	
PARTEA II. — — — — —	" 17— 51
Fenomenul vieții (p. 17—20). — Ereditate și mediu (p. 20—24). — Creștere naturală, progres, cultură (p. 24—27). — Tradiția (p. 27—37). — Individul și comunitatea (p. 38—40). — Adaptarea la mediu (p. 40—43). — Organizarea politică (p. 43—51).	
PARTEA III. — — — — —	" 52— 98
Statul, un produs al naturii (p. 52—57). — Statul român (p. 58—60). — Monarhia ereditară (p. 61—66) — Aristocrația istorică (p. 67—69). — Țărănimea (p. 69—75). — Clasa de mijloc (p. 75—78). — Armata (p. 78—79). — Școala (p. 79—82). — Biserica (p. 82). — Administrația (p. 82—84). — Magistratura (p. 84—85) — Organizarea unei provincii (Dobrogea) (p. 85—87). — Limba românească (p. 87). — Sănătatea poporului (p. 87—90). — Chestiunea israelită (p. 91—94). — Partidele politice (p. 94—96). — Pătura superpusă (p. 96—98).	
PARTEA IV — — — — —	" 99—113
Românii din Ardeal (p. 99—102) — Românii din Bucovina (p. 102). — Românii din Basarabia și pericolul rusesc (p. 103—106). — Poporul român (p. 106—109). — Misiunea poporului român (p. 110—111). — Drumul viitorului (p. 111—113).	
BIBLIOGRAFIE — — — — —	" 115

VERIFICAT
2017

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

VERIFICAT
2007

Cine urea înaintarea noastră cul-
turală **trebuie** să sprijinească
„ASTRA“

E datoria fiecărui bun
Român să sprijinească
„Asociațiunea“, cetind
publicațiile ei și înscri-
indu-se ca **membru**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 4000.—
Membru fondator al „Asociațiunei“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunei“, odată pentru totdeauna	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunei“, anual	„ 30.—
Membru ajutător al „Asociațiunei“, anual	„ 10.—

In Biblioteca „ASTRA” au apărut următoarele lucrări:

- Nr. 1. „Istoria literaturii române”, de profesorul Dr. Sextil Pușcariu.
- Nr. 2. „Tudor Vladimirescu”, dramă ist. in 5 acte, de prot. N. Iorga.
- Nr. 3. „Prin România I. Ardealul”, de profesorul I. Georgescu (cu 101 ilustr. și 1 hartă).
- Nr. 4. „Istoria Neamului românesc”, vol. cu ilustrații de prot. dir. Arhivelor din Cluj-Sibiu, Ștefan Meteș.
- Nr. 5. „Cântece populare românești”, pentru cor mixt, vol. I, de prot. de muzică Nic. Oancea.
- Nr. 6. „Viitorul tehnic-economic al României întregite”, de inginer Francisc Neugebauer, traducere de I. Georgescu (cu tablouri și o hartă).
- Nr. 7. „Jertfele Românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramureș”, aduse in războiul mondial din anii 1914—1918, de T. V. Păcățian.
- Nr. 8. „Pictori francezi prin țara noastră” (1828—1866), cu ilustr. de Ioan C. Băcilă.
- Nr. 9. „Cum s'a făcut unirea Basarabiei”, de Dr. Onisifor Ghibu.
- Nr. 10. „Evoluția secțiilor literare și științifice ale „Astreii” (La un popas), de Dr. Onisifor Ghibu.
- Nr. 11. „Contribuțiuni la istoria ziaristicii românești ardelenene”, de Dr. Ioan Lupăș.
- Nr. 12. „Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii”, de Dr. Aurel Voina.
- Nr. 13. „Ancheta sanitară, ca bază de plecare a plăgilor sociale”, de Dr. Dominic Stanca.
- Nr. 14. „Pământul și Istoria”, de Victor Stanciu.
- Nr. 15. „Portretele lui Mihai Viteazul”, de I. Băcilă.
- Nr. 16. „Dr. I Rațiu”, de Ion Georgescu.
- Nr. 17. „Viața bisericească a Românilor din Țara Oltului”, de Ștefan Meteș.
- Nr. 18. „Tehnica de propagandă la sate”, de Dr. Iuliu Hațiegan, prof. universitar și Colaborarea între „Astra” și celelalte societăți culturale, organele Statului și ale autorit. locale, de prof. S. Teposu.
- Nr. 19. „George Pon de Băsești”, de Ioan Georgescu.
- Nr. 20. „Bogățiile miniere ale Munților Apuseni”, de Victor Stanciu.
- Nr. 21. „Românii și minoritățile etnice la Nord-Vestul țării”, de Șt. Manciulea.
- Nr. 22. „Vasile Goldiș, luptătorul și realizatorul politic”, de prof. Silviu Dragomir”, membru al Academiei Române.
- Nr. 23. „Praid”, sat intr'un ținut săcuizat, de N. I. Dumitrașcu.
- Nr. 24. „Conferințele Naționale” ale Românilor de dincoace de Carpați, de Valeriu Moldovan, prof. universitar.
- Nr. 25. „Mama și Copilul” (Priviți sub raport sufletesc) de Dr. Gheorghe Preda, Medic psihiatru.